

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

ΤΟ ΠΑΛΙΟ
ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟ
ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2017

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παλιό καλαματιανό καρναβάλι αποτελεί ιστορικό στοιχείο για την Καλαμάτα που αποτυπώνει αντιλήψεις και συμπεριφορές την περίοδο του αστικού μετασχημού της πόλης από τα τέλη του 19ου μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα. Ως εκ τούτου είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε τι έχει συμβεί, ποίοι πρωταγωνίστησαν σε αυτή την προσπάθεια, ποιός ήταν ο χαρακτήρας του καρναβαλιού και γιατί τελικά δεν ριζώσε ως διαχρονικός θεσμός.

Η ιδέα για μια τέτοια έρευνα προέκυψε από μια πρόσκληση των ανθρώπων που ασχολούνται με το σύγχρονο καλαματιανό καρναβάλι, να βρω κάποια στοιχεία και να γράψω ένα κείμενο για το παλιό, προκειμένου να περιληφθεί στο πρόγραμμα των φετεινών εκδηλώσεων. Η έρευνα επεκτάθηκε και το υλικό που συγκεντρώθηκε παρουσιάζεται σε αυτή την έκδοση. Με τις ευχαριστίες στους φίλους που βοήθησαν να γίνει αυτή.

Καλαμάτα
Φεβρουάριος 2017

Στη φωτογραφία του ξηωφύλλου η “Κάτω πλατεία” στις αρχές του 20ου αιώνα, που ήταν το επίκεντρο των καρναβαλικών εκδηλώσεων με... εξέδρες ευπόρων τα μπαλκόνια και τα παράθυρα για αφ υψηλού παρακολούθηση και τον υπόλοιπο κόσμο να συνωστίζεται στην πλατεία

Λαϊκή γιορτή οι αποκριές και στα τέλη του 19ου αιώνα στην Καλαμάτα γιορτάζονταν όπως σε όλη την Πελοπόννησο. Οι άνθρωποι έπιναν και έτρωγαν το κατά δύναμη, μουτζουρώνονταν στο πρόσωπο, φόραγαν μπαρμπούτες, άλλαζαν ρούχα αντιστρέφοντας φύλλο και ρόλους, έφτιαχναν παρέες, εξορμούσαν σε δρόμους, μπούκαρναν μασκαρεμένοι σε σπίτια, εκσφενδόνιζαν κλούβια αυγά, τσίμουλες, λεμονόκουπες και ό, τι άχρηστο για τροφή. Κάποιες φορές αυτοσχεδιάζαν παραστάσεις στους δρόμους, κάτι μεταξύ караγκιόζη και κομέντια ντελ άρτε.

Βαλκανικός χαβαλές αλλά η πόλη ήταν σε πορεία αστικού μετασχηματισμού. Τα ανερχόμενα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα θέλγονταν από τις δυτικοευρωπαϊκές συνήθειες, άλλαζαν ρούχα, μάθαιναν νέους χορούς και πιάνο, έπαιζαν θέατρο, δημιουργούσαν συλλόγους. Στο πλαίσιο αυτό επεδίωκαν να δημιουργήσουν τις δικές τους γιορτές τις αποκριές και να μιμηθούν τα καρναβάλια που είχαν ξεκινήσει πολύ ενωρίτερα σε Πάτρα και Αθήνα. Μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 ακολούθησαν δύσκολα χρόνια με τον πόλεμο του 1897, το τέλος της Κρητικής επανάστασης το 1898, ενώ ακολούθησαν και εκλογές (7 Φεβρουαρίου 1899).

ΤΟ 1899

“Ανάσα” δόθηκε το 1899 και στην Καλαμάτα οργανώθηκε για πρώτη φορά αστικό καρναβάλι. Σύμφωνα με τους μελετητές των αποκριάτικων εκδηλώσεων, είναι χρονιά - σταθμός γι' αυτές στην Ελλάδα ⁽¹⁾. Για πρώτη φορά εμφανίζεται Καρνάβαλος στις εκδηλώσεις της Αθήνας, ενώ στην Πάτρα έγιναν εκδηλώσεις που άφησαν εποχή. Το κλίμα αυτό φθάνει μέχρι τη Μεσσηνία και συγκινεί τα εύπορα στρώματα της πόλης. Ο ενθουσιασμός είναι προφανής και αποτυπώνεται σε δημοσίευμα της εφημερίδας “Ευνομία”: “Μετά χαράς ανυποκρίτου είδομεν τέλος την νάρκην εν ή διετέλει η πόλις μας να δίδη την θέσιν της εις την ζωήν και την κίνησιν, τας αγωνιώδεις ημέρας των γιορτών να διαδέχονται αι τρελλαί ημέραι των απόκρεω τας οποίας θ αντιληφθώμεν εφέτος πολύ διαφόρους των παρελθόντων ετών υπό έποψιν ευθυμίας, ζωηρότητος, συγκεντρώσεως κόσμου αφ' όλου του νομού, χάρις εις τα επιμόνους ενεργείας πολλών συμπολιτών μας οίτινες συνελθόντες κατά την παρελθούσαν εβδομάδα ανέδειξαν το κομιτάτον παρέχον ασφαλέστατον εγγύησιν διά την επιτυχή έκβασιν των εορτών λαμβανομένης υπ' όψει της δράσεως των αποτελούντων αυτό μελών, των πολλών κόπων ους καταβάλλουσι και της μεγάλης προθυμίας μεθ' ης ανέλαβον την ανατεθείσαν αυτοίς εντολήν”.

(1) Γιάννη Καιροφύλα “Η Αθηναϊκή Αποκριά”

Για την οργάνωση και τη χρηματοδότηση του καρναβαλιού κατά τα δυτικά συγκροτείται “κομιτάτο” (συμβούλιο, επιτροπή) το οποίο απαρτίζεται από τους: Αντώνιο Γεωργίου Πρωτοδίκη, Πανάγο Δεπάστα γιατρό, Σάββα Δουκάκη, Παναγιώτη Γ. Σταμπολτζή, Παναγιώτη Μπακίδη δικηγόρο, Γεώργιο Κυριακού διευθυντή του Γεωργικού Σταθμού, Βασίλειο Κουτσομπτόπουλο δικηγόρο και Ιωάννη Σταματελάκη. Και ζητείται η υποστήριξη από την πόλη “ίδια δε από την εμπορικήν τάξιν ήτις θα έχει και τα πλείονα ωφέλη ως εκ της μεγάλης κατά τας ημέρας εκείνας κινήσεως” (2).

Το καρναβάλι οργανώθηκε και τις δύο Κυριακές της αποκριάς, στις **21 και 28 Φεβρουαρίου**, ενώ το κομιτάτο ανακοίνωσε βραβεία για ομάδες, μεμονωμένους, γαϊτανάκια κλπ. (3)

Οι εκδηλώσεις της **Κυριακής 21 Φεβρουαρίου** περιγράφονται αναλυτικά στην εφημερίδα “Ευνομία”. Δεν υπάρχει καρνάβαλος αλλά Βάκχος σε μια ευθεία αναφορά των εκδηλώσεων στην αρχαιότητα και το άρμα του ξεκινάει από το γυμναστήριο του “Μεσσηνιακού” το οποίο τότε βρισκόταν κάπου γύρω από τη σημερινή οδό Θουρίας:

“Η έναρξις των αποκρέω εν τη πόλει μας ήρξατο την παρελθούσαν Κυριακήν περί την 2 μ. μ. Με την είσοδον του Βάκχου αναχωρήσαντος του άρματος συρομένου υπό βωών εκόντων κεχρυσωμένα τα κέρατα από του πέραν της μεγάλης γεφύρας κειμένου Γυμναστηρίου, εισελθόντος εν τη κάτω πλατεία και διελθόντος δια της άνω και των εν τω προγράμματι του κομιτάτου διαγεγραμμένων οδών.

Το άρμα φέρον τον Βάκχον και τους ιερείς αυτού, καλλιτεχνικώς επεξεργασμένον υπό του καλλιτέχνους ξυουργού κ. Δ. Κατζοίτου και του δοκίμου ζωγράφου κ. Φερεντίνου, ήτο όντως εξαίρετον και ανάλογον δια την παράστασιν της ιδέας.

Το άρμα περιέβαλον εστεμμένοι δια κισσού Σάτυροι, Μαινάδες και Σειλινοί, πάλλοντες σκήπτρα και χορεύοντες παραφόρως περίξ αυτού.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΑΙ	
ΚΟΜΙΤΑΤΟΥ ΑΠΟΚΡΕΩ.	
<i>A'. Είσιπραξεις</i>	
α) Δόλου Καλαμών εισφορά δ.ρχ. 300—δ.ρχ—	
μας 2 διά χειροτότητων δ.ρχ. 298	
β.) Ίδιωτων εισφορά	1249
	Δ.ρχ. 1,547.
<i>B'. Πληρωμαί</i>	
1ο Κυριακή 21 Φεβρουαρίου	
α) Παροικική άρματος Βάκχου	
Σομείωσι: Είσπ. Σταθοπούλου, άγορά	
ύρματος	δ.ρχ. 180.
• Θράκη, Ξυλιά άρματος	• 13.
• Μοδίστα: Παπαδία, βικ- τικά σατύρων κλπ.	• 21.
• Ζαρέϊου: Μοδίστα: βικ- τικά Σατύρων	• 5.
• Γ. Μαντζ, άγορά χρυσο- χάτου, μασιών κλπ.	• 9.
• Σβολοπούλου, άγορά σαλ- πίγγων	• 3.
• Διαμπερούλου, άγορά χρυ- μάτων κλπ.	• 20.
• Πελοπούλου άγορά ντεριών	• 5.
• Σπ. Στεφανίου άγ. μασιών	• 3 89
• Μπογιατζή άγορ. κωιδονίων	• 7.50
• Ρεπουτζίκου • διαφόρων	• 7.
• Παρθέου • κωιδονίων	• 8.70
• Μαστροκού, περσοκωιδονίων	• 25.
• Βίση, άγορά 30 περσοκωιδονίων και γυλιών τριών, μινιάδων και σατύρων	• 60.
Εί: Κομιτάτου, πρόσθετα άρματα	• 25.
Εί: Σπ. Μαρκοπου, χρυσομα και	• 7.
Εί: Μ. Μπακίδη, τεκτονικών έργων εν άρματι	• 8.
Εί: Λοίπ. δι. δικέρων: έργα- σια: και διαφόρων	• 13 90
Άγορά 5 μασιών από Στεφανίου	• 2.40
Εί: Αλεξιάδου: Ι. Ζαμπλάν και Μπάμπουρα	• 8.
Διά ταλτηζέρ. πού: προμ. άρματος	• 1.50
Εί: Φιλαρμονικήν διά την συνοδείαν άρματος Βάκχου	• 60.
	Δ.ρχ. 493 85

Ευνομία 3-6-1899

(2) “Ευνομία” 14/2/1899

(3) “Φαρά” 14/2/1899

Του άρματος προηγείτο η φιλαρμονική Μουσική εκτελούσα εμβατήρια κατάλληλα και αρμονικά προς το βραδύ του άρματος βάδισμα.

Τούτος όμως προηγείτο ο εξαετής μόλις υιός του μεγαλεμπόρου κ. Κωστοπούλου, παριστών δι αμφιέσεως λαμπράς και δια κομμώσεως της κεφαλής μυθολογικής, φέρων ψυχής πτερά. καλλιτεχνικώς ηργασμένα και τεθειμένα, αλληγορών την ψυχήν της ευθυμίας.

Ο παις εφέρετο επί ποδηλάτου κεκαλυμένου δια χρυσών πέπλων, παριστών όντως τοσούτων εξαιρέτως την ψυχήν, όσον εκίνησε τα χειροκροτήματα του πλήθους.

Δις εισερχόμενον και εξερχόμενον διήλθε το άρμα δια της κάτω πλατείας, εν η επί του εξώστου του Δημαρχείου ίσαντο οι ελλανοδίκαι οίτινες έκρινον και εβράβευον τους διερχομένους μεταμφιεσμένους.

Περί ώραν 4ην μ. μ. Ήρξατο η παρέλασις υπό τον εξώστην τούτον των διαφόρων μετεμφιεσμένων. Προ παντός εφάνη εν άρμα συρόμενον υπό βοών κεκαλυμένων υπό πέπλων, επί του άρματος εφέρετο κάλπη έχουσα το μέγεθος αναστήματος ανδρός και φέρουσα τας λέξεις “όχι” και “ναι”. Προ της κάλπης ίστατο προσωπιδοφόρος περιβεβλημένος δόμιν μαύρο, όστις δι’ ωραίων στίχων παρέστησε ότι εκείνος είναι ο Λαός, αποβαλών το δόμινο και φανείς φουστανελοφόρος ωραίος, κατέδειξε ανοίξας την κάλπην εκ του “Ναι” την Βουλήν νεάνιδα ωραίαν ενδεδυμένην μετά στέμματος, εκ του “όχι” προσωποποιημένην την καταπεσούσαν πολιτικήν κατά τας τέως διεξαχθείσας εκλογάς, εκ δε του κάτω μέρους τη κάλπης ταύτης εξήγαγε ένα παίδα μόλις πενταετή, φέροντα περιβολήν ευρωπαϊκήν επίσημον, ειπών ιδού οι βουλευτές σας.

Η εκτέλεσις της ιδέας ταύτης υπήρξε μοναδική φρενιτωδώς χειροκροτηθείσα υπό του πλήθους.

Μετά την παράστασιν ταύτην ην εξετέλεσεν ο κ. Βένης πιλοποιός μετά του κ. Γ. Αγγελή, του νεαρού υπαλλήλου του και του πενταετούς υιού του, προσήλθεν υπό τν εξώστην των ελλανοδικών ο Ωδικός Ομιλος, διευθυνόμενος υπό του κ. Π. Τασώνη.

Ο Ομιλος ούτος φέρων στολήν Ιταλών ναυτών και φερόμενος υπό άρματος συρομένου υπό βοών κεκαλυμένων δια πέπλων ερυθρών, ήρξατο ψάλλων διάφορα άσματα βακκικά συνοδευόμενα δια πλαγυαύλων.

Το πρώτον και ωραιότερον άσμα όπερ ηκούσθη και επανελήφθη, συντεταγμένον υπό του κ. Τζάνε και μελοποιημένον υπό του μουσικοδιδασκάλου κ. Γουβέλη χειροκροτηθή και εζητήθη να επαναληφθή. Επίσης εψάλψαν κατά την δευτέραν δίοδον του Ομίλου έτερα άσματα χειροκροτηθέντα και ταύτα.

Κατά σειράν διήλθον πολλοί μετημφιεσμένοι παριστωντες αντικείμενα διάφορα άξια λόγου, προς τους οποίους οι ελλανοδίκαι απένειμον διάφορα βραβεία ως κατωτέρω γράφομεν.

Εν τούτοις η της παρελθούσης Κυριακής αποκριάτικη πανήγυρις υπήρξεν εξαιρετική προσελθόντος τοσούτου πλήθους και εκ των πέριξ της πόλεως, ώστε δύσκολος καθίστατο η κίνησις των ανθρώπων.

Το κομιτάτον ηργάσθη εκ των ενόντων λίαν καλώς δια την διερχομένην ήδη αποκρέω, και ελπίζομεν η καλή αυτή αρχή, να συντελέση εις το μέλλον δια την λαμπροτέραν εκτέλεσιν τοιούτων εορτών, καθ ας, τα ούτως κεκανονισμένα αποκρούουσιν αταξίας, ασχημίας και απθείας.

Πρέπει δε να συγχαρώμεν τους συνεισφέροντας των χρημάτων δια την καλήν εκτέλεσιν των αποκρέω τούτων, να επαινέσομεν δε το Κομιτάτον, συνιστώντες στους κ. κ. ελλανοδίκας μείζονα προσοχήν δια την ανεύρεσιν των αξίων βραβεύσεως, και δια την βράβευσιν τούτων κατά την ερχόμενην Κυριακήν, ήτις ελπίζομεν θα παραστήση μεγίστην κίνησιν και ποικίλας και αξίας λόγου παραστάσεις.

ΑΠΟΝΕΜΗΘΕΝΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Τα βραβεία της Αης Κυριακής εκέρδισαν οι εξής:

Τα εκ δραχμών 40 του ωδικού ομίλου ο υπό τον Τασώνη έξοχος ωδικός.

Το εκ δραχμών 25 βραβείον της επιτυχεστέρας καμήλας, η υπό τον Δ. Κλάδην πρασίνη τοιαύτη.

Το Αον βραβείον του επιτυχεστέρου ομίλου, ο υπό τον Βενήν τοιούτος.

Το Βον βραβείον του επιτυχεστέρου ομίλου ο υπό τους Μοσκούτην, Σταματελάκην και Παπαφωτεινόν οίτινες το διέθεσαν υπέρ της Φιλαρμονικής Καλαμών.

Το Αον εκ δρχ. 50 βραβείον των μεμονωμένων η υπό τον εκ Μεσσήνης Μαυροειδήν παράστασις του Ελέγχου.

Το Βον εκ δρχ. 25 βραβείον των μεμονωμένων από κοινού μικρός διπλωμάτης Κ. Θ. Κουτσομπτόπουλος όστις το διέθεσε υπέρ του βραβευθέντος ωδικού ομίλου και ο μικρός ποδηλάτης Δ. Ι. Κωστοπουλος όστις το διέθεσεν υπέρ των βραβείων της επομένης Κυριακής.

Κριταί επί των βραβείων ήσαν οι εξής: Π. Δεπάστας ιατρός, Οθων Ρέντζος γυμνασιάρχης, Σάββας Δουκάκης και Παναγ. Μπακίδης”.

Στα σχόλια η εφημερίδα σημειώνει: “Μεγάλως εθαυμάσθη κατά την παρελθούσαν Κυριακήν ο ευφύεστατος και θαρραλέος επταετής Κωστάκης υιός του συμπολίτου μας κ. Θ. Κουτσομπτόπουλου, όστις περιβεβλημένος μέλαναν περιβολήν διπλωμάτου, με βελάδαν και υψιλόν πύλον, και έχων κεκοσμημένα τα στήθη και τον λαιμόν δια φανταστικών παρασήμων, διέσχισε τα πλήθη παρά τη κάτω πλατεία χαιρετών και επευφημούμενος υπό πάντων”⁽⁴⁾.

Η πρώτη παρατήρηση είναι ότι οι μεταμφιέσεις έχουν πολιτικά χαρακτηριστικά και αυτό επιβραβεύεται από την ελλανόδικο επιτροπή με το πρώτο βραβείο επιτυχεστέρου ομίλου: Στις εκλογές που είχαν προηγηθεί πλειοψήφησε η παράταξη του Γεωργίου Θεοτόκη με εκσυγχρονιστική ατζέντα και ο κερκυραίος πολιτικός θεώρησε τον εαυτό του ως συνεχιστή της πολιτικής του Χαρίλαου Τρικούπη. Αλλά και με το πρώτο βραβείο μεμονωμένων με την παράστασης του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου, δηλαδή του ελέγχου των δημοσίων οικονομικών της Ελλάδας που επιβλήθηκε από ευρωπαϊκές χώρες που δάνεισαν την Ελλάδα το φθινόπωρο του 1897.

Η δεύτερη παρατήρηση έχει να κάνει με το γεγονός ότι στις εκδηλώσεις πρωταγωνιστούν οι εκφραστές των ανερχόμενων στρωμάτων. Ο εξαετής Κωστόπουλος σύμφωνα με τα βιογραφικά στοιχεία είναι ο Φώτης Κωστόπουλος, αργότερα χρηματιστής πρωτόκος γιός της εμπορικοτραπεζιτικής οικογένειας του Ιωάννη Κωστοπουλου. Και ο επταετής Κ. Θ. Κουτσομπτόπουλος που έγινε χειρουργός με σπουδές στο Μόναχο. Γιος του Θεμιστοκλή Κουτσομπτόπουλου οποίος διετέλεσε 30 χρόνια

(4) “Ευνομία” 24/2/1899

πρόεδρος του Επιμελητηρίου Καλαμάτας και πληρεξούσιος στη Β' Αναθεωρητική Βουλή το 1911.

Η τρίτη παρατήρηση είναι ότι επιβραβεύεται ο εκδυτισκισμός της μουσικής αλλά και του πολιτιστικού προσανατολισμού, μέσω της βράβευσης του Τσατσώνη ο οποίος και στη συνέχεια είχε σημαντική προσφορά στα μουσικά πράγματα του τόπου.

Η τρίτη παρατήρηση έχει να κάνει με το γεγονός ότι εμφανίζονται τα ονόματα κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων της πόλης (Μοσχούτης, Σταματελάκης και Παπαφωτεινός) ανάμεσα στους πρωταγωνιστές της αποκριάς.

Η περιγραφή των εκδηλώσεων της τελευταίας Κυριακής της αποκριάς στις **28 Φεβρουαρίου**, γίνεται συνοπτικά στην “Ευνομία”:

“Παρήλθεν και η τελευταία Κυριακή των Αποκρέω, και εθεάθησαν ανά την πόλιν πολλοί μετημφιεσμένοι επικαρίτως παριστώντες διαφόρους προσωπικότητας, εφάνησαν εν τη κάτω πλατεία διελθόντες υπό τον εξώστην του Δημαρχείου εν ώ ίστατο το Κομιτάτον.

Εκαστος των μελών αυτού έφερε εν τη κομβιοδόχη, ανεμώνην ερυθράν, σύμβολον φαίνεται της ευθυμίας, του Καρναβάλου και πάντες κατά γραμμήν ιστάμενοι εθεώντο των διαβαινόντων μασκαράδων.

Περί δε την 5ην προς 6ην μ. μ. Ώραν ανένειμον τα βραβεία και πολλούς επαίνους προς τους άξιους τούτων οι οποίοι δεν είσαν ολίγοι.

Είναι αληθές ότι εγενήθησαν τινά παράπονα, καθόσον το πλήθος και ο συνωστισμός υπήρξεν τοσούτον μέγας, ώστε πολλά παροράθησαν υπό των ελλανοδικών και δεν ηκούσθησαν ωραία εκφράσεις των μασκαράδων, και πολλά ωραία δημοτικά ποιήματα.

Τα προϊόντα των Καλαμών π. χ. εβραβεύθησαν αλλά το πλήθος εσετήρηθη των ωραίων στίχων εκφραστικωτάτων απαγγελομένων υπό των εκτελεσάντων την ιδέαν.

Και η ψηφοφορία καθ ήν εκδηλούτο η υποδούλωσις της ψήφου και το ανεξάρτητον αυτής παροράθη.

Τέλος πάντων αρκετούς κατέβαλεν κόπους και προσπαθείας το Κομιτάτον και επέτυχεν ως εν αρχή και ελπίζομεν κατά το προσεχές έτος αι Αποκρέω να καταδείξωσιν τελειότερα αποτελέσματα.

Εν τούτοις από καρδίας συγχαίρομεν άπαντα τα μέλη του Κομιτάτου”⁽⁵⁾.

Στην ίδια εφημερίδα όμως δημοσιεύεται ο οικονομικός απολογισμός του Κομιτάτου, ο οποίος περιλαμβάνει πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία. Κατ' αρχήν καταγράφονται ως έσοδα 1547 δραχμές (εκ των οποίων 298 από το δήμο και 1249 από ιδιώτες) και έξοδα 1548,45 δραχμές εκ των οποίων 575 δραχμές δόθηκαν σε βραβεία.

Το άρμα του Βάκχου που διαβάσαμε να παρελαύνει την πρώτη Κυριακή, απορρόφησε σχεδόν το 1/3 των εσόδων καθώς στοίχισε 493,85 δραχμές. Το κόστος αυτό αναλύεται πλήρως για υλικά που αγοράστηκαν, κατασκευές που έγιναν, τον αραμπά που χρησιμοποιήθηκε, τους αμαξηλάτες ακόμη και τη Φιλαρμονική. Όλα αυτά με ονόματα προμηθευτών, αντικείμενα, υλικά, εργασίες και ποσά για το καθένα.

(5) “Ευνομία” 6/3/1899

Δαπανήθηκαν ακόμη 71 δραχμές την πρώτη Κυριακή και 90 δραχμές τη δεύτερη Κυριακή για προγράμματα και κομφετί, ενώ παρουσιάζονται αναλυτικά τα βραβεία και τα ποσά. Τα βραβεία της πρώτης Κυριακής: Στον Ωδικό Ομιλο 40 δραχμές (και 25 δραχμές από το βραβείο που είχε θεσμοθετήσει ο κ. Κουτσομπτόπουλος). Στην καμήλα 25 δραχμές. Στις κάλπες του Βέννη 100 δραχμές. Στο Χαρτοφυλάκιο (που δόθηκε στη Φιλαρμονική) 50 δραχμές. Στο Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο 50 δραχμές. Τα βραβεία της δεύτερης Κυριακής: Στην Αργία Κυριακή 80 δραχμές. Στο Χρυσό παίζοντα την Υδρόγειον 50 δραχμές. Στην Τράπεζα Βαλκανικών Κρατών 50 δραχμές. Στις υποσχέσεις υποψηφίων 50 δραχμές. Στο Μουσικό Ομιλο 50 δραχμές. Στον Ωδικό Ομιλο 40 δραχμές. Στο Γεωργικό Σταθμό 25 δραχμές. Στο μετανάστη 30 δραχμές. Στον Ορχηστρικό Ομιλο 50 δραχμές. Στην ονοδρομία 50 δραχμές. Στην Καλαμάτα με τα προϊόντα της 50 δραχμές. Στον Αγγλο περιηγητή 25 δραχμές. Στον ανθρώπινο τροχό 25 δραχμές.

Αυτοί που βραβεύτηκαν για την ονοδρομία όμως πρότειναν να δοθούν σε μασκαράτες που δεν βραβεύτηκαν αλλά συνέβαλαν στην κίνηση της αποκριάς. Στις 50 δραχμές έβαλε άλλες 20 το κομιτάτο και δόθηκαν στις μασκαράτες που πήραν έπαινο: Κομιτάτο 10 δραχμές. Κόπανος συναλλαγής 10 δραχμές. Ανδρόγυνο 10 δραχμές. Ομιλος Ελλάς-Κρήτη 15 δραχμές. Γάμος Χαραλάμπη 15 δραχμές. Και εις πτωχόν συστάσεις διοικητικής εξουσίας 10 δραχμές. Σε μια ακόμη μασκαράτα, την Αρχαία Ελλάδα, το Κομιτάτο ανακοίνωσε ότι δεν έδωσε χρήματα για τα έξοδά της, γιατί είχαν γίνει σε αυτή ιδιωτικές προσφορές.

ΤΟ 1900

Το 1900 οι εκδηλώσεις της αποκριάς γίνονται και πάλι τις δύο Κυριακές. Οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες της πόλης συγκροτούν Κομιτάτο για την οργάνωση των εκδηλώσεων και εκδίδουν σχετική ανακοίνωση από την οποία προκύπτει ότι συμμετέχουν οι: Γεώργιος Κουτσομπτόπουλος γιατρός, Αλέξιος Συρμόπουλος, Αντώνιος Γεωργίου πρωτοδίκης, Κωνσταντίνος Χρυσσοπάθης φαρμακοποιός, Ουμβέρτος Σερπιέρης, Νικόλαος Παπαφωτεινός, Μάρκος Δαζέας δικηγόρος, Οθων Ρέντζος γυμνασιάρχης, Νικόλαος Νικολόπουλος, Παναγιώτης Μπακίδης δικηγόρος, Ηλίας Ακ. Πανταζόπουλος και Παναγιώτης Γ. Σταμπολτζής⁽⁶⁾. Ο Γεώργιος Κουτσομπτόπουλος δύο χρόνια αργότερα εξελέγη Δήμαρχος Καλαμάτας, ενώ ο Μάρκος Δαζέας εξελέγη πολλές φορές δημοτικός σύμβουλος (και μάλιστα πρώτος σε ψήφους συνεχώς), βουλευτής το 1910 και πρόεδρος του "Μεσσηνιακού".

Με νέα ανακοίνωση προσδιορίζεται και η πορεία των μεταμφιεσμένων ως εξής: "Εκκινούντες εκ της πλατείας Φραγκολίμνης, ήτις θα χρησιμεύσει ως αφετηρία θα ακολουθήσωσι την προ του Στρατώνος της Χωροφυλακής οδόν, δια ταύτης δε θα εισέλθωσιν εις την οδόν Υπαπαντής και ταύτην διερχόμενοι θα κάμψωσιν εις την προ του Δικαστηρίου πάροδον. Ακολούθως διασχίζοντες την άνω και κάτω πλατείαν θα κατεθυνθώσιν εις την οδόν Παραλίας, ταύτην δε διερχόμενοι θα κάμψωσι εις

(6) "Θάρος" 15/1/1900

ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΩΝ ΚΑΛΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Πληροῦντες γενικὴν τῆς ἡμετέρας κοινωρίας ἐπιθυμίαν ἀνελάβομεν τὸν ἀγῶνα τῆς ὅσον οἶόν τε εὐπροσώπου ἐν Καλάμαις τελετῆς τῶν ὀρεινῶν ἀπόκρουσιν.

Τὸ κοινοτάτον ἐνσκέπτεται ἀπὸ τοῦδε καὶ τὰ δέοντα μέτρα λαμβάνει ἵνα αἱ ἑορταὶ τῶν ἀπόκρουσιν τελεσθῶσι μετὰ περισσοῦς φιλοκαλίας καὶ μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἀξιοπροκειίας εἰς βαθμὸν ὥστε αἱ Καλάμαι κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀπόκρουσιν νὰ παρουσιάσωσι ζωνρὰν εἰκόνα ψυχαγωγίας καὶ εὐαρέστου ἀπολαύσεως.

Τὸ κοινοτάτον ἐμφοροῦμενον ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι τῆς παρασκευαζομένης τευπῆς ἀπολαύσεως δεόν νὰ μετὰσχη καὶ ὁ λαὸς τῶν ὁμόρων πόλεων καὶ κωμοπόλεων, θέλει ἀποταθῆ δεόντως καὶ πρὸς τοὺς συμπολίτας μας τούτους μετὰ τὴν παράκλησιν νὰ μετὰσχωσι καὶ οὗτοι τὸ μὲν ὡς ἀγωνισταί, τὸ δὲ καὶ ὡς θεαταὶ τῆς λαμπρῆς πανηγύρεως.

Βραβεῖα ποικίλλοντα ἀπὸ δραγμῶν πεντήκοντα (50) μέχρι τετρακοσίων (400) θέλουσιν ἀπονειμηθῆ εἰς τοὺς ἀγωνισθησομένους. Ἡ εὐφρονα, ἡ λεπτότης καὶ ἡ καλαισθησία ὁ γέλως, αἱ μουσαὶ καὶ αἱ χάριτες θέλουσι τιμηθῆ γενναίως παρὰ τῆς ἐκλεγνησομένης ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς.

Τὸ ἐκδοθησομένον κανονιστικὸν τῶν ἑορτῶν πρόγραμμα, θέλει προδιαγράψει τὸν κύκλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὀφείδει νὰ περιορισθῆ ἡ ὁρδῆσις τῶν ἀγωνιζομένων.

Τὸ κοινοτάτον τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του στηρίζει α'.) ἐπιτῶν εἰσφορῶν τῶν φιλομουσῶν συμπολιτῶν μας β'.) ἐπὶ τῆς προσδοκωμένης γενναίας συμβολῆς τοῦ Δήμου Καλαμῶν καὶ γ'.) ἐπὶ τῶν ἐράων συνλεχθησομένων ἐπιμελεία τῶν μελῶν τοῦ κοινοτάτου.

Ἡποιοῦτες εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ φιλοπατρίαν τῶν συμπολιτῶν μας προσιοωνίζομεθα εὐέλπιδες αἰσίαν καὶ ἐπιτυχῆ τοῦ ἔργου τὴν ἔκδοσιν.

Ἐν Καλάμας τῆ 14ῆς Ἰανουαρίου 1900

Ευνομία 15-1-1900

τὴν προ τῆς οικίας Παυλίου οδὸν μέχρις οὐ συναντήσωσι τὴν νέαν παραλιακὴν οδόν, ὁπότε κάμπτοντες ἀριστερὰ παρὰ τὴν νεόδμητον οἰκίαν Συρμόπουλου θα βαδίσωσι κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν πλατεῖαν Φραγκολίμνης⁽⁷⁾. Δηλαδή ἡ πομπὴ θα ἔκανε ἕναν κύκλο ἀπὸ τὴν Φραγκολίμνα, Ὑπαπαντῆς, 23ης Μαρτίου, Ἀριστομένους καὶ σε ἕνα σημεῖο θα ἔστριβε ἀριστερὰ πρὸς τὴ Φαρῶν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀριστερὰ στὴ Φραγκολίμνα.

(7) "Θάρρος" 10/2/1900

Για να σταθεί το Κομιτάτο κατασκευάζεται από ιδιώτες εξέδρα στην κάτω πλατεία μπροστά από το φαρμακείο Κουρμαλίδη⁽⁸⁾, η οποία επιθεωρείται από μηχανικό και κρίνεται κατάλληλη να φιλοξενήσει περισσότερα από 120 άτομα⁽⁹⁾. Η Αστυνομία εκδίδει διαταγή με την οποία οι μεταμφιεσμένοι πρέπει να αφαιρέσουν τις μάσκες όταν σκοτεινιάσει “διότι όσοι θα φέρωσι τοιαύτας θα τιμωρηθώσιν αυστηρώς”⁽¹⁰⁾.

Το “Θάρρος” περιγράφει τα όσα συνέβησαν την πρώτη Κυριακή καταγράφοντας τα όσα προηγήθηκαν της παρέλασης των αρμάτων, τις μασκαράτες και τα βραβεία. Οι πλούσιοι ανεβαίνουν στην εξέδρα όπου το εισιτήριο είναι... αλμυρό, 3 δραχμές το άτομο. Από εκεί πετούν δεκάρες και γίνεται ένας σκοτωμός από κάτω ανάμεσα στο πλήθος κόσμους που έχει συγκεντρωθεί. Μέχρι που κάποιος εκ των κάτω αγανακτεί και πετάει νομίσματα προς την εξέδρα. Τα άρματα ξεκινούν από τη Φραγκόλιμνα και κάνουν τρεις γύρους. Γλαφυρή η παράσταση του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου παραπέμπει σε σημερινές εποχές με φόρο στους... σκύλους, ενώ περίοπτη θέση κατέχουν και άλλες μασκαράτες που διεκτραγωδούν τη δεινή οικονομική κατάσταση.

Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Γράφει η εφημερίδα: “Είναι σπάνιον να ίδη κανείς πόλιν ολόκληρον διασκεδάζουσαν. Αλλά αν η σπανίς αυτή είναι γενική, τι φαινόμενον αποτελεί η πόλις των Καλαμών εν διασκεδάσει;

Τούτο θα προσπαθήσωμεν να περιγράψωμεν δι' όλης της δυνάμεώς μας, καίτοι η περιγραφή είναι κάτι δύσκολον, κάτι σπουδαίον, κάτι τέλος άξιον λόγου όταν πρόκειται να περιλάβη μέσα της και τας κρισεις των ιδίων πράξεων.

Εδώ απαιτείται αληθώς γενναιότης και παρρησία. Αλλά θα έχωμεν ημείς τα δύο αυτά πλεονεκτήματα;

Θα μαρτυρήσουν περί τούτου τα πράγματα, καίτοι ημείς θα κρίνομεν πέντε χιλιάδες κόσμον, όλη δε αυτή η μυρμηκία θα κρίνη τον ένα, εμέ, ο οποίος θα εξάρω τα καλά της θα επιτημήσω τα ψεκτά της και θα σταχυολογήσω ό, τι κρίνω αναγκαίον από ένα σωρόν αναριθμήτων πράξεων, από μίαν πληθώραν φράσεων, η οποία είναι αδύνατον να απομνημονευθή.

Αν εξαιρέση κανείς από τας πέντε αισθήσεις την γεύσιν, χωρίς να καταλογίση βεβαίως την μύραν την οποίαν προσέφερον ο ιδιοκτήτης της εξέδρας και κατ' ανάγκην μασπηθέντα κομφετί χωρίς να βάλη εις τον λογαριασμόν και ολίγον πορτοκάλι από εκείνα τα οποία εφιλοδώρησεν τους εν τη εξέδρα ο κ. Αθ. Ρεμπουτσάκος, όλαι αι αισθήσεις έπαιξαν τον ρόλον των. Ημείς δεν θα αδικήσωμεν καμμίαν. Θα κολακεύσωμεν όμως προ πάσης άλλης την όρασιν, διότι εις αυτήν οφείλει καθείς τας περισσότερας εντυπώσεις, το περισσότερον γούστο και τας πολυαριθμοτέρας απιδίας!

Η συγκέντρωσις του πλήθους

Ητο μια η ώρα μετά μεσημβρίαν και όλοι οι εξώσται της πλατείας είχαν καταληφθή. Απετέλει εξαίρεσιν του όλου ο μοναδικός γυμνός τοιούτος με τας πενθίμως κεκελισμένας θύρας του, των αδελφών Νικολόπουλων.

(8) “Θάρρος” 11/2/1900

(9) “Θάρρος” 12/2/1900

(10) “Θάρρος” 12/2/1900

Σχεδόν μέχρι τινός η αυτή ερημία παρατηρείτο και εις την εξέδραν. Αν εξήρη κανείς τον ιδιοκτήτην της κ. Μποζιόπουλον με το σάλι του, κανείς δεν εφαινετο.

Η παρουσία του ήτο η διαμαρτύρησις κατά του κάτωθι σφύζοντος πλήθους, το οποίον ελυπείτο τας 3 δραχμάς δια ν' απολαύση αναπαυτικώς εκ της εξέδρας τα φαινόμενα των Καλαμίων μασκαράδων. Η ώρα παρήλθε και ήτο ήδη δευτέρα και πλέον ότε κατέλαβον επί της εξέδρας τας θέσεις των τα μέλη του Κομιτάτου. Συγχρόνως δε επληρώθη και η εξέδρα από το εκλεκτότερον μέρος της κοινωνίας μας, ιδία του καλού φύλου το οποίον έλαβεν θέσιν κατά μήκος αυτής.

Αρχή οδίων. Τσίτωμα και γρονθοπατινάδα

Ο κόσμος όλως ανυπομονών συνωσιζετο κάτωθι της εξέδρας χάσκων, οσάκις δεν ψοχολείτο με τον χαρτοπόλεμον. Και διεξηγετο τοιούτος μανιώδης, μέχρις ου κάποιος εκ των της εξέδρας επέταξε δεκάρας εις τους κάτωθι παίδας. Πάραυτα τότε όλος ο παιδικός κόσμος τίθεται εις κίνησιν υποβαλλόμενος διαρκή αμπώτιδα και παλίρροιαν.

Το πείραμα επαναλαμβάνεται πολλάκις από της εξέδρας και ο υπ' αυτήν χώρος μεταβάλλεται εις πεδίων μάχης, εις το οποίον ως όπλον χρησιμεύουσιν οι χείρες και οι πόδες, που και που διακοπομένης της μονοτονίας αυτής από μίαν μαγγούραν ήτις εγειρεται οργίλη, δια να καταπέση επί της κεφαλής ή τη ράχεως ενός αυθάδους, ο οποίος επάτησεν τον ιδιοκτήτην της ή του έδωκε μια γροθιά στα πλευρά κατά λάθος! Το πλήθος αυτής εν τη πλατεία παριστά αληθές πανδαιμόνιον. Άλλοι πίπτουν, άλλοι εγείρονται, άλλοι ωθούν, όλοι αλληλοκτυπώνται αμιλλώμενοι ποίος να δώση τις περισσότερες. Επί είκοσι λεπτά εργάζονται ανενδότης οι επί της εξέδρας και οι υπ' αυτήν συγκλονούτες ταύτην και απειλούντες οιονεί δια της ψευδούς και γελοίας διαδόσεως περί του δήθεν μη στερεού της εξέδρας, μέχρις ου κάποιος εκ του πλήθους, ρίψας χρήματα εις τους εν τη εξέδρα, τους πνάγκασε ούτω να παύσουν την μάχην των παράδων και αλλάσσοντες τα όπλα να υποκαταστήσωσι εις το νικέλ και τον χαλκόν τα κομφετί και σερπαντέν.

Η διάρκεια του τοιούτου αγώνος έλαβε τέλος μόλις περί την 3ην και είκοσι όταν ενεφανίσθησαν αι άμαξαι των μετημφισμένων ως ακολούθως.

Η τύχη

Γυνή εν στολή χρώματος χρυσού, τον πόδα έχουσα επί τροχού και ρίπτουσα εκατέρωθι άνθη και άλλα εντός χάρτου περιτυλιγμένα, παριστώσα την ειμαρμένην.

Αι τρεις φάσεις

Δύο κάρρα και μια άμαξα. Εις το α' δίτροχον εις υπηρέτης παντοπωλείου, πωλεί παστούς ιχθείς, ρέγγας κλπ. Εις το δεύτερον επίσης παντοπωλείον με τον πρώην πωλητήν ως κύριον και επί της αμάξης φερούσης την επιγραφήν "τρίτη φάσις", η ψυχή των Καλαμών ο των δύο κάρρων πλούσιος πλέον νωχελώς εξαπλωμένος.

Η ιδία καθ' ημάς ζώσα και αξία εκτιμήσεως εικονίζουσα την πλουτοκρατίαν των Καλαμών.

Φορολογία των σκύλων

Κάρρον διεσκευασμένον, εντός κλωβού σεβαστός αριθμός σκύλων με την επιγραφήν “οφειλέται του δημοσίου” παραπλεύρως μια γάτα με επιγραφήν “υπολειπόμενος φόρος” επί του κλωβίου οκτάπους φέρων την επιγραφήν “έλεγχος”. Αριστερά αντιπρόσωπος του ξενικού ελέγχου, δεξιά οι επτά υπουργοί και είς της αντιπολιτεύσεως.

Ο αντιπρόσωπος του ελέγχου απήγγειλε τα εξής:

Εχ' η Ελλάς πολιτικούς εκ' η πατρίς σας φίλους
και δια το ισοζύγιον, να φόρους και στους σκύλους
Στους σκύλους φόρους έβαλαν
και φόρον στους γαιϊδάρους
και μόνον ελπισμόνησαν στη θάλασα τους γλάρους
Αλλα κι οι γάτες έμειναν
μα θάρθει η σειρα τους
δια το ισοζύγιον προς όφελος του κράτους
Εγώ δεν παίω
έβαλα ποτέ στους σκύλους φόρους;
Η τελευταία εκλογή
σας έφερε το δώρον
και νάτους μέσα στο μαντρί
οι σκύλοι οφειλέται
αλλ' αν κληθώ στα πράγματα
το χόλασα μην κλαίτε
Η εκτέλεσις υπήρξε καλή, αρκετά επιτυχής.

Οικονομική υπηρεσία

Εις καταθλιβόμενος δια πιεστηρίου συμβολίζων τον λαόν και εμών χρήματα. Ο διευθύνων το πιεστήριον η οικονομική υπηρεσία του κράτους.

Λιποτάκτης φρενοκομείου

Εις με πουκάμισα απαγγέλων στίχους μη φθάνοντας μέχρι της εξέδρας εκ της βοής του πλήθους.

Η παρακράτσεις

Εις σταφιδοαποθηκάριος φερωνβαρέλιον εφ' ου ήτο γεγραμμένη η λέξις παρακράτσεις. Επί της κεφαλής επιγραφή $3 \times 7 = 21$. Από του βαρελίου αντλεί δια ποτηρίου οίνον και πίνει, δια της πράξεως χαρακτηρίζων την φύραν.

εγγένειαν της ψυχολογί δι ό πλου-
τος και τό γίνος, άνενα πολλάκις
χρησιμεύουσιν ώς προσήματα και
επικαλλώματα της άγιονίας. Εισό-
χος: ό Φίλιππος λέγει.

**Έγώ μίαν ευγένειαν άρε-
την οίδα, τα δε άλλα πάν-
τα τύχην διότι εις ταύτην θείον νά
άποδοῦσαι και ή κτήσι; του πλου-
του και ή εύκλεια των προγόνων.**

Α. Ι. Π.

**Η ΤΥΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΕΝ ΚΑΛΑΜΑΙΣ
ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Η ΑΔΟΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ**

Έν τῷ κυρίῳ ἄρθρῳ τοῦ σημερι-
νοῦ «Θάρρος» ἀρκούντως ἐνεργῆ ἐκ-
φύρασι τὴν γνώμην ἡμῶν, γνώμην
θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως, διὰ τὴν
παρτηρηθεῖσαν ἐπιτυχὴ κίνησιν τῆς
ἡμετέρας πόλεως κατὰ τὴν προχθι-
σινὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς.

Εἰδικώτερον ἠνεγκασμένοι ἐν τῷ
προκειμένῳ νὰ ἀσχυλῶμεν, αἰσθάνο-
μεθα τὴν αὐτὴν δυσκολίαν μὴ τὸ
κομμάτων καὶ ἀέδῳ μεγαλειτέραν,
διότι ἂν ἐκεῖνο ἐπιπέτῃ νὰ ἐκλέξῃ τὰς
καλλιτέρας ἐξ ὧν τῶν μασκαρά-
των ἡμεῖς ἐὰν θίλωμεν νὰ ὀνομασθῶμεν
πλήρη τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων,
ὀρεόμεν νὰ τὰς περιγράψῃμεν ὅσον
δυνάμειθα καλλίτερον ἀπὸ τὴν πρῶ-
τω, περὶ τῶν ἀξίων λόγου μασκα-
ράτων.

Χορός κορασιῶν
Στάστος ἀριθμὸς κορασιῶν λευ-
χεμόφωτων μετὰ τῆς ὀδοσκαλίσι-
σος των, ἰχόμενοι ὑπὸ τοῦς ἔγχος
ἰγχωροῦ μουσικῆς ἔδοντα ἐπιχαρι-
τως.

Ἡ σταθίς
Μασκαράτα ἐπιτυχεστάτῃ ἐνδε-
μένη μάτρω, ἀπαγγέλλουσα ὀρασίους
στίχοις καταχειροκροτηθέντας πα-
ρῴθινοντας δι τὸ κοινὸν νὰ τὴν καλ-
λιεργῇ, καὶ τὴν περιποιηθῆι ὡς οἱ
Αἰγυπτῆς καὶ οἱ Περσῆς διότι εἶναι
ἀλλοθῆς χρυσός. Καὶ πάραυτα ἀπο-
βάλλουσα τὴν μέλαιναν χλαίην πα-
ρουσιάζεται παρθίνος χρυσῆ ξανθό-
μαλλος.

Ὁρολόγιον καὶ ὕδατα
Τὸ κωδωνιστάσιον τῆς Ἰπαπαν-
τῆς μὲ ὀρολόγιον καὶ εἰς τὴν βάσιν
στρῆφιγγι; ἐφηρμοσμένοι καὶ βίου-
σαι ὕδωρ.

Ὅ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀπαγγέλλει
στίχοις περισπώντας πλανώμενον τὸ
ὀρολόγιον καὶ ζῆτον νὰ στηθῇ καὶ
εἰς τὴν πόλιν μας, ἀφοῦ ὑπάρχει καὶ
εἰς τὰ Φιλιατρά!

Δι 4 ὧραι τοῦ ἔτους
Τέσσαρα κίττρα εἰκονίζοντα ἐκα-
στον καὶ μίαν ἐποχὴν ἤτοι τὴν ἁ-
νοῖαν, τὸ θῆρος, τὸ φθινόπωρον καὶ
τὸν χειμῶνα.

Ὁ δεισμολόγος

Ἡ ἰθική ζωὴ εἶδει ἐπὶ βῆδον
ὑπὸ μανθραγόραν ἐπὶ τοῦ χεῖλου; τῆς
ἄβυσσου, ἐπαναπερικμένη ἐπὶ τῶν
μεταρροθιάσεων. Θὰ ἐξυπνήσῃ ἀλλ'
ἀργά, ἐπὶ τοῦ πορικειμένου βράχου
τῆς ἰθικῆς ἐξουδενώσεως.

Ἡ τύχη ἐντίμου ὑπαλλήλου
Νικηρὸς ἐπὶ ψήθας ὁ ἐντιμὸς ὑπάλ-
ληλος, ὃν ἡ πολιτεία φασκελῶνει.

**Ἡ κατάστασις τῆς
ὀδλοαρομονικῆς**
Μουσικῆ ἀπὸ ἀράχης μὲ κλα-
μείνα ὄργανα, παιανίζουσα κομικῶς
ἐξαιρετος ἐπιτυχία.

Ἄσμα τοῦ ἔαρος
Δύο ἴριπποι ἱππῶται ἀκολουθοῦ
ποδηλάτων καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ ἄσμα
τοῦ ἔαρος καταστέλλονται.

Μασκαράτα τοῦ Μισσημιακοῦ Γυ-
μναστικοῦ Συλλόγου βραβεύεται.

Τέσσαρες κινέζοι
Ὅμιλος μουσικῆς τεσσάρων κινέ-
ζων ἐφ' ἡμέρῃς.

**Δι τέσσαρες ὧραι
τοῦ ἔτους**
Παρέρχονται ἐκάστη ὑπὸ τὸ πα-
ρῳγγεῖμα μικροῦ ποιητοῦ.

Ἡ ἐν Πύλῳ ναυμαχία
Στολίσις διεξάγων ναυμαχίαν
καὶ ἀναφλεγόμενος ὑπὸ ὀραταῖς πύρ.

Ἰπερυξίνει ὀμοῖ ἡ θερμότης καὶ
μικροῦ δεινὸν νὰ ἀναφλεγῶν καὶ ὑπὸ
τὸ κίτρον νικητῶντες, εὐεινες
πύδωσιν ἐκείθιν τινασόμενοι.

μεγάλῃ καρτίῃ φέρουσαν τὴν ἐπι-
γορεφὴν αἰτομαχικὴν ἀναμαρτύρησι.
Ὅ κ. Π. Μαντζῶρος ἀπαγγέλλει
στίχοις χειροκροτούμενος ὀρατῶς,
τοῦς ὁποῖους θὰ ἐξιμειώσωμεν.

**Ἄλλα ἐπιτυχῆς
μασκαράται**
Τὸ δικαιοστάσιον ἐπιτυχεστάτα
ἐκωλεθεῖσα φάρα, ἡ ὀπιστήριξις
τῶν συμπερόντων τοῦ ἴθους ἐν τῇ
βουλή, βουλευτῆς μὲ ὀρισμοῦ. Ἀ-
ποτέλεσμα ψευτοπολιτισμοῦ, ὃ γο-
ρεῖ τῶν φουστάνελλοφῶρων, τὸ με-
γαλεῖόν μου ἡ ἀκαισιῶν κλ. κλ.

**Μετὰ τὴν παρέλασιν
τὰ βραβεῖα**
Μετὰ τὴν παρέλασιν τῶν μα-
σκαράτων, τὸ κομμάτιον συνελ-
θὲν καὶ συνεδριάσαν μείχρι τῆς
7ης ἔλαβε τὰς ἀποφάσεις περὶ
τῶν βραβεῖων, αἷς κατέστησε
γνωστὰς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐ-
σημεριὰ καὶ τὸ κοινὸν διὰ τοῦ
ἀκολουθοῦ ἀνακαινωθέντες, τὸ ὄ-
ποιον καὶ ἐδημοσιεύσαμεν ἄλλῃ
ἐκτάκτω παραρτήματι ἀνα-
καιωθῆν.

Τὸ κομμάτιον συνελθὸν ἄλλῃ
τὸ ἑσπέρας μείχρι τῆς 7ης ἀ-
πεφάσισε καὶ βραβεῖει ὡς ἀκο-
λουθῶς:

ΤΩΝ ΟΜΙΑΩΝ ΒΡΑΒΕΥΤΑΙ
1) Ὁ ὀρίζων τῶν Καλαμῶν
Δρ 100.
2) Δι 4 ἐποχαὶ μετὰ 4 κέρων
Δρ. 100.

Θάρρος 22-2-1900

Σόδομα και Γόμορα

Νεανία ημίγυμοι υπό ελαίαν.

Αντίθεσις βίου

Δύο τράπεζαι μια πλουσία διαιτημόνος δια κακῶν μέσων πλουτίσαντος και μια πτωχῶ με ἄρτον μαῦρον ξηρὸν αποτροπαζομένου ὁμως την πολυτέλειαν του αδίκου πλουσίου.

Καθαριότης

Παρθένος νεαρά, καθαρά, μυριοφώτιστος δια ποικιλόχρωμων κανδηλών.

Λυπηθίτε τους πτωχούς

Τριάς αλληλένδετος, ρακοφορεμένη, προσεπικαλούμενη ελεημοσύνην, απαγγέλουσα τους γνωστούς στίχους.

Ε σεις που σκορπίζετε τα πλούτη στον αέρα
το χέρι σας το άπονο και άσωτο κλπ.
και μεταβάλλουσα την αποκρίαν εις πραγματικότητα.

Χορός κορασίων

Παρθεναγωγείον ολόκληρον με δασκάλα μεσαιωνικήν με φέσι με ουρά και με πλισέ, στήνει χορόν εγκώριον χαρίεντα με βιολιά, τον οποίον άριστα χορεύουν τα μικρά.

Ο Ηρακλής φονεύων την Υδραν

Εμπράγματος απεικόνις της μυθικής παραδόσεως.

Η τοκογλυφία

Τοκογύφος εις κροκόδειλος έχων εις το στόμα τον λαόν μέχρις οσφύος. Ο καταβροχθιζόμενος αποβλέπει εις την γεωργικήν τράπεζαν.

Πως ενεργούν οι Καλάμιοι

Λαμπρά εικών της στασιμότητός μας. Ρόδα δεμένη ακίνητος παριστά την πρόοδον του τόπου μας.

Ισως περιηγητής

Ενας εφ' αμάξης δεν εννοούμεν τι παριστά. Εχει όμως λορνιά και τον παίρνω δια περιηγητήν ίνα μην τον παραλείψω.

Φιλομούσων παρέλασις

Φιλόμευσοι εφ' αμάξης καλώς ενδεδυμένοι ενοργάνως παρελάσαντες.

Αυτά ήσαν όσα ηδύνατο τις να ίδη. Τίποτε πλέον, τίποτε ολιγώτερον. Ολαι αι μασκαράται από της Φραγκολίμνης αριθμούμενοι υπό της Αστυνομίας, παρήλασαν τρις προς της εξέδρας. Κατά την τρίτην παρέλασιν απονεμήθησαν τα βραβεία ως οίον τε αστόκως καθ' ημάς.

Το πρώτον βραβείον των 300 δραχμών έλαβεν ο πιεζόμενος λαός.

Το δεύτερον δρχ. 150 η φορολογία των σκύλων γενομένη υπό του κ. Καρότση.

Το τρίτον η καθαριότης 150 και το τέταρτον η τύχη 100" ⁽¹¹⁾.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΙΚΟΝΑ

Μια διαφορετική εικόνα σχετικά με το γιορτασμό δίνε στο ρεπορτάζ για τις εκδηλώσεις της πρώτης Κυριακής της αποκριάς το 1900 η εφημερίδα “Φαραί”, η οποία κρατά επικριτική στάση απέναντι στα όσα συνέβησαν και μιλάει για “αλπτάκια” (αγυιόπαιδες) κάτω από την εξέδρα που σπρώχνονταν για τις δεκάρες. Καταγράφει όμως και... ήπιο πορτοκαλοπόλεμο ως τοπικό έθιμο: “Η προχθεσινή Κυριακή, ημέρα των γελώτων και της τρελλής ζωής, ανέτειλε εύδιος, εφαινετο δε ως ημέρα της ανοίξεως του Μαρτίου. Η ατμόσφαιρα διαυγής και ο καιρός εύκρατος συνετέλεσαν εις την φαιδρότητα της ημέρας. Από της 1ης μεταμεσημβρινής ώρας ήρξατο η κίνησις του κόσμου και η συγκέντρωσις εις τας δύο πλατείας, ιδία όμως εις την κάτω. Και παρίστα όντως η κάτω πλατεία θέαμα φαντασμαγορικότατον. Συμπύκνωσις και ανάδευμα κόσμου, κομφετοπόλεμος, ευτράπελα λογοπαίγνια, γέλοια και μασκάρευμα, και ιαχαί των αγυιοπαίδων και τρέλλα διαχυτική εκχακτήριζε το θέαμα της κάτω πλατείας. Οι δε εξώσται και τα παράθυρα των οικιών ήταν κατά μεστά από το ποικιλόχουν εις αμφιέσεις και πολύμορφον ωραίον φύλλον και αι στέγαι ακόμη έβριθον κόσμου φιλοθεάμονος.

Το Κομιτάτον ουχί εν πλήρει απαρτία εφόρευε εκ της εξέδρας, εφ' ης παρετηρούντο ολιγοστοί θεαταί. Και έδιναν και έπαιρναν τα σερπαντέν από τους κ. Κομιτάτους προς τα κάτω ιστάμενα πλήθη και το επί των εξωστών και παραθύρων ωραίον φύλλον. Οφιοειδείς ποικιλόχροοι γραμμαί συνεκοινωνουν κατά διαφόρους διευθύνσεις. Εις μίαν στιγμήν εκ της εξέδρας εθεάθησαν ριπτόμεναι κάτω εις τους αγυιόπαιδας δεκάρες, προς άγραν των οποίων έλαβε χώραν αξιοπερίεργον ανακάτωμα. Αλλά και η εγχώριος πρωτοτυπία δεν έλειψε διότι επηκολούθησε και ήπιος πορτοκαλοπόλεμος.

Πόσον ευεργετική και αξιέπαινος ήτο η εφεύρεσις αύτη εφέτος, πνόει πας τις κατά την παρέλασιν ανούσιων μασκαράτων. Μολαταύτα παρετηρήθη, ότι ο εφετεινός συνωστισμός του κόσμου εν τη κάτω πλατεία έδειξε πολύ αραιότερος του περυσινού, Η ανορεξιά η εφετεινη κατεστη πολύ αισθητή. Το αυτό όμως φαινόμενον συγκριτικώς παρετηρήθη και εν Αθηναις και Πάτραις.

Αξια ψυχολογικών παρατηρήσεων ήτο η πάνω πλατεία. Ολιγοστός κόσμος. Το ωραίον φύλλον δεν απουσίαζεν και εν αυτή. Εξωθεν των καφενειών ,μακαρίως ρεμβάζοντες εφψύχαζαν οι αμερινοαμέριμοι αστοί. Ούτε χαρτοπόλεμος, ούτε χαρτολεξιπόλεμος. Ακρα σοβαρότης διέπνεε την πλατείαν ταύτην ην ενόμιζες ως ψυχαστήριο. Ενίοτε ετάραζε την νήδυμον αυτήν ψυχίαν, του ναργιλέ το γρ γρρρ ή το πδονικόν ρόφημα του καφέ των εν ανατολική ραστώνη καθημένων θεατών.

Η ώρα προέβαινε και μασκαράτα ουδεμία επιφαινεται, ενώ προσήγγιζεν η ώρα και τα πλήθη ήρξατο να καταλαμβάνη απογοήτευσις. Αλλά κατά το πρόγραμμα του Κομιτάτου είχε ορισθή ως τόπος συγκεντρωσεως η πλατεία Φραγκολίμνης, οπόθεν έδει να ξεκινήση η πομπή των μασκαράτων. Δέκα τέσσαρες εν όλω μασκαράται, ομάδες και μεμονωμένοι ξεκίνησαν από της Φραγκολίμνης, ανήλθον την προς τον ναόν της Υπαπαντής άγουσαν και εκείθεν διευθύνθησαν προς την άνω πλατείαν. Η παρέλασις εξετελέσθη εν ζηλωτή τάξει και άνευ επεισοδίου, ομολογητέον όμως ότι, η αστυνομία δια των οργάνων της ετήρη την προσήκουσαν τάξιν εφορεύουσα εις τα κυριώτερα μέση.

Η μασκαροπομπή αύτη παρελάσασα δια της άνω πλατείας, ενεφανίσθη περί την 3ην ώραν προ

της κάτω πλατείας. Η πρώτη όμως εντύπωση ήταν κρύα και πλήρης απογοητεύσεως. Σάχλα, φόλα ψιθύριζε ο κόσμος. Εσυμβόλιζε η πρώτη μασκαράτα ή μάλλον δεν παρίστα τίποτε. Και παρελαύνουν η μια μετά την άλλη υπό τας επευφημίας αι οποσούν επιτυχείς, υπό τας αποδοκιμασίας δε αι άλλαι. Η υπό του υποζυγίου μασκαράτα εκείνη δι ης εικονίζετο η Ελλάς ηρηνής πιεζομένη υπό της οικονομικής υπηρεσίας του κράτους, δια πειστηρίου επί τη ράχεως αυτής, όπερ συστρεφομένου του τροχού την συνέθλιβε και η [...] οφθαλμούς εξηρεύετο τότε χρυσόν, ήτο ανεκτή. Καλή η εκτέλεσις, αλλά η ιδέα όχι τόσο πρωτότυπος, μάλλον δε κοινοτυπία. Η μεμονωμένη μασκαράτα η συμβολίζουσα την τυφλήν ειμαρμένην, και ήτις κρατούσα χοάνην προσφυώς εξευρημένην ως εν τη χοάνη συμβολιζομένου πάντοτε ότι εργάζεται το μυστήριο,εσκόρπιζε τήδε κακείσε χαρτιά περιέχοντα άλλα μεν άνθη, άλλα δε διάφορα χαμολούλουδα, είχε την εκτέλεσιν εις εντέλειαν. Φρονούμεν ότι αύτη κατείχε την πρώτην γραμμήν. Η μασκαράτα επίσης η σατυρίζουσα την φορολογίαν των κυνών είχε πολλόν σαρκασμόν. Ιδίως όταν ο δεσμοφύλαξ των φυλακισμένων κυνών απήγγειλε προς το Κομιτάτν τα παράπονα των προσωποκρατουμένων κυνών, οι δε κύνες έβαλον τραχειάν υλακήν, οιονεί παραπονούμενοι, η παράστασις ήτο εις άκρον σατυρική. Η μεμονωμένη μασκαράτα, ήτις με ανεμόμυλους εσυμβόλιζεν τα τεχνητά των Καλαμών έργα και τας Καλάμας ηλεκτοφωτίστους με κανδήλια, υστέρει πολύ εις εκτέλεσιν. Περί δε των άλλων απέχομεν να κάμωμεν λόγον, διότι ήταν εντελώς ανούσιοι, κυδαίαι κοινοτυπίαι, άνευ ιδέας και σκοπού, εν πολλοίς αποτρόπαιαι μηδέν άλλο συμβολίζουσαι και σατυρίζουσαι, ή την άνοιαν των προσποιηθέντων αυτάς.

Τα βραβεία

Η ελληνόδικος επιτροπή απένειμε το πρώτον βραβείον εκ δρχ. 300 εις την μασκαράταν την συμβολίζουσαν τον πιεζόμενον λαόν, το δεύτερον εκ δρχ. 150 εις την σατυρίζουσα την φορολογίαν των κυνών, εκ δε των μεμονωμένων μασκαρατών το πρώτον εκ δρ. 150 εις την παριστώσαν τας Καλάμας ηλεκτροφωτίστους, το δε δεύτερον εκ δρχ. 100 εις την τυφλήν τύχην.

Ας μας επιτρέψωσι οι κ. ελληνόδικοι να παρατηρήσωμεν, ότι εις την απονομήν των βραβείων δεν υπήρξαν άκρως ευτυχείς διότι αφού καμμία μασκαράτα δεν υπήρξεν απολύτως επιτυχής, το πρώτον βραβείον ως υπέρογκον έδει να μειωθεί. Εδει δε τα βραβεία να συγχωνεύσει και να απονείμει κατά μετριότερας ποσότητας, ν' απονείμει δε τοιαύτα και προς τον Ωδικόν Ομιλον και προς τα ταλαίπωρα εκείνα μικρά, που ολόγυμνα παρίστων την καταστροφήν των Σοδόμων. Τοιαύτη σκέψις νομιζομεν ότι έδει να επικρατήση προς ενθάρρυνσιν το μεν, και εξ οίκτου το δε προς τα μικρά αυτά πλάσματα”.

Πεννιές

Ακόμη πιο επικριτική όμως είναι στα σχόλια (“Πεννιές” όπως τα ονομάζει): “Αι αποκρέω εφέτος εν συγκρίσει προς το παρελθόν έτος υπήρξαν υπο πάσαν έποψιν λίαν χαλαράι και ελάχιστα διασκεδαστικά και εύθυμοι.

Ούτε Καρνάβαλος, ούτε Βάκχος, ούτε Σειλινοί, ούτε Μαινάδες, ούτε.... ούτε ούτε, τίποτε από αυτά, ενώ ήσαν πλέον ή απαραίτητα. Μόνον ολίγα μασκαράται ανάξιαι λόγου και ο χαρτοπόλεμος με τα

κομφετί και τα σερπαντέν και ο... πορτοκαλοπόλεμος εδεικνυον κάπως ότι και εδώ έχομεν αποκρέω.

Από της 1ης μεταμεσημβρινής ώρας ο κόσμος διεχύθη εις τα οδούς, οπόθε κατά το δημοσιευθέν πρόγραμμα του Κομιτάτου ωρίσθη να διέλθη η σειρά των μασκαράτων.

Από της εξέδρας δε εσκορπίζοντο εις το πλήθος αενάως κομφετί και... πεντάρες εις τους αγιούπαιδας οίτινες ίσταντο κάτωθεν της εξέδρας και οίτινες επροκάλουν δαιμονιώδη θόρυβον.

Επιτέλους ενεφάνη η πρώτη μασκαράτα, αρκετά σακλή και το πλήθος πάλιν ήρξατο συσσωρευόμενον εν τη κάτω πλατεία όπου ο συνωστισμός υπήρξε μέγας.

Τούτης έποντο και άλλα εις άκρον άτεχνα και ουδένα συμβολίζουσαι ή καυτηριαζουσαι.

Τούτο δε έδωκεν αφορμήν εις όλον το παριστάμενον πλήθος να ψυθυρίζη εκάστοτε επί τη θέα διελεύσεως μασκαράτας τινός: φόλα .αρκετά σακλή και τα παρόμοια.

Και παρήλαννον ούτω πάμπολαι μασκαράται ουδεμίαν επιτυχήν έμπνευσιν έχουσαι, ο δε προσποιούμενοι ταύτας ιστάμενοι κάτωθι της εξέδρας απήγγειλον διάφορα ποιήματα και στίχους εξαροπούλειους ή φωτεινακέικους ως θα έλεγε τις καλαματιανός το τρόπω, και προξενούσαι ούτω την απδιαν και τον εμετόν.

Ευτυχώς εις όλον αυτόν τον συνωστισμόν ουδεν απευκαίον ή επεισόδιον συνέβη. Και η ημέρα καθ' όλην την ημέραν διήλθεν εν σουχία.

Τούτο αληθώς τιμά τον κ. Αστυνόμον. Καθ' όλην δε την νύκτα εξηκολούθη ανά πυκνούς ομίλους η διασκέδασις”⁽¹²⁾.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

Με ενθουσιασμό το “Θάρρος” παρουσιάζει το γιορτασμό της δεύτερης Κυριακής το 1900 καθώς κάποιος που μέτρησε βρήκε ότι υπήρχαν 94 μασκαράτες και μάλιστα πολύ καλές τόσο που χρειάστηκε το Κομιτάτο να μοιράσει τα βραβεία σε περισσότερες. μειώνοντας το αρχικό ποσό αφού χρήματα δεν υπήρχαν. Καταγράφονται όμως και έντονες διαμαρτυρίες: “Η ημέρα της παρελθούσης Κυριακής υπήρχε κάτι έκτακτον δια τας Καλάμας, Υπήρξε αληθής έκλαμψις δια την πόλιν αυτήν, η οποία σπανιώτατα ηθέλησε να δώση δείγματα της διανοητικής εντάσεώς της.

Και δύναται τις να είπη, ότι αν πολλαί των μασκαράτων ήσαν έργα αληθη των λαϊκών τάξεων, η ημετέρα πόλις υψηλοφρόνως έχει τ ο δικαίωμα να αναγνωρίση εν αυτή, στοιχεία φυσικής νοημοσύνης άξια πολλού θαυμασμού.

Εννενήκοντα και εξ παρήλθαν προ του Κομιτάτου μασκαράται κατα την πρόχειρον αριθμψιν ενός φιλοπεριέργου. Και αι παρά τέσσαρας εκατόν αύται μασκαράται πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, οφείλει τις να ομολογήση, ότι παρείχον μιαν σκηνογραφίαν κατά μήκος εντεινομένην, εις την οποίαν δεν ήτο εύκολον παρατηρητής να διακρίνη τι πρέπει να πρωτοθαυμάσθ.

Εν τούτοις αναγνωρίζομεν το δυσχερές της θέσεως του Κομιτάτου, το οποίον προ της επιβολής των πραγμάτων και της αλληλοδιαδόχου επιτυχίας εξαιρέτων παραστάσεων, περιέστη εις τελείαν εκθάμβωσιν και διαρκή πάλην, η οποία ήτο δυνατόν να καταλήξη, εάν οι χρηματικοί πόροι το

επέτρεπον, εις την βράβεισιν όλων των παρελασάντων προ της εξέδρας.

Ενεκα της τοιαύτης των πραγμάτων καταστάσεως; ευρίσκομεν κατά βάθος επιτυχές και άριστον μέτρον του πολλαπλασιασμού των βραβείων, καίτοι και δια τούτου και αυτό το Κομιτάτον δεν κατώρθωσε να πείση ευατό, ότι εβράβευσε όλους τους άξιους βραβείου ή ότι όσους εβράβευσε, τους ικανοποίησεν επαρκώς ή τουλάχιστον τους έδωκε τόσα όσα εδαπάνησαν πλείστοι.

Ουκ ήτον δια της γενομένης βραβεύσεως εσκοπήθη να αποδειχθεί ότι το Κομιτάτον εξετίμησεν επαρκώς τας διαφόρους μεταμφιέσεις και ηθέλησε να βραβεύση αυτάς, αλλ ηναγκάσθη να κύψη προ της ανάγκης των πραγμάτων, προ του μικρού σχετικώς χρηματικού ποσού, το οποίον ηδύνατο να διαθέση.

Αυτή είναι η εξήγησις της κατατήσεως των βραβείων, η οποία εκρίθη δικαία και εύλογος όχι μόνον παρά του κοινού αλλά και παρ αυτών των βραβευθέντων. Δεν ηδύνατο δε να γίνη και άλλη σκέψις. Διότι αν υποτεθή ότι περιωρίζοντο τα βραβεία εις τον αρχικόν αριθμόν, όχι μόνον η βράβευσις των οκτώ δεν θα ήτο εις το άρτιον του προγράμματος καθ όσον το Κομιτάτον δεν είχε μήτε το ήμισυ των εν τοιαύτη περιπτώσει διατεθησομένων χρημάτων, αλλά και κατ ανάγκην θα καθίστα άδικον την βράβεισιν, ηναγκασμένον να προτιμήση και να βραβεύση μίαν των πολλών ίσης αξίας μασκαράτων, τουτ' όπερ δεν εγένετο ήδη δια της απονομής ίσου βραβείου προς τας της αυτής επιτυχίας μασκαράτας.

Εν γένει η απονομή των βραβείων κατά την παρελθούσαν Κυριακήν υπήρξεν έργον προνοίας και καλής εξοικονομήσεως των πραγμάτων. Πιστεύομεν δε ότι και οι συμπολίται μας τας αυτάς με ημάς θα έχωσι γνώμας, ουδέ φανταζόμεθα ενδεχόμενον να προέλθη εις το μέσον αύθις άλλος κ. Βέννης, ίνα κατακριη το Κομιτάτον, διότι δεν εβράβευσε την μασκαράταν εκείνην, η οποία παρίστα κατ αυτόν την εβδομάδα των Αποκρέω και την τυρινήν, δια δύο γέρων! Σπαργανωμένων!! και την δημοσιογραφίαν, διότι αφήκε να παρέλθη απαρατήρητον τοιούτου μέγα αδίκημα!!

Ημείς εθεωρήσαμεν όχι επιτυχή την απονομήν των βραβείων της Κυριακής των αποκρέω, καλήν δε την απονομήν των βραβείων κατά την προχθές. Αυτά φρονεί η ημετέρα εφημερίς, αυτά δεν πιστεύομεν συμφρονεί και η ορθοφρονούσα μερίς του τόπου μας, μετά της οποίας είθε να μας εύρη το ελευσόμενον ίνα διοργανώσωμεν τα πράγματα υπό ευμενεστέρας συνθήκας”.

Η παρέλαση

Σε άλλο σημείο της ίδιας εφημερίδας γίνεται η περιγραφή των καλύτερων μασκαράτων και γίνονται γνωστά τα βραβεία του Κομιτάτου. Από τις μασκαράτες δεν λείπει η πολιτική και κοινωνική σάτιρα, άλλοτε επιτυχής και άλλοτε όχι: “Αισθανόμεθα την αυτήν δυσκολίαν με το Κομιτάτον και ακόμη μεγαλειτέραν, διότι αν εκείνο έπρεπε να εκλέξη τας καλλιτέρας εξ όλων των μασκαράτων, ημείς εάν θέλωμεν να δώσωμεν πλήρη την εικόνα των πραγμάτων, οφείλομεν να τας περιγράψωμεν όσον δυνάμεθα καλλίτερον από την πρώτην βραβευθεισαν μέχρι της τελευταίας γκαμήλας όλας ανεξαιρέτως.

Αλλά που χρόνο να περιγράψωμεν εννενήκοντα και εξ, αν είναι αληθής ο αριθμός, μασκαρεμένους

πεζούς, επωχούμενους, πεζού και επωχούμενους άλλους; Θα μας επιτραπεί πιστεύομεν να μην υποβληθώμεν εις το μακρόν μαρτύριον της περιγραφής των πάντων, διότι και αν υποθέσωμεν ότι και μνήμη και διάθεσις υπάρχει, πάντως θα περιστώμεν εις αδιέξοδον, όταν εμβλέψωμεν εις τον χώρον του “Θάρρους” του οποίου τας στήλας εάν απασχολήσωμεν επί ένα μήνα τότε θέλομεν κατορθώσει να γράψωμεν όσα δύνανται και πρέπει να γραφώσι δια την παρελθούσαν Κυριακήν. Απλώς εν τω παρόντι θα ασχοληθώμεν εις την περιγραφήν των βραβευθεισών και εκ των άλλων εκείνας τας οποίας θεωρούμεν άξιας ιδιαιτέρας μνείας. Δια της προτιμήσεως ημών ταύτης δεν θέλομεν να είπωμεν ότι όσαι δεν περιληφθώσι εις το “Θάρρος” δεν είναι καλάί.

Και τοιούτον τι αν λανθάνη εν τη πράξει πρέπει να ληφθή υπ όψει ότι και όσα εν τω τύπω γράφονται είναι αντίληψις ανθρώπων, περί του καλού, η οποία αντίληψις δεν είναι η αυτή δι όλους, αλλά πολυτρόπως ποικίλλει κατά τας ιδίας εκάστου περί του ωραίου, του λεπτού, του εύθυμου και τα τοιαύτα. Λοιπόν εις έργον άνευ παρεξηγήσεως, περί των αξίων λόγου μασκαράτων.

Χορός κορασιών

Σεβαστός αριθμός κορασιών λευκειμωνούτων μετά της διδασκαλίσσης των, εκόρευον υπό τους ήχους εγχωρίου μουσικής άδοντας επιχαρίτως.

Η σταφίς

Μασκαράτα επιτυχεστάτη ενδεδυμένη μαύρα, απαγγέλασα ωραίους στίχους καταχειροκροτηθέντας, παραινούντας δε το κοινόν να την καλλιεργή και να την περιποιείται ως οι Αγιείς και οι Πατρείς διότι είναι αληθής χρυσός. Και πάραυτα αποβάλλουσα την μέλαναν χλαίνην παρουσιάζεται παρθένος χρυσή ξανθόμαλλος.

Ωρολόγιον και ύδατα

Το κωδωνοστάσιον της Υπαπαντής με ωρολόγιον και εις την βάση στρόφιγγες, εφηρμοσμένοι και ρέουσαι ύδωρ,

Ο επί κεφαλής απαγγέλει στίχους παριστώντες πλανώμενον το ωρολόγιον και ζητούν να σπηθή εις την πόλιν μας, αφού υπάρχει και εις τα Φιλιατρά.

Αι 4 ώραι του έτους

Τεσσερα κάρα εικονίζοντα έκαστον και μίαν εποχήν ήτοι την άνοιξιν, το θέρος, το φθινόπωρον και τον χειμώνα.

Ο σεισμολόγος

Επιτυχεστάτος ο επί της άνω πλατείας μετεωρολογικός σταθμός, με περιστέρια κύκλω παντός είδους πουλιά και κουκουβάγιες ακόμη, φεύγοντας αγεληδόν εις ένα κρότον. Η μασκαράτα αυτή φέρι την επιγραφήν “τα δημοτικά έργα Καλαμών”.

Οι τέσσαρες άνεμοι

Επί κορυφής ο Αίολος έχων υπ αυτόν ηρτημένους δια σχοινίων τους τέσσαρεις ανέμους, ων ο βορράς πνεύσας, καταστρέφει και εκριζεί.

Η χειραφέτησις

Αι γυναίκαί καθαρίζουσι και οι άνδρες κομίζουν τα παιδιά και πλύνουν τα πιάτα.

Η εθνική ζωή υπό Μαδραγόραν

Η πνευματωδεστέρα των μασκαράτων. Γυνή κεκελιμένη επί ρών βαρύτιμον φέρουσα αισθήταν σπτηρίζει την κεφαλήν, σκαιζομένη υπό δένδρου με την επιγραφήν Μανδραγόρας, επί προσκεφαλαίου φέροντος με ποικιλόχρα γράμματα την λέξιν μεταρρυθμίσεις.

Παρά το πλευρόν της κοιμωμένης εθνικής ζωής υπάρχει βάραθρον εφ ου εγράφοντο οι λέξεις “που θα ξυπνήση”. Η μασκαράτα αύτη παρίστα τα εξής: Η εθνική ζωή εύδει υπό μανδραγόταν εις το χείλος του βάραθρου, επαναπαυομένη επί των μεταρρυθμίσεων. Θα εξυπνήση αλλα αργά επί του παρακειμένου βράχου τη εθνικής εξουθενώσεως.

Η τύχη εντίμου υπαλλήλου

Νεκρός επί ψάθας ο εντίμος υπάλληλος, ον η Πολιτεία φασκελώνει.

Η κατάσταση της Φιλαρμονικής

Μουσική από αράπηδες με καλαμένα όργανα, παιανίζουσαι κωμικώς. Εξαίρετος επιτυχία.

Άρμα του έαρος

Δύο έφιπποι ιππόται ακολουθία ποδηλάτων και εις το τέλος το άρμα του έαρος καταστόλιστον. Μασκαράτα του Μεσσηνιακού Γυμναστικού Συλλόγου βραβευθείσα.

Τέσσαρες κινέζοι

Ομιλος μουσικός τεσσάρων κινέζων εφ αμάξης.

Αι τέσσαρες ώραι του έτους

Παρέρχονται εκάστη υπό το παράγγελμα μικρού ποιητού.

Η εν Πύλω Ναυμαχία

Στολίσκος διεξάγων ναυμαχίαν και αναφλεγόμενος υπό διαρκές πρυ.

Υπεραυξάνει όμως η θερμότης και μικρού δειν να αναφλεγούν και οι υπό του κάρρου ναυμαχούντες, οίτινες πηδήσωσιν εκείθεν τινασσόμενοι.

Η οικιακή οικονομία

Οικογένεια ων οι μεν ζυμώνουν οι δε φουρνίζουν. Μασκαράτα μετά καλαισθησίας εκτελεσθείσα.

Η δίκη του Καρναβάλου

Τριμελές δικαστήριο. Ο Καρνάβαλος επί βαρελίου κατηγορούμενος, υβρίζει το Κομιτάτον και την δημοσιογραφίαν, διότι δεν εβράβευσαν την μασκαράταν της κρεατινής.

Σκηνή εν Ζαπέιω

Ο κ. Καρότσης παραμάνα με σκούφια απαράμιλλος με αμαξάκι και μπεμπέ αλλά και με μουστάκες και τσιγάρο. Επιγραφή της μασκαράτας “Σκηνή εν Ζαπειω μετά την χειραφέτησιν”!

Ο ορίζων των Καλαμών

Σκηνογραφία του Καλαματιανού ορίζοντος. Συνέχεια της μασκαράτας οι Καλάμιοι υπό λήθαργον τα αποτελέσματα του ληθάργου. Ελαβε το πρώτον βραβείον, αλλά κατα την γνώμην μας, άλλα εκ των βραβευθεισών ήσαν επιτυχεστέρα.

Η τελευταία Κυριακή

Η Καθαρά Δευτέρα εκδιώκει την τελευταίαν Κυριακήν των αποκρέω και πάραυτα υψούται αύτη και χορεύει εναερίως αποδιώκουσα από της τραπέζης τα πασχαλινά και αφήνουσα ελαίας και σαρακοστιανά.

Στομαχική διαμαρτύρησις

Κάρρον πτωχόν με πτωχούς με μία μεγάλη καρτέλα φέρουσα την επιγραφίν “Στομαχική διαμαρτύρησις”. Ο κ. Μαντζώρος απαγγέλει στίχους χειροκροτούμενο διαρκώς, τους οποίους θα δημοσιεύσωμεν.

Άλλαι επιτυχεία μασκαράται

Το δικαιοστάσιον, επιτυχεστάτα εκτελεσθείσα φάρσα, η υποστήριξις των συμφερόντων του έθνους εν τη βουλή, βουλευτής με δορισμούς. Αποτελέσματα ψευτοπολιτισμού, ο χορός των φουστανελοφόρων, το μεγαλείον μου η δικαιοσύνη κλ. κλ.

Μετά την παρέλασιν τα βραβεία

Μετα την παρέλασιν των μασκαράτων, το Κομιτάτον συνελθόν και συνεδριάσαν μέχρις της 7ης έλαβε τας αποφάσεις περί των βραβείων, ας κατέστησε γνωστός προς την ημετέραν εφημερίδα και το κοινόν δια του ακολούθου ανακοινωθέντος, το οποίον και δημοσιεύσαμεν εν εκτάκτω παραρτήματι ανακοινωθέν:

Το Κομιτάτον συνελθόν χθες το εσπέρας μέχρι της 7ης απεφάσισε και βραβεύειθ ως ακολούθως:

Των Ομίλων βραβεύεται

1. Ο ορίζων των Καλαμών δρ. 100
2. Αι 4 εποχαί μετά 4 κάρων δρ. 100
3. Η είσοδος του έαρος μετά ποδηλάτων δρ. 60
4. Η χειραφέτησις των γυναικών δρ. 40
5. Η κατάσταση της Φιλαρμονικής δρ. 50.
6. Η σταφίς δρ. 30
7. Η τελευταία Κυριακή δρ. 25.
8. Η οικιακή οικονομία δρ. 25.
9. Ο καρνάβαλος δρ. 25
10. Οι τέσσαρες άνεμοι δρ.25
11. Το Παρθεναγωγείον δρ. 25
12. Ο μουσικός όμιλος (4 κινέζοι) δρ. 25.
13. Αι 4 ηλικίαι μετά μικρού ποιητού δρ. 25.
14. Ο σεισμολόγος δρ. 25.
15. Σκηνή εν Ζαπείω δρ. 30.
16. Το ωρολόγιον δρ.30
17. Η εθνική ζωή υπό μανδραγόραν δρ. 25
18. Η τύχη εντίμου υπαλλήλου δρ. 25

Το Κομιτάτον αισθάνεται βαθείαν λύπην και δημοσία επί τούτω εκφράζει την στεναχώριαν του, διότι ένεκεν χρηματικής ανεπάρκειας, δεν ηδυνήθη πλείονας μεν να βραβεύση, τους δε βραβευθέντας επαρκώς να ικανοποιήση.

Το Κομιτάτον ⁽¹³⁾.

«ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΟΡΤΩΝ»

Περιορισμένη είναι η κάλυψη των εκδηλώσεων της δεύτερης Κυριακής των αποκρέω το 1900 από την εφημερίδα “Φαραί” ⁽¹⁴⁾. Η οποία σε κύριο άρθρο προτείνει τη δημιουργία Επιτροπής Εορτών: “Αφότου εσχηματίσθη ενταύθα το Κομιτάτον των εορτών των Αποκρέω, προσέλαβαν και ενταύθα αύται ζωηρότητα και χάριν και φαιδρότητα και ευθυμίαν και κάλλος. Απετινάχθη ολίγον ο σκεπτισμός και η μονοτονία του βίου, με την οποίαν, πρόσθετες σε και με ολίγες σάχλες, παρήρχοντο άλλοτε αι ημέραι του γέλωτος και της διασκεδάσεως. Αν η ευθυμία και ο γέλως έχει λόγον υπάρξεως προς ανακούφισιν και ανάπαυλαν εκ της βιοπάλης, αι εορταί των αποκρέω εν άκρα ψυχία παρελθούσαι απέδειξαν, ότι έχουσι και σοβαρόν λόγον, διότι η συνάθροισις του κόσμου όπως διασκεδάση με τας μασκαράτας και αγωνισθή εις τον κομφετοπόλεμον ηρήμωσε τα διάφορα κέντρα του Βάκκου, οπόθεν πολλάκις εξήστραπτον πιστόλια και μάχαιραι.

Δυστυχώς όμως παρετηρήθη, ότι αι εις το κομιτάτον εισφοραί δεν ήσαν οι πρέπουσαι, ανεπαρκέσταται δε προς την πληθύν των μασκαράτων, αίτινες σχεδόν πάσαι ήσαν αξιολογώται.

(13) “Θάρρος” 22/2/1900

(14) “Φαραί” 27/2/1900

Φρονούμεν λοιπόν, ότι επειδή το έργο του Κομιτάτου είνε δυσχερέστατον, και εν ολίγω δεν κατορθούται η είσπραξις επαρκούς ποσού, αξιόπαινος θα ήτο η σύστασις μονίμου Εταιρείας των Εορτών. Δι όλου του χρόνου εργαζομένη αύτη προς διοργάνωσιν των εορτών θα δύναται ν ανταποκρίνεται δια των εις την διάθεσίν της προσφερομένων εισφορών. Δύναται τοιαύτη εταιρία ν αναπτύξη και εκτάκτους πόρους, όπως φερ ειπείν εκ των ευεργετικών υπέρ αυτής διδομένων παραστάσεων των εντεύθεν διερχομένων θιάσων δραματικών και κωμωδιών. Εάν μια τοιαύτη εταιρία σχηματισθή και υποστηρικθῆ θα δύναται ν διοργανώσῃ λαμπρότατα πανηγύρεις και εορτάς, προκλήσσοι αγωνίσματα, ως λόγου χάριν λεμβοδρομίας και εκδρομάς ακόμη ν επιχειρή.

Ημείς ρίπτομεν την ιδέαν εις το κοινόν, ευελπιστούντες ότι θα εγκολπωθῶσι ταύτην οι εμπνεόμενοι υπό της αγαθῆς θελήσεως όπως δώσωσι κάποιαν κίνησιν εις την πόλιν μας. Αλλά και αν δεν εύρηκώ δεν θα παραξενευθῶμεν ποσώς, διότι το μεν έδαφος θεωρούμεν καλλιεργήσιμον και επιδεικτικόν πάσης καλῆς ιδέας, αλλ εσυνειθίσαμεν ν μη βλέπωμεν οργανωτάς και καλλιεργητάς των ιδεών”.

Το ρεπορτάζ της ίδιας εφημερίδας είναι μόλις λίγες αράδες, οι δικές της πληροφορίες δύνουν 63 μασκαράτες ενώ επικρίνεται η μη βράβευση του Δικαιοστασίου και η επικείμενη κατάργηση της προσωποκράτησης: “Η κινήσις των εφετεινών αποκρέω υπήρξεν υπερτέρα πάσης προσδοκίας. Εμετρήσαμεν περί τας 63 μασκαράτας. Διέκρινε πάσας σχεδόν πνεύμα σατυρικόν επιτυχές.

Λίαν επιτυχῆς και εις την έμπνευσιν και εις την εκτέλεσιν ήτο και η μασκαράτα η παρωδήσασα το Δικαιοστάσιον και την κατάργησιν της προσωπικής κρατήσεως, ήτις ως μη ώφειλε δεν εβραβεύθη”.

Το “Θάρρος” ⁽¹⁵⁾ δημοσιεύει τους στίχους που συνόδευαν τη ,μασκαράτα με το Δικαιοστάσιο και την προσωποκράτησι:

Το τραγούδι

(οφειλέται)

Δεν πληρώνουμε, δεν πληρώνουμε

δεν πληρώνουμε καθόλου

κι ο παράς κατά διαβόλου

κι ο παράς κατά διαβόλου

δεν πληρώνουμε καθόλου

Δεν πληρώνουμε, δεν πληρώνουμε

δενπληρώνουμε ποτέ

βλάκα δανειστή κουτέ

βλάκα δανειστή κουτέ

δεν πληρώνουμε ποτέ

Δεν πληρώνουμε, δεν πληρώνουμε

δενπληρώνουμε πεντάρα

στη μεγάλη κουταμάρα

στη μεγάληκουταμάρα

δεν πληρώνουμε πεντάρα

Δεν πληρώνουμε, δεν πληρώνουμε
 δεν πληρώνουμε τάχουμε εικονικά
 κέλα πάρε τα κακά
 κέλα πάρε τα κακά
 τάχουμε εικονικά
 (οφειλέτες προς τους συναδέλφους τους)
 Εχω μπάρμπα στην Κορώνη
 και τον έχουμε μαζύ
 και κανένας δεν πληρώνει
 κι ο μπαρμπάκης μας να ζη
 Τώρα έκλεισεν η θύρα
 και δεν πάμε φυλακή
 του Μονάχου πίνε μπύρα
 και των Καλαμών ρακί
 (δανειστές προς τον λαόν)
 Εχουν μπάρμπα στην Κορώνη
 και κανενας δεν πληρώνει
 και σου τρώνε τους παράδες
 του διαβόλ' οι μασκαράδες
 Εχουν μπάρμπα στην Κορώνη
 και κανένας δεν πληρώνει
 και γλεντάνε τον παρά σου
 και σου πρίσκουν τ αντερά σου
 Αφού έκλεισεν η θύρα
 και δεν πάνε φυλακη
 τα λεπτά μου παν στη μπύρα
 πάνε και εις το ρακί
 Τα λεπτά μου παν στη μπύρα
 πάνε και εις το ρακί
 αφού έκλεισεν η θύρα
 και δεν πάνε φυλακή

Οι στίχοι παραπέμπουν σε σημερινά επιχειρήματα σχετικά με τα χρέη στις τράπεζες. Και η αναφορά στην Κορώνη δεν είναι τυχαία. Γιατί το νόμο για περιορισμό της προσωποκράτησης για χρέη εισηγήθηκε το 1900 ο εκ Κορώνης καταγόμενος υπουργός Δικαιοσύνης Νικόλαος Καραπάουλος (1836-1903). Εμενε στο Ναύπλιο, όπου τελείωσε το Γυμνάσιο. Το 1873 εξελέγη βουλευτής Πυλίας υπό τον Αλ. Κουμουνδούρο. Μετά το θάνατο του Κουμουνδούρου προσχώρησε στο κόμμα του Χαριλάου Τρικούπη και στη συνέχεια στο κόμμα του Γ. Θεοτόκη.

Ο ταμίας του Κομιτάτου Π. Μπακίδης δημοσιεύει ⁽¹⁶⁾ τον οικονομικό απολογισμό του σύμφωνα με τον οποίο τόσον τα έσοδα όσο και τα έξοδα είναι 1852 δραχμές. Δημοσιεύεται παράλληλα και ο κατάλογος των ενισχυτών του Κομιτάτου οι οποίοι προσφέροντας από 2 μέχρι 50 δραχμές συγκέντρωσαν 1352 δραχμές. Άλλες 500 δραχμές προσέφερε για τις εκδηλώσεις ο Δήμο Καλαμάτας.

Ο Μπακίδης ανακοινώνει και επίσημα τα βραβεία αλλά ο Γιάννης Μαντζώρος αντιδρά λέγοντας ότι δεν πήρε 10 δραχμές για τη “στομακική διαμαρτύρηση” που έκανε στο καρναβάλι. Και αν το Κομιτάτο θέλει να αμείψη τη μασκαράτα, ας δώσει τις 10 δραχμές στους φτωχούς Κρητικούς που είχε στο κάρρο. Για να καταλήξει: “Ταύτα προς αποφυγήν παρεξηγήσεως, διότι εγώ είπα, δεν θέλω βραβείο” ⁽¹⁷⁾.

ΤΟ 1901

Το 1901 μετά και τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν την προηγούμενη χρονιά τα οποία ξεκινούσαν από τα λιγοστά χρήματα που συνεισέφεραν οι καλαματιανοί, δεν γίνεται αρχικά καμία κίνηση. Το “Θάρρος” σε κύριο άρθρο του μιλάει για ευθύνες όλων χαρακτηρίζοντας τις γιορτές της αποκριάς ως εμπορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος:

“Διερχόμεθα εορτάς των αποκρέω ή άλλον τινά συνήθη καιρόν; Ιδού δύο ερωτήματα εις τα οποία θα σας παρακαλέσω να δώσπετε την δέουσαν απάντησιν όχι εις ημάς, διότι ημείς την γνωρίζομεν, αλλά προς σεαυτούς. Οχι κύριοί μου, πόλις αξιούσα εμπορικὴν πρόοδον, αξιούσα πρόοδον πολιτισμοῦ δεν δύναται ποτέ, ποτέ να εἶπῃ ὅτι εστερήθη των εορτῶν των αποκρέω ἐπὶ μόνω και μόνω τω λόγω ὅτι ελυπήθη να προσφέρῃ πεντακοσίας ἢ χιλιάς δραχμῶν δια να προβῆ εις την σύστασιν Κομιτάτου.

Τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς θα ἦτο πρωτάκουστος προς τας Καλάμας. Θα ἦτο παραχρήμα παράβασις των κοινωνικῶν συνθηκῶν υφ' ας αὕτη εμπορεύεται, υφ' ας αὕτη εκπολιτίζεται. Συμβαίνει κάτι ἄλλος εν προκειμένω, ὑπάρχει ἔλλειψις θάρρους, ὑπάρχει ἔλλειψις ενεργείας, ὑπάρχει ἔλλειψις πρωτοβουλίας. Διότι δια να εἴμεθε εν ακριβείᾳ δικαία η ευθύνη επιμερίζεται εις ὅλας τας τάξεις. Εάν ἐξήρχοντο δύο ἢ τρεῖς ἐπιστήμονες ενθυλακοῦντες χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος και ἔλεγον προς τον ἔμπορον, κύριε θέλομεν Κομιτάτον, ἔχομεν ἀνάγκην της υλικῆς συνδρομῆς σας αναμφιβόλως θα την ἐλέμβανον. Και μετέβαινον κατόπιν εις τον εργάτην και του ἔλεγον θέλομεν τον οβολόν σου, θα τον εἶχον. Εάν κατόπιν τούτου ἤρχοντο οἱ προκομένοι μας νέοι ἀφήνοντες προς στιγμὴν το καφφεῖον και τον μαρρασμόν και ἔλεγον θα συντρέξωμεν το Κομιτάτον δια πάσης ενεργείας. Εάν κατόπιν τα δύο σωματεία συνήρχοντο ἀπὸ κοινού και ἀπεφάσιζον την ἐκτέλεσιν διαφόρων θεαμάτων, ἔαν αὐτὰ μονάχα ἐγένοντο χωρὶς να εἴπωμεν ἄλλα, το Κομιτάτον ἐγένετο, αἱ εορταὶ καθιεροῦντο και ο γέλωσ και η χαρὰ θα κατελάμβανον ἐπὶ μίαν εβδομάδα την πόλιν μας. Λοιπὸν τίποτε ἀπὸ τα ὀλίγα αὐτὰ δεν ἐγένετο. Και δεν ἐγένετο, διότι δεν ἀφήνει το συμφέρον, διότι δεν μας ἀφήνει ο μαρρασμός, διότι τέλος ἔχομεν πάθη τέλειον εκνευρισμόν ἀπὸ πάσης ενεργείας.

(16) “Θάρρος” 24/2/1900

(17) “Θάρρος” 25/2/1900

Φως 8-2-1901

Ας μην αιτιώμεθα λοιπόν δια την έλλειψιν ταύτην ουδένα άλλον ή έκαστος τον εαυτόν του και μόνον τον εαυτόν του. Ας αρκεσθώμεν μόνον να μελετώμεν εις τας εφημερίδας τα γινόμενα εις άλλας πόλεις. Και αυτό διασκεδάσις είναι. Είμεθα άξιοι της τύχης μας και τίποτε περισσώτερον. Το κλίμα των Καλαμών, η θέσις αυτών, το έδαφος αυτών, με έναν λόγον η φύσις μας λέγουσιν εμπρός, ημείς οι κάτωκοι ανηρώμεν μια φωνή οπίσω!" (18).

Η ΠΡΩΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η πρώτη Κυριακή περνάει χωρίς εκδηλώσεις και με λιγοστό κόσμο στις πλατείες. Ενα απόσπασμα από τα σχόλια της εφημερίδας "Φως" είναι ενδεικτικό: "Πραπ! Μπράμ! Πράπ! Εκκωφαντικός ακούεται κρότος και κάτω από την σκάλα της γέφυρας (σ.σ. 23ης Μαρτίου, τότε ήταν υπερυψωμένη πεζογέφυρα με σκαλιά). Κα εις τα ξαφνιασμέναμάτια των περιπατητών ξεπροβάλλουν οι εξής κατά σειρά μασκαρεμένοι.

(18) "Θάρρος" 6/2/1901

Ενας μουντζουρωμένος με τηγανιού μουντζούρα και δέρμα προβάτας ως ένδυμα. Δεύτερος του οποίου την μαυρισμένην κεφαλήν στολίζουν δύο τεράστια κέρατα, με την ιδίαν και αυτός αμφίεσιν. Τρίτος ντυμένος με κάτι παλιολινάτσες, από τας οποίας κρέμονται καλαμποκάνια διαφόρων μεγεθών δαιμονιωδώς κροτούντα. Και έπεται συνοδεία μικρών διαβόλων, με τηγάνια και με σιδεροστιές – υποθέτω – εφοδιασμένων.

Η είσοδος του καρναβάλου! Εις τοιαύτην νεκρόπολιν, τοιούτος βέβαια καρνάβαλος έπρεπε” (19).

Οι ανερχόμενες τάξεις θέλουν να “αποτινάξουν” ό, τι δήποτε έχει σχέση με την αγροτική παράδοση της αποκριάς. Η παρέα που περιγράφεται το εκφράζει αυθεντικά, αλλά δεν έχει καμία σχέση με το αστικό καρναβάλι που επιδιώκεται να επιβληθεί.

Και ξαφνικά εμφανίζεται το “μυστικό κομιτάτο” όπως υπογράφει την ανακοίνωση που δημοσιεύεται στο “Θάρρος”: “Βλέποντες την αδιαφορίαν των εξεχόντων εις τα γράμματα και τας επιστήμας πολιτών Καλαμίων κλπ. μεγαλεμπόρων εις το να καταρτίζψι κατ έτος εν Κομιτάτον προς πανηγυρισμόν των αποκρέω, και επιθυμούντες ίνα μη διέλθη και η Κυριακή της Τυροφάγου εν ψυχία και απομονώσει, απεφασίσαμεν όπως αποφύγωμεν τα σχόλια και τυχόν αντιπράξεις των πολλών, και κατηρτίσαμεν ημείς άνθρωποι του λαού, Μυστικόν Κομιτάτον, προε πανηγυρισμόν των αποκρέω και προς διάχυσιν της ευθυμίας και της χαράς.

Αποταθέντες δε δι επιστολή μας προς διαφόρους ευπορούντας Καλαμίους, ετύχομεν της χρηματικής υποστηρίξεως των πλειόνων.

Το μέχρι της μεσημβρίας της αύριον Παρασκευής συναχθέν ποσόν θέλει παραδοθή εις εν των ενταύθα Πιστωτικών Καταστημάτων, κατ απόφασιν δε της ελλανοδίκου επιτροπής θα απονεμηθώσι τα βραβεία, άτινα οι βραβευθέντες μετμηφισμένοι θα λαμβάνωσι δι ιδιαίτερας αποδείξεως της Επιτροπής.

Το πρόγραμμα το κανονίζον την απονομήν των βραβειων και το ποσόν εκάστου θέλει δημοσιευθή αύριον Παρασκευήν” (20)

Πράγματι την επομένη δημοσιεύονται τα βραβεία και τα αντίστοιχα ποσά: 1) Βραβείον 100 δρ. 2) Βραβείον 35 δρ. 3) Βραβείον 25 δρ. 4) Βραβείον 20 δρχ., 5ον, 6ον, 7ον, 8ον και 9ον βραβεία τιμής (21).

Και ακολουθεί το πρόγραμμα: “Δια του προχθές δημοσιευθέντος προγράμματος του μυστικού κομιτάτου των αποκρέω ορίζεται ως εξής η παρέλασις των μασκαράτων.

Τούτο περί ώραν 1 1/2 μ. μ. Δια της γεφύρας Σταματελάκη θέλει εισέλθη εις την πόλιν παρακολουθούμενον υπό της Φιλαρμονικής μέχρι της κάτω πλατείας ένθα θα ανέλθη εις τον εξώστην του ξενοδοχείου “Ναυαρίνον” και εκείθεν θα θεάται την παρέλαση των μασκαράτων. Η συγκέντρωσις δε των μετεμφισομένων θέλει γίνη εν τη κάτω πλατεία περί ώραν 2 μ. μ.

Εκείθεν η πομπή δια της εθνικής οδού (σ. σ. Αριστομένουσ) θέλει κάμψει προς την οικίαν Παυλικού άγουσαν και δια της νέας δημοτικής οδού (σ. σ. Φαρών) εκ του εργοστασίου Στασινόπουλων, Φραγκολίμνης και του Ναού της Υπαπαντής θέλει κατέλθη εις την άνω και κάτω πλατείαν, τον κύκλον δε τούτων θα διέλθη τρις η παρέλασις των μασκαράτων.

(19) “Φως” 8/2/1901

(20) “Θάρρος” 8/2/1901

(21) “Θάρρος” 9/2/1901

Την 5ην μ. μ. θέλει γίνη η απονομή των βραβείων, ων εγράφομεν χθες.

Και ούτω χάρις εις φιλοτίμους συμπολίτας μας, ανθρώπους του λαού, αφού οι δυνάμεις δεν εκινήθησαν, θα διέλθωμεν την αύριον εν χαρά και ευθυμία” (22).

Το κάλεσμα του Κομιτάτου βρήκε ανταπόκριση στον κόσμο και στην περιγραφή το “Θάρρος” αποκαλύπτει τα ονόματα του “μυστικού κομιτάτου”, συγχαίρει τους οργανωτές και κρίνει το επίπεδο των μασκαράτων: “Η παρελθούσα Κυριακή θα παρήρηκετο και αύτη, όπως και η της κρεοφάγου, εάν πέντε ή εξ εκ των ανθρώπων του λαού δεν ανελάμβανον να δημιουργήσωσι εκείνο το οποίο εδημιούργησαν μεταδώσαντες τον γέλωτα και την ευθυμίαν προς στιγμήν εις την πόλιν.

Από της μεσημβρίας της Κυριακής ενωρίτατα ο κόσμος κατέλαβε τους εξώστους της πλατείας, και περί την πρώτην μ. μ. Ώραν η πλατεία έβριθε κόσμου. Την 1 1/2 ακριβώς πλήθος κόσμου επί κεφαλής έχον την Φιλαρμονικήν μετέβη δια της οδού Παραλίας (σ. σ. Αριστομένους) εις την γέφυραν Σταματελάκη και εκεί υπεδέχθη το Κομιτάτον αναδρομούν εκ Μεσσηνίας μετ’ εγχωρίων οργάνων επί της πλατείας κατόπιν ένθα ωδηγήθη τούτο εγένοντο ο απαραίτητες προσφωνήσεις εις γλώσσαν έμμετρον σατυρικήν, του μεν Κομιτάτου ευρισκομένου επί του εξώστου του ξενοδοχείου “Ναυαρίνον” του δε λαού προσφωνούντος κάτωθι εκ της πλατείας αυτός. Μετά τας προσφωνήσεις και αντιφωνήσεις εγένοντο κατόπιν οι παρελάσεις των μασκαράτων υπό βροχήν κομφετί. Τα βραβεία τα οποία απένειμεν το Κομιτάτον συνίσταντο εις είδη συνοδευόμενα υπό έμμέτρων σατυρικών προσφωνήσεων. Αι παρελάσαι μασκαράται εσατύριζον διάφορα γεγονότα όχι και μετά μεγάλης επιτυχίας, εις τούτο ίσως συνετέλεσε και το ολιγόχρονον της προετοιμασίας. Οπως δήποτε όμως και αν έχη το πράγμα, αξίζει εν μέγα εύγε εις τους διοργανωτας του Κομιτάτου οι οποίοι είναι οι κ. κ. Διονύσης Σκιάς και Ιωάννης Πολυμενάκης, τούτους συνεβοήθησαν πολύ και οι κ. κ. Νικολ. Καρότσης, Κ. Βένης και άλλοι οίτινες εξ ίσου είναι άξιοι παντός επαίνου. Το κωμικόν της παρελάσεως εφαιδρυνε πάρα πολύ και η διαρπαγή ενός φορτώματος τσιμουλών τας οποίας απειπειράθη ένας να μεταφέρει δια της πλατείας. Τα μάτσα αρπαζόμενα εχρησίμευον ως κομφετί και ερίπτοντο μετά δυνάμεως κατά του κυρίου των. Η όλη ημέρα παρήλθε εν πλήρει και αξιοπαίνω ψυχία.

Τα απονεμηθέντα βραβεία

Απονεμήθησαν υπό του Κομιτάτου δραχμαί 100 εις τον επί άρματος συμβολίζοντα τον Λαόν, Στρατόν και Στόλον μετά της κακής διοικήσεως και δανειστών.

Το Β' εκ δρ. 35 εις τον σατυρικόν χωρικόν ποιητήν επί όνου.

Το Γ' εκ. δρ.25 εις τον μουσικόν όμιλον.

Το Δ' εκ δρ. 20 εις την παλαιάν εποχήν.

Το 1ον τιμητικόν βραβείον εδόθη εις τον Ν. Καρότσην τον παριστάνοντα τον λαόν και προσφωνήσαντα το κομιτάτον.

Το 2ον επίσης εις τον προσφωνήσαντα βιομήχανον.

Το 3ον εις το γαϊτανάκι, το 4ον και 5ον εις ομίλους μετεμφιεσμένων” (23).

(22) “Θάρρος” 10/2/1901

(23) “Θάρρος” 13/2/1901

ΤΟ “ΦΩΣ”

Εκτενής είναι η περιγραφή από τον “Μάκβεθ” στην εφημερίδα “Φως” η οποία υπογραμμίζει ότι το καρναβάλι ήταν αποτέλεσμα προσπαθειών των απλών ανθρώπων, ενώ φέγει “γραμματιζόμενους” και πλούσιους της πόλης. Οι οποίοι αποτελούν και αντικείμενο σάτιρας στη διάρκεια της παρέλασης των λιγοστών και φτωχών μασκαράτων: “Και είπον οι άνθρωποι του λαού. Η τάξις η εργατική η αποτελούμενη από ανθρώπους πιθανόν πτωχούς αλλ’ έντιμους. Από ανθρώπους εργατικούς. Από ανθρώπους των οποίων τα χέρια δεν αποπνέουν άρωμα βιολέτας ή ζασμίν. Αλλά το άρωμα της τιμής και του ιδρώτος της εργασίας. Και είπον οι άνθρωποι του λαού: Θέλουμε να κουνηθούμε, να κάμουμε κάτι τ, να μην περάσωμεν κοιμισμένοι την τελευταία Κυριακή της αποκριάς. Και εκείνο το θέλωμε έλαβε σάρκα και οστά, και εκείνο το “κάτι τι” έγινε κομιτάτο.

Και εις τα έκκληκτα της ανωτέρας τάξεως των Καλαμών μάτια, ενεφανίσθησαν εις τας 2 μ. μ. της προχθές Κυριακής πέντε έπωνιο φουστανελοφόροι μασκέ. Οι οποίοι υπό τους ήχους της φιλαρμονικής διελθοντες την πλατείαν εσκαλωσαν εις τον εξώστην του ξενοδοχείου “Ναυαρίνον”.

Μετά εκφραστικότητας και λίαν επιτυχείς προσφωνήσεις και αντιφωνήσεις της επιτροπής του Κομιτάτου προς τον κάτωθεν εφ’ αμάξης Καρότσπν και Σια καταχειροκροτηθείσας, ακολουθεί η διέλευσις των μασκαράτων.

Και δεν ήσαν μεν επιτυχείς οι μασκαράται, αλλά έδωσαν κάποιαν σχετικήν ζώην και κίνησιν εις την πόλιν. Και δι’ αυτό ημπορούσε να ακούσει κανείς από πολλά στόματα επαναλαμβανόμενον: Καλά την επεράσαμεν την ώρα μας. [...] ήτο πολύ δια τας Καλάμας.

Εμφανίζεται η πρώτη μασκαράτα.

Η ΕΛΛΑΣ

Ενα κάρο εφ ου επέβαινε κάποιος παριστών την Ελλάδα και κρατών επίγραμμα προσεδεμένον σε κάποιο καλάμι και φοβερώς ανορθόγραφον, δια του οποίου εξεικονίζετο κατ’ αντιπαροβολήν η προηγούμενη κατάστασις της Ελλάδος προς την σημερινήν. Μασκαράτα ανούσιος και κατά την σύλληψιν της ιδέας και κατά την εκτέλεσιν.

Θάρρος 6-2-1901

Λαός, στρατός, στόλος, βουλή

Και ακολουθεί η δευτέρα μασκαράτα αποτελούμενη εκ δύο κάρων αυτή. Εις το δεύτερον ευρίσκεται εις παριστών τον Λαόν καταπιεζόμενον υπό των εν τω πρώτω κάρω ευρισκομένων τοκογλύφων. Ο Λαός σπνρίζει τας ελπίδας του εις τα εκεί πλησίον τρία μωρουδέλια τα οποία εικονίζουν την Βουλήν, τον Στρατόν και τον Στόλον της Ελλάδος.

Το τιοιούθτον ο κ. Δάβος – αυτός είναι ο διοργανωτής τη εν λόγω μασκαράτας – διατρανεί δια μακροσκελούς ποιήματος, με στίχους κουτσιποδιασμένους, αληθινούς στίχους του κάρου.

Εν τέλει προκαλεί τα τρία μωρουδέλια δια... συγκινητικής αποστροφής να σύρουν τα ξίφη των και να ψάλλουν τον εθνικόν μας ύμνον. Και συμφύρονται μες τα γέλια του ενός και τα σακλολογήματα του άλλου οι γλυκείς στίχοι του ύμνου μας.

“Σε γνωρίζω από την όψι...”.

Ο γαίδaros του Μαντζώρου

Και φεύγει αυτή η μασκαράτα και εμφανίζεται ο γνωστός λαϊκός ποιητής μας Μαντζώρος με το γαιδούρι του. Είναι αγράμματος ο Μαντζώρος. Αλλά την εξυπνάδα και το αλάτι που έχουν οι στίχοι του θα τους ζηλεύσουν πολλοί από τους γραμματιζούμενούς μας.

Αντί άλλης εξηγήσεως της ευφροσύνης της μασκαράτας σας σερβίρομεν ολίγους στίχους παρμένους εδώ και εκεί από το μακροσκελές ποιήμα του το οποίον ο κόσμος καταχειροκρότησε.

Ακούστε τους

(αποτείνεται εις τον γαίδαρον)

Βρε Αναγνώστη τον ρωτώ γιατί έριξες τη μούρη;
 Μήπως και θες να φύγωμε από αυτό τ' ακούρι;
 Μου λέει αφέντη άκουσε με προσοχή μεγάλη
 τώρα που είμαστε οι δυό, που δω δεν είναι άλλοι
 Εδώ κοντά εις το χωριό είναι η Καλαμάτα
 πόλις μεγάλη πλούσια, βγάνει πολύ ντομάτα
 Εκεί λοιπόν εσήμερα γίνεται πανηγύρι
 πάμε κι εμείς αφέντη μου να κάνουμε σεΐρι
 Να τραγουδήσω να χαρώ κι εγώ μαζί με άλλους
 της Καλαμάτας τους τρανούς και πλούσιους γαιδάρους
 Βρε γαίδαρε του λέω γω, οι πλούσιοι γαιδάρου
 σας ρώτησαν σας τους φτωχούς αν έχετε κριθάρι;
 Επειτα δεν γνωρίζουμε κανέναν εκεί πέρα
 φασκελομούντζωστους λοιπόν 'πο πέρα πέρα

Και ολίγον παρακάτω

Μου φαίνεται πως μούγγεψε
θέλει να μου μιλήσει
ας σκύψω και ας αφουγκραστώ
τι τάχα θα μ' αρχίσει

(σκύπτει και ακροάται τον όνον)

Μου λέει δω τριγύρω του είναι οι συγγενείς του
τους είδε τους εγνώρισε μα άλλαξε η μορφή τους
Φορούν καπέλο λέει ψηλό, ζακέ φορούν και γάντια
κολάρα όρθια ψηλά και δυό γυαλιά στα μάτια
Αυτούς που δω σεις όλοι σαςτους κραζοτε μεγάλους
είναι συγγενολόι του, κρατάνε από γαϊδάρους

(κατωτέρω αποχαιρετών το κομιτάτον)

Ζήτω λοιπόν του πρόεδρου από του Κουταλά
γιατί αυτός σας άφησε στον τόπο σας χαρά

(και κατωτέρω)

Λοιπόν πολλά τα έτη σας γαϊδούρια μου μεγάλα
του χρόνου που θα ξαναρθώ ελπίζω νάβρω κι' άλλα

Αι άλλοι μασκαράται

Κατόπιν παρελαύνουν οι μουσικοί εφ αμάξης παιανίζοντες διάφορα εμβατήρια και τα μάλα συντε-
λούντες εις την γενικήν ευθυμίαν.

Ο Καρότσης εμφανίζεται και χάνεται υπό βροχήν κομφετίκαι αστεϊσμών.

Είναι το κέντρον της κινήσεως. Πότε φαίνεται εφ' αμάξης, πότε παζή αιωνίως μειδιών, αιωνίως
πειράζων. Τρώει δυνατό σπρώξιμο, σπρώχνει κι αυτός όσον μπορεί, και εξαφανίζεται υπό βροχήν
μειδιαμάτων.

Και εν ποδήλατον

Απαράτρητος σχεδόν διήλθε η καλαίσθητος και μασκαράτα του ευφουεστάτου υιού του ιατρού κ.
Κουτσομπτόπουλου. Είχε στολίσει το ποδήλατόν του έξοχα με κόκκινες περιπλοκάδες και με άλλα
άνθη, όπως ήτο και αυτός στολισμένος με ωραίον ντόμινο και με πολλά άνθη.

Τα βραβεία

Εις την τρίτην περάλασιν η πενταμελής επιτροπή του Κομιτάτου απένειμε και τα βραβεία.

Το πρώτον εκ δρ. 100 εις τον κ. Δάβον παριστώντα τον λαόν και τους δανειστάς του. Το δεύτερον εκ δρ. 35 εις τον κ. Μάντζαρον και τον γάϊδαρόν του. Το τρίτον δρ. 25 εις τον Μουσικόν Ομιλον. Το τέταρτον εκ δρ. 20 εις τον παριστώντα την Ελλάδα κατ' αντιπαραβολήν της σημερινής καταστάσεώς της προς την αρχαίαν.

Βραβεία τιμής απενεμήθησαν εις τον Καρότσιν και Σια και εις άλλους μεταξύ των οποίων και εις τον εφ' αμάξης όμιλον τον αποτελούμενον από τους κ. κ. Σταμπολτζήν, Καριζόπουλον κλπ.

και ούτω παρήλθεν εν σχετική ευθυμία και η τελευταία Κυριακή των αποκρέω ενώ κάτω εις την πλατείαν βροχή κομφετί την έστρωνε με πολύχρωμον στρώμα”⁽²⁴⁾.

Σχόλια

Στο ίδιο φύλλο η εφημερίδα σχολιάζει τα όσα έγιναν, ενώ παρουσιάζει αντίστροφη εικόνα για τους συντελεστές του γιορτασμού και τους συνεργάτες τους: “Κατά την διέλευσιν των μασκαράτων την παρελθούσαν Κυριακήν παρετηρήθη μεγίστη αδιαφορία εκ μέρους των αρχών.

Εδούλευε τέτοιο σπρώξιμο, ώστε όποιος είχε την ατυχία να μπλέξεις αυτήν την θαλασσοπλημμύραν, κακά θα τα εξέμπλεχε.

Εις τον αφ' υψηλού βλέποντα, η πλατεία παρίστα θέαμα θαλάσσης, της οποίας τα ορμητικά κύματα εφέροτο βιαίως και εσπούσαν εις την ράχην κανενός ξεπεσμένου μασκαρά.

Ο υιός του κ. Κουτσομπτόπουλου προ πάντων με το ποδήλατόν του, ετράβηξε των παθών του τον τάραχον.

Και η αστυνομία εκπροσωπούμενη υπό δέκα πέντε και πλέον αστυφυλάκων και του διευθυντού της αστυνομίας έβλεπεν ατάραχος τα γενόμενα.

Και εκάζευαν οι αστυφύλακες, και έχασκαν αδιάφοροι γιατί οι λούστροι και τα χαμίνια εκόρταιναν σπρωξιές και χαστουκιές τους διερχόμενους μασκαράδες. Τι ωραία που εννοούν μερικοί το καθήκον τους!

Ούτε ένα άνθος δεν επρόβαλε την Κυριακήν. Αλλού γίνεται χαλασμός κόσμου με τα άνθη. Οι κήποι και τα περβόλια ερημάζοντο από μασκαρεμένους και μη.

Αι κυρίαί και αι δεσποινίδες κατείχον τα μπαλκόνια της πλατείας. Εξ εφόδου είχαν καταληφθεί μπαλκόνια και παράθυρα. Εβλεπε κανείς μούτρα και μουτράκια διαφόρων σχημάτων. Τι άι λάιφ της πόλεώς μας παρακολουθεί σύσσωμον την κίνησιν από... εξώστας και από παράθυρα όμως. Κανείς από την ψευτοαριστοκρατίαν μας δεν εκαταδέχθη ν' αναμιχθή με τον κοσμάκην.

Η νεολαία όμως της πόλεως έδρασε. Εδειξε ότι καίει μέσα της φλόγα ζωής, η οποία αναμένει εύθετον στιγμήν και κατάλληλον διεύθυνσιν όπως εμφανισθή.

Τα κομφετί και οι σερπαντίνες έδιναν και έπαιρναν. Το βράδυ εάν ζητούσες κομφετί θα εδυσκολεύεσο να εύρης. Εις του Αργ. Παυλόπουλον είχαν μείνει τρεις σακκούλες της πεντάρας. Άλλες τόσες και εις τα άλλα καταστήματα.

Η πλατεία είχε παχύ πολύχρωμον στρώμα από κομφετί τα οποία αι ριπαί του βραδυνού ανέμου επετούσαν πάλιν εις τα μούτρα του κόσμου,μαζί και με πολλήν σκόνην.

Πρωτεργάται του Κομιτάτου ήσαν οι κ. κ. Ν. Καρότσης και Κων.Βένης τους οποίους συνεβοήθησαν αποτελεσματικώς οι κ.κ. Ιω. Πολυμενάκης και Διονύσιος Σκιάς. Τιμή εις αυτούς. Αυτοί διόρισαν και την επί των βραβείων πενταμέλη επιτροπήν από ανθρώπους του λαού.

Κάποιος είχε μεταμορφωθεί εις αξιωματικόν. Η αστυνομία τον συνέλαβε και τον πνάγκασε να τα βγάλη. Ενός πτωχού λούστρου διηρπάγησαν αι σακκούλαι κομφετί από άλλα χαμίνια. Και έκλαιεν ο δυστυχής λούστρος.Και η αστυνομία εκάζευεν, ενώ εις χωροφύλαξ εκεί προσεπάθει να συμβιβάση τα πράγματα.

Ως επισφράγιση της γιορτής ήρθε και ο τσιμουλοπόλεμος. Κάποιος με ένα γάιδαρο τσίμουλες φορτωμένον ξεπρόβαλε εις την πλατείαν. Εννοείταιότι οι τσίμουλες διηρπάγησαν και επηκολούθησεν πόλεμος δυνατός. Οι τσίμουλες εκσφενδονίζοντο μετά δυνάμεως εις τας κεφαλάς των περιπατητών, Και ενώ εβιάδιζες ήσυχος, σου ήρχοντο έξαφνα εις το κεφάλι σου δυό μάτσα τσίμουλες”.

Προσφωνήσεις - Αντιφωνήσεις

Και η εκτενής αναφορά για τη δευτερη αποκριά στο “Φως” κλείνει με... στίχους:

“Χάριν των ημετέρων αναγνωστών παραθέτομεν ενταύθα ολίγα μέρη εκ των προσφωνήσεων και αντιφωνήσεων των κ. Κομιτάτων.

Εντρυφησατε:

(ο αντιπρόσωπος του λαού προσφωνεί το μυστικόν Κομιτάτον)

Προσφωνούμενον κομιτάτον μυστικόν
το ενέχοντι απείρως το κωμικοτραγικόν
Τραγικόν, διότι μόνον εφαντάσθη ν' αντιστή
εναντίον μακαριως υπνωτούσης κοινωνίας
ης πλασογραφύν το πνεύμα, μόνο δε να καταστή
εφευρέτης ευθυμίας

(και ακολουθε΄ η αντιφώνησις του προέδρου του Κομιτάτου)

Ξεφαντωθήτε μια φορά το χρόνο παραλήδες
δικηγορίσκοι, έμποροι, γιατροί και μποζαλίδες
εργάται, βιοπαλαισταί, παιδιά, γυναίκες άνδρες
βόδια, γαϊδούρια,άλογα και και σκύλοι από τις μάνδρες
Κηρύττωμεν τηνέναρξιν χωρίς ανεμοζάλην
την ευθυμίαν, την χαράν σκορπίζομεν με χάριν
Τραγούδια, γλέντια και χοροί, αι μάσκα και τα κάλλη
ας σκορπισθουν εις όλους σας γι' αυτό το καρναβάλι” (24).

ΤΟ 1902

Το 1902 εμφανίζεται και πάλι απροθυμία στην οργάνωση του καρναβαλιού, η πρώτη Κυριακή περνάει χωρίς καμία εκδήλωση. Την τελευταία στιγμή όμως συγκροτείται κοιτάτο: “Αν και αργά βεβαίως εν τούτοις παρήγορον είναι λιτι δεν θα διέλθει η πόλις μας με την αυτήν ακινησίαν και ψυχρότητα και τας τελευταίας ημέρας των αποκρέω.

Τέλος ευρέθησαν άνθρωποι με θέλπισιν και η πόλις θα διασκεδάσῃ. Το κοιτάτον συνεστήθη και δια προγράμματος ανήγγειλεν την σύστασίν του. Χθες μάλιστα καθ’ όλην την ημέραν η αποτελούμένη εκ των κ. κ. Ευθυμ. Νικολόπουλου, Β. Κουτσομπτόπουλου, Διον. Ζησιμόπουλου, Γ. Δικαιάκου, Θ. Στασινόπουλου, Περικλ. Σάλμα, Ιωάν. Σταματελάκη και Δ. Στασινόπουλου επιτροπή του κοιτάτου περιήλθε την αγοράν μας προς συλλογήν χρημάτων. Ελπίζουμε ότι οι συμπολίται μας θέλουσι σπεύσει μετά προθυμίας να συνεισφέρωσι τον οβολόν των ίνα ούτω κατασταθή ευχερεστέρα η εορτή των αποκρέω”⁽²⁵⁾. Στο κοιτάτο συμμετέχουν γνωστοί παράγοντες της πόλης: Ο δικηγόρος Ευθ. Νικολόπουλος διετέλεσε πρόεδρος του “Μεσσηνιακού” με εξαιρετικά επιτυχημένη θητεία ενώ είχε και πολιτική δραστηριότητα. Ο δικηγόρος Γ. Δικαιάκος ανέλαβε Δήμαρχος Καλαμάτας όταν παραιτήθηκε ο Ηλ. Μαυρομιχάλης (1916-1917), ο Β. Κουτσομπτόπουλος με νομικές σπουδές σε Αθήνα, Γερμανία και Γαλλία ήταν πανελληνίου φήμης δικηγόρος. Ο Ι. Σταματελάκης χημικός και βιομήχανος αργότερα.

Το “Θάρρος” σχολιάζει, καλεί σε συμμετοχή και συμφωνεί με απαγορεύσεις που έχει επιβάλει το κοιτάτο: “Δια να κατορθωθή όμως μια σχετική επιτυχία χρειάζεται η γενική συμμετοχή εις τς εορτάς αυτάς άνευ διακρίσεως τίτλων και θέσεων. Η επιτυχία έγκειται εις την ισότητα εν τη διασκεδάσει.

Επικροτούμεν δε και την απαγορευτικήν διάταξιν της επιτροπής περί του συμβολισμού πολιτικών προσώπων ενεκουσών θρησκευτικό χαρακτήρα.

Εκείνοι οίτινες πρόκειται να λάβωσι μέρος εις τας παρελάσεις, ας συλλάβουν τίποτε παραστάσεις από εκείνας αι οποίαι και συμβολίζουσιν αλλά και κινούσιν το γέλωτα”⁽²⁶⁾.

Σε συμμετοχή καλεί τους πολίτες και το “Φως” που κάνει ταυτοχρόνως γνωστό ότι συγκεντρώθηκε το ποσό που είναι αναγκαίο για την οργάνωση των εκδηλώσεων : “Χάρις εις τας αλύτους προσπάθειας των μελών του κοιτάτου και την προθυμίαν των συμπολιτών μας, συνηθρήσθη αρκετά γενναίον ποσόν, ικανόν προς διοργάνωσιν ευθυμωτάτων εορτών. Το δελτίον των βραβείων δεικνύει εκ πρώτης όψεως ότι γενναία και πολλά βραβεία επροτάθησαν. Κατ’ αυτον δε τον τρόπον παρέχεται η ευκαιρία ώστε και ποικίλοι και άξιοι λόγου μασκαράται να παρελάσωσι κατ’ αμφοτέρας τας ημέρας των εορτών [...] Όλα καλά και εύμορφα παρασκευάσθησαν, αλλ’ η επί των εορτών επιτροπή δεν πρέπει ν’ απομονωθή. Δεν είναι καθ’ όλου εύλογον να αξιώμεν τα πάντα από τους ολίγους συμπολίτας μας τους απαρτίζοντας την ελλανόδικον επιτροπήν. Οι πάντες πρέπει να συνεπικουρήσωμεν

(25) “Θάρρος” 19/2/1902

(26) “Θάρρος” 20/2/1902

και έκαστος το καθ' εαυτόν να συμβάλη, όπως οι εορταί πανηγυρισθώσι μετά λαμπρότητος και φαιδρότητος γελαστής. Τα βραβεία μόνα και η βεβαρημένη δια φροντίδων επιτροπή των εορτών, φύσει είναι ανεπαρκή να αναστήσωσι τον θεόν του γέλωτος και της χαράς εάν και οι συμπολίται μας δια γενικής προθυμίας αφανώς μεν αλλά μετά ζήλου δεν υποδαυλίσωσι και παροτρύνωσι την βαρυθυμίαν των δυναμένων να χύσωσι εις τον ορίζοντά μας φαιδρότητα και ήμερον γέλωτα.

Λοιπόν ας γίνομεν *ipso jure* (σ. σ. αυτοδικαίως) κομιτάτοι” (27)

Και ενώ οι ετοιμασίες προχωρούν, η αστυνομία με διάταξη καταργεί στοικεία του παραδοσιακού καρναβαλιού όπως ήταν η αθυροστομία, η ελευθεριότητα της γιορτής, η εισβολή των μασκαρεμένων σε σπίτια. Και βάζει περιορισμούς στα θέματα που... επιτρέπεται να σατιριστούν: “Απαγορεύεται εις τους μετμηφισμένους:

1. Να εισέρχονται εις τας οικίας φεροντες προσωπεία ή άλλως μεταμορφωμένοι έχοντες το πρόσωπον άνευ αδειας του οικοδεσπότη.

2. Να προσβάλωσι δια παραστάσεων την κοσμιότητα και τα ήθη

3. Να παριστώσι πολιτειακά σωματεία, τον κλήρον, τον στρατόν ή και ωρισμένα πρόσωπα.

4. Να περιφέρονται ανά την πόλιν τηννύκτα φεροντες προσωπεία ή παραμορφωμένα τα πρόσωπα

Οι παραβάται θα συλλαμβάνονται αμέσως και θα φυλακίζονται καταδικώμενοι ακολούθως” (28). Το “Φως” καταγράφει την προετοιμασία και ειρωνεύεται τους “ποιητές του κάρου”, ενώ κάνει υποδείξεις για “το αδέκαστον της κρίσεως” των βραβείων: “Μασκαράται πολλαί και ποικίλαι τεχνάζονται. Μεγάλη δε ζήτησις παρατηρείται εις τα καπέλα κλακ και τα βελαδόνια. Ουκ ολίγη δε κατανάλωσις προμηνύεται και της ποιήσεως... επί κάρρου. Δυστυχισμένη ποίησις, πόσοι και πόσοι θα παρουσιασθώσιν ως τέκνα σου αυτογνωμώνως φέροντα το ένδυμα του ποιητού χωρις εσύ να τα αναγνωρίζεις ως τέκνα σου αφυ το πρώτον ήδη λαμβάνεις την τιμήν να τα βλέπεις. Αναμφιβόλως δε θα είδωμεν και πολλαίς σάχλαις, αφού και αυταίς επινοήματα είνε της ανθρωπίνης κεφαλής. Αλλ οπωσδήποτε θα γελάσωμεν τέλος πάντων. Συνιστάται όμως εις τας μασκαράτας, ίνα δια το αδέκαστον της κρίσεως της ελλανοδίκου επιτροπής όταν θα παρελαύνωσι κάτωθιν του κομιτάτου επιδίδωσι προς αυτο εκάστη το ονοματεπώνυμον του προσποιουμένου την μασκαράταν ενσφράγιστον, μετά του συμβόλου της μασκαράτας επί της εξωτερική παρειάς του φακέλου” (29).

Το "ΘΑΡΡΟΣ"

Οι εκδηλώσεις γίνονται και το Σάββατο και την Κυριακή, αλλά δεν ενθουσιάζουν τους ανυπομονούντες καλαματιανούς σύμφωνα με το “Θάρρος”: “Από της πρωίας του Σαββάτου ο καιρός έκλινεν προς την βροχίν εκ της οποίας γενική αθυμία είχε καταλάβει τους πάντες. Με όλον όμως αυτό το κλαυθμήρισμα του καιρού ο κόσμος είχε κυθή αθρόως εις τας πλατείας και τας κεντρικωτερας οδούς, ένθα ήρξαντο αι πρώται δια κομφετί αφιμαχίαι. Σακκούλες πλήρεις κομφετί εκρατούντο εις χείρας και άλλες πλήρεις ευρίσκοντο εν εφεδρεία. Οσον επροχώρει η ημέρα τόσοσιν ο καρτοπόλεμος ελάμβανε ζωηρότερον χαρακτήρα. Μεμονωμένοι δε μασκαράται διέκοπταν τους ομίλους και

(27) “Φως” 21/2/1902

(28) “Θάρρος” 23/2/1902

(29) “Φως” 23/2/1902

κατήρχοντο υπό την συνοδείαν των αγυιοπαίδων και την βροχίν του χαρτοπολέμου.

Κατά το πρόγραμμα του κοιπάτου η τακτική παρέλασις των μασκαράτων έπρεπε να αρχίση από της 2 /12 μ. μ. ώρας ενωρίτερον δε ακόμη δεν είχε μείνει εξώσπης κενός ούτε μέρος άλλο δια του οποίου επρόκειτο να παρέλθωσι αι μασκαράται. Η επιτροπή είχε καταλάβει την θέσιν της επί του εξώστου του ξενοδοχείου η “Πελοπόννησος” έχουσα και τα αναγκαιούτα πολεμοφόδια.

Από της πλατείας της Φραγκολίμνης ένθα εγένετο η συγκέντρωσις των μασκαράτων γίνεται η εκκίνησις. Η μια μετά την άλλην αι μασκαράται κατέρχονται την οδόν Μητροπόλεως και φέρονται εις τας πλατείας. Τας περισσότερας εκ τούτων ο κόσμος υποδέχεται δια γιουκαϊσμάτων ένεκαν της ανοσιτιάς των. Ολίγαι είνε αι μασκαράται της πρώτης ημέρας αι οποία τίποτε άλλο δεν έκαμαν παρά να επιτείνουν την αθυμίαν του κόσμου. Η επιτροπή όμως αναγκάζεται να βραβεύση τινάς εξ αυτών επί μόνω τω λόγω, όπως ωθήση τους ομίλους εις συμβολισμούς ευφύεστερους δια την Κυριακήν. Τα βραβεία τα δοθέντα το Σάββατον ανήλθον εις δραχμάς 155. Και πάλι καλά επήγαν.

Η Κυριακή

Και πάλιν ο καιρός κλαψιάρης απ’ της πρωίας μεθ’ όλας τας ευχάς περί αλλαγής τούτου. Ο κόσμος περισσότερος την ημέραν αυτήν ιδίως από της μεσημβρίας και έπειτα όλοι ευρίσκονται εις τας θέσεις των, η επιτροπή διεξάγει από τον εξώσπην δύο πολέμους, των του κομφετί και τον της αγωνίας των μασκαράτων. Τέλος αναφαίνονται από της άνω πλατείας σύνδεσμος δύο ποδηλάτων συμβολίζοντα την άνοιξιν, οι ποδηλατισταί είχαν ενδυθει εις σχήμα πεταλούδας, ο κόσμος υποδέχεται αυτούς δι’ επιφωνημάτων εύγε, εύγε και παταγώδη χειροκροτήματα και καλύπτει αυτούς υπό σωρείαν χαρτοπολέμου. Παρέρχεται αυτή η μασκαράτα η οποία πραγματικώς έχυσεν πολλήν ευθυμίαν εις τον κόσμον. Κατόπιν άρχεται η λοιπή παρέλασις των μασκαράτων η οποία παντού έχυσε σωστή παγωνιά.

Η επιτροπή βραβεύει την άνοιξιν δια δραχμών εκατό και απονέμει σχετικά βραβεία εκ ποσών κάτω των εκατό δραχμών εις είκοσιν άλλας μασκαράτας. Και ούτω έληξε και η τελευταία ημέρα των αποκρέω.

Εντυπώσεις

Δεν δυναμεθα βεβαίως να έχωμεν περισσότερας αξιώσεις από εκείνους, οίτινες ανέλαβον να συμβολίσωσι κάτι τι και να επιδιώξουν την επιτυχίαν ενός βραβείου διότι και ο χρόνος είναι ολίγος και τα μέσα προς παρασκευήν πολύ πενιχρά. Αλλωσε η σύλληψις συμβολισμών είναι προνόμιον ολίγων, οίτινες ούτε τον χρόνον είχαν να τα υποβάλωσιν ούτε τα μέσα προς παρασκευήν τα οποία θα είναι πάντως αρκετά και με έναν δισταγμόν, ότι δυνατόν να μην βραβευθούν.

Ας ελπίσωμεν όμως ότι εις το μέλλον η αδράνεια προκειμένου να χυθή ολίγος γέλωσ δεν θα βασιλεύει μέχρι των τελευταίων ημερών”⁽³⁰⁾.

Ανάλογη είναι και η εκτίμηση στην εφημερίδα “Φως”, η οποία παρουσιάζει και αναλυτικά την παρέλαση: “Ο ουρανός νεφελώδης, από πρωίας εκύλυε εις τα μαύρα του σύννεφα την μελαγχολίαν

και την απογοήτευσιν. Ο κόσμος ήταν απελπισμένος μη πιστεύων να κατορθώση ουδέ των οικιών του να εξέλθη. Το κομιτάτον με κατεβασμέναμούτρα. Η αμφιβολία διήρκη ακόμη την 1 μ. μ. ώραν της Κυριακής. Αλλ' ο λαός απηφών τον κίνδυνον της βροχής ήρξατο συγκεντρούμενος καθ' ομάδας εις την κάτω πλατείαν αναμένων τας μασκαράτας ων η εμφάνησις είχαν ορισθή δια την 2 1/2 μ. μ.,

Οι εξώσται πλήρεις ωραίου κόσμου.

Τα μεγαλύτερα μπουκέτα εις τον εξώσπιν της οικίας αδελφών Νικολόπουλων και εις την τάρτσαν του Εμπορικού Συλλόγου. Το κατάστημα του κ. Κωστόπουλου πολιορκημένον από ενωμοτίας κοριτσιών.

Εις τα πρόσωπα εξωγραφισμένη η ευθυμία, και εις τας γενειάδας οκάδες τα κομφετί. Πολλάι αφιμαχία χαρτοπολέμου γίνονται προεξαρχόντων πολλων νέων, καθ' ας φούχτες κομφετί τρώγονται υπό πολλών ακουσίως.

Επιφυλακτικότης παρατηρείται εις το κομφετοβόλημα των γυναικών. Διατί άραγε; Μήπως είναι αμάρτημα να κομφετοβολήσεις μίαν άγνωστόν σου νέαν; Εως πότε θα οπισθοδρομώμεν κατά δυο αιώνας;

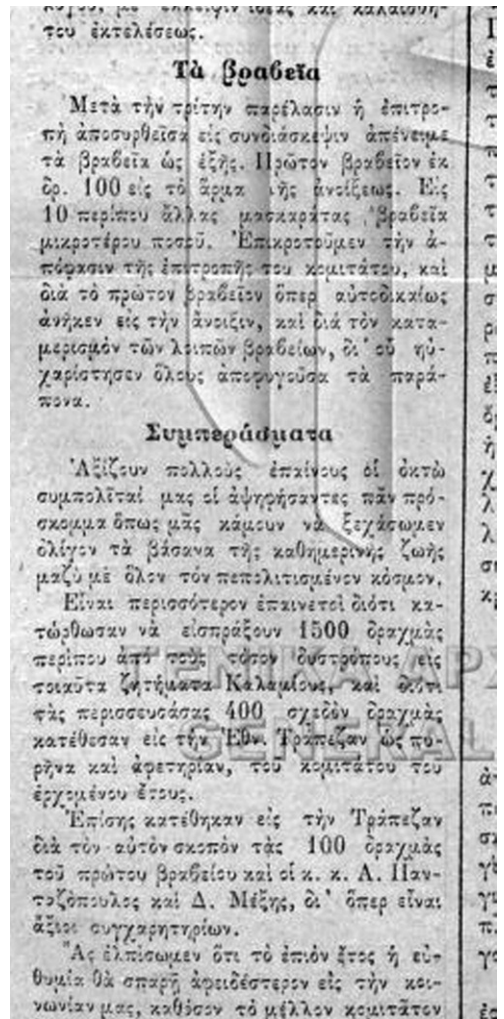
Ολίγα σερπαντίν διασταυρούνται και πετώσι εις τους εξώστας ή εις τους ομίλους. Αλλά κι ο ουρανός συμμετέχει της γιορτής. Ραντίζει όλον τον κόσμον με ψεκάδες βροχής.

Αι μασκαράται

Τέλος επιφαίνονται αι μασκαράται και ο κόσμος τρέχει και συγκεντρούται ωθών και ωθούμενος κάτωθεν του ξενοδοχείου “Πελοπόννησος” εις τον εξώσπιν του οποίου εδρεύει η οκταμελής επιτροπή του κομιτάτου.

Μακρόθεν φαίνονται αι πλησιάζουσαι μασκαράται ως ιστία πλοίων κλυδωνιζόμενα εν τρικυμία. Και αρχίζει η παρέλασις κατά σειρά ως εξής:

Οι τεμπέληδες της Μεσσηνίας. Κάρρον με μεγάλην έλλειψιν καλαισθησίας συμβολίζουν την τεμπελιάν του Μεσσηνιακού λαού μη γνωρίζοντος να επωφελεΐται των περιστάσεως.

Φως 28-2-1902

Η πρόδος των Καλαμών. Τέσσερα ανδρίκελα κρεμασμένα ανάποδα.

Συρμός. Νέος ενδεδυμένος γυναικεία με αρκετό γούστο και με πολύ ωραίο βάδισμα.

Το ηλεκτρικόν φως. Επί ενός κάρου πέντε φανάρια με βεγγαλικά πυροτεχνήματα, αναφθέντα προ του κοιτάτου.

Η εν Σαλαμίνη ναυμαχία. Και αυτή με ρουκέτες και με τρομπόνια.

Ο Πονηρίδης. Με δόκανον και μίαν Πολιτικήν Δικονομίαν, παρωδούσα τους δικηγόρους με το ρητόν του Σούτσου ότι η Δικαιοσύνη πότε χτυπάει στο καρφί και πότε στο πέταλο. Καλή μασκαράτα παρελθούσα απαρατήρητος σχεδόν.

Οι απόπατοι. Ο Καρότσης με τον απόπατό του παρωδώνμε αρκετό αλάτι την έλλειψιν αποχωρητηρίων εν Καλάμαις. Μια από τας καλύτερας μασκαράτας με πολλήν καλαισθησίαν και γούστο.

Ο Προμηθέυς εν Καυκάσω. Η γνωστή υπόθεσις του Προμηθέως παρασταθείσα υπό του κ. Δάβου με πολυτελή εκτέλεσιν.

Η είσοδος της ανοίξεως. Χαρίεσσα μασκαράτα θέλγουσα τους οφθαλμούς, και καταχειροκροτηθείσα δικαίως υπό πάντων. Οι κ. κ. Α. Πανταζόπουλος και Δ. Μέξης επιβαίνοντες των ποδηλάτων των έσυρον ωραίον σύμπλεγμα όπερ παρίστα την είσοδον της ανοίξεως. Ο εις ήτο καταστόλιστος από τεχνητάς ανεμώνας εσχηματισμένας με θαυμασίαν καλαισθησίαν, ο δε έτερος με αγρίους λιλά κρίνους, τα δύο πρώτα άνθη της ανοίξεως. Τα ποδήλατα επίσης καταστόλιστα παριστών λαμπρώς γοπευτικόν θέαμα.

Και μερικά άλλαι μασκαράται ανάξια λόγου, με έλλειψιν ιδέας και καλαισθήτου εκτελέσως.

Τα βραβεία

Μετά την τρίτην παρέλασιν η επιτροπή αποσυρθείσα εις συνδιάσκεψιν απένειμε τα βραβεία ως εξής. Πρώτον βραβείον εκ δρ. 100 εις το άρμα της ανοίξεως. Εις 10 περίπου άλλας μασκαράτας βραβεία μικρότερου ποσού. Επικροτούμεν την απόφασιν της επιτροπής του κοιτάτου, και δια το πρώτον βραβείον όπερ αυτοδικαίως ανήκεν εις την άνοιξιν, και δια τον καταμερισμόν των λοιπών βραβείων, δι ου ευχαρίστησεν όλους αποφεύγουσα τα παράπονα.

Συμπεράσματα

Αξιζουν πολλούς επαίνους οι οκτώ συμπολίται μας οιακηφήσαντες παν πρόσκομμα όπως μας καμουν να ξεχάσωμεν ολίγον τα βάσανα της καθημερινής ζωής μαζί με όλον τον πεπολιτισμένον κόσμον. Είναι περισσότερον επαινετοί διότι κατώρθωσαν να εισπράξουν 1.500 δραχμάς περίπου από τους τοσον δυστρόπους εις τα ζητήματα αυτά Καλαμίους, και διότι τας περισσευσάσας 400 σχεδόν δραχμάς κατέθεσαν εις την Εθνικήν Τράπεζαν ως πυρήνα και αφετηρίαν του κοιτάτου του ερχομένου έτους.

Επίσης κατέθεσαν εις την τράπεζαν δια τον αυτόν σκοπόν τας 100 δραχμάς του πρώτου βραβείου οι κ. κ. Α. Πανταζόπουλος και Δ. Μέξης δι όπερ είναι άξιοι συγχαρητηρίων.

Ας ελπίσομεν ότι το επιόν έτος η ευθυμία θα σπαρή αφειδέστερον εις την κοινωνίαν μας, καθόσον το μέλλον κομιτάτον δέον να θεωρείται από τούδε ως συνεστημένον”.

Στο ίδιο φύλλο η εφημερίδα σε σχόλιο ομολογεί ότι η λογοκρισία έπληξε το καρναβάλι. Ενώ εκφράζει αισιοδοξία για την επόμενη χρονιά: “Περίεργος μα την αλήθειαν είνε η αντίληψις των υποδηθέντων μασκαράτας. Ενας – ένας μασκαράς εξεφούρνιζε και από ένα λογίδριον και ένα ποίημα. Με άλλα λόγια αι μασκαράται δεν παρίστανον πλέον τίποτε, αφούο προφορικός λόγος μόνον εξηγεί τα συμβολιζόμενα.

Δεν πρέπει ν' αντιπαρέλθωμεν ότι εφέτος ενησκήθη υπό της αστυνομίας υπερβολική λογοκρισία εις τας μασκαράτας. Οι περιορισμοί οίτινες ετέθησαν, όπως καθορίσωσιν τα όρια του Πήγασου και της Σάτιρας, εκολόβωσαν εν τη εφαρμογή τα πτερά αυτού”⁽³¹⁾.

ΤΟ 1903

Το ίδιο σκηνικό επαναλαμβάνεται την επόμενη χρονιά. Η πρώτη Κυριακή της αποκριάς περνά χωρίς οργανωμένη γιορτή και το κομιτάτο της προηγούμενης χρονιάς βασιζόμενο στο ποσό που είχε περισσέψει από την προηγούμενη χρονιά, αναλαμβάνει πρωτοβουλία: “Υπάρχοντος του περυσινού υπολλείματος, εκ των εισπράξεων δι την οργάνωσιν εορτών κατά τας ημέας ταύτας, ηλπίσαμεν ότι άλλοι συμπολίται ήθελον αναλάβη φέτος την επί τούτου ενέργειαν.

Επειδή όμως εκ των υστέρων ματαία εφωράθη ελπίς, η παρελθούσα δε Κυριακή αριδήλως κατέδειξεν οποσόν απαραίτητος είναι η οργανωτική επιτροπή, αν μη δι' άλλο τι, τουλάχιστον δια την αποσόβησιν ακόμψων και ανουσίων φαινομένων, εις άλλας πολύ παρωχημένας προσπκόντων εποχάς, υπείκοντες εις γενικήν ευχήν καίτοι εν γνώσει διατελούντες των εις το εγχείρημα παραμαρτουσών δυσχερειών και αδίκων ενίστε επικρίσεων, απεφασίσαμεν και συνεστήσαμεν το δια την προσεχή Κυριακήν οργανωτικόν εορτών κομιτάτον.

Την συγκρότησιν δε του κομιτάτου τούτου αναγγέλοντες και καταβλέποντες το πολύ και δύσκολον της εργασίας εκ του ολίγου απομείναντος χρόνου, παρακαλούμεν πάντας τους συμπολίτας όπως συντρέξωσιν ημάς εις τον δι' ον ωρμήσαμεν σκοπόν.

Τα μέλη του Κομιτάτου

Ευθ. Νικολόπουλος πρόεδρος, Δημ. Παυλίκος, Γεωρ. Στασινόπουλος, Γεωρ. Δικαιάκος, Διον Ζησιμόπουλος, Περ. Σάλμας, Ορέστης Χρυσοσπάθης”⁽³²⁾.

(31) “Φως” 28/2/1902

(32) “Θάρρος” 11/2/1903

ΑΠΟΚΡΕΩ 1903
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΑΒΒΑΤΟΥ

Τὸ κοιμητήριον τῶν ἀποκρεῶ διασκευθὲν, κατὰ τὸ μέτρον τῶν πόρων αὐτοῦ, καθώρισεν τὰ κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Σαββάτου οὕτω.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΥΘΥΜΙΑΣ

Τὴν 7ην ὥραν μετὰ μεσημβρίας διὰ τῆς μεγάλης γεφύρας τῆς κάτω πλατείας με πᾶσαν τὴν δυνατὴν λαμπρότητα καὶ ἐπιβολὴν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν μας μετὰ μουσικῶν δάδων καὶ βεγγαλικῶν καὶ μεγάλης ἀκολουθίας μετημφιεσμένων ἢ **ΕΥΘΥΜΙΑ** τῶν ἡμερῶν.

Α'. ΚΥΚΛΟΣ

Ἡ ὅλη πομπὴ διὰ τῆς κάτω καὶ ἄνω πλατείας, θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν εἰς τὴν πλατείαν τὴν Ἑξαπαντῆς ἀγούσαν, ἐκ ταύτης δὲ διὰ τῆς πλατείας τῆς Φραγκολίμνης καὶ τῆς κατὰ τῆς προέκτασιν αὐτῆς παραλιακῆς κάμπουσα παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Συρμπούλου, διὰ τῆς οἴκου τῆς διερχομένης ὑπὸ τὴν οἰκίαν Παυλίου θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πρὸς τὴν κάτω πλατείαν μεγάλην παραλιακὴν λεωφόρον.

Β'. ΚΥΚΛΟΣ

Ἡ πομπὴ εἰς τὴν κάτω πλατείαν κατὰ μῆκος διερχομένη, θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν Ἐνατολικὴν ὁδὸν παρὰ τὸ παντοπωλεῖον Μετ. Παπαδοπούλου, στρέφουσα δὲ παρὰ τὸ φαρμακεῖον Χρυσοσπίθῃ θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν παράπλευρον τῆς πλατείας Μεταρρομειχάλη ὁδὸν (ἔνθα οἰκία Τζάν), μέχρις οὗ συναντήσῃ τὴν κάθετον πρὸς ταύτην ὁδὸν Παυλίου καὶ διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ εἰς τὴν κάτω πλατείαν.

Οἱ καταστηματαρχαὶ καὶ οἰκοδεσπόται οἱ ἔχοντες ἰδίᾳ ἐξώστας ἐπὶ τῶν πλατειῶν καὶ ὁδῶν, ἀφ' ὧν θέλει διελθεῖν ἢ κομπῆ, θερμῶς παρακαλοῦνται ὅπως συντρέξωσι τὴν ἐπιτροπὴν καίοντες βεγγαλικά καὶ ἀνάπτοντες δάδας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Μετὰ μεσημβρίας τῆς Κυριακῆς συντελουμένης τῆς τρίτης περιλάσεως τῶν διεγνωσθησομένων ἢ ἐπὶ τῶν εορτῶν ἐπιτροπὴ θὰ ἀπονείμῃ τὰ ἀκόλουθα βραβεῖα.

Α'.) ΑΡΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΣΩΝ Πρῶτον βραβεῖον	Δρ. 100
» » » Δεύτερον βραβεῖον	» 50
Β'. ΑΜΙΑΩΝ Πρῶτον βραβεῖον	» 200

Θάρρος 13-2-1903

Και ανακοινώνει τὸ πρόγραμμα τῶν ἐκδηλώσεων που θα γίνουσι δύο ἡμέρες:

“Σάββατον: Εἰσοδος ευθυμίας. Τὴν 7νὴν ὥραν μετὰ μεσημβρίας διὰ τῆς μεγάλης γεφύρας τῆς κάτω πλατείας με πᾶσαν τὴν δυνατὴν λαμπρότητα καὶ ἐπιβολὴν θα εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν μας μετὰ μουσικῶν δάδων καὶ βεγγαλικῶν καὶ μεγάλης ἀκολουθίας μετημφιεσμένων ἢ Ευθυμίας τῶν ἡμερῶν.

Α' κύκλος: Ἡ ὅλη πομπὴ διὰ τῆς κάτω καὶ ἄνω πλατείας, θα ἀκολουθήσῃ τὴν εἰς τὴν πλατείαν τῆς Ἑξαπαντῆς ἀγούσαν, ἐκ ταύτης δὲ διὰ τῆς πλατείας τῆς Φραγκολίμνης καὶ τῆς κατὰ τῆς προέκτασιν αὐτῆς παραλιακῆς κάμπουσα παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Συρμπούλου, διὰ τῆς οἴκου τῆς διερχομένης ὑπὸ τὴν οἰκίαν Παυλίου θα ἀκολουθήσῃ τὴν πρὸς τὴν κάτω πλατείαν μεγάλην παραλιακὴν λεωφόρον.

Β' κύκλος: Η πομπή είτα την κάτω πλατεία κατά μήκος διερχομένη, θ' ακολουθήσει την Ανατολική οδό παρά το παντοπωλείον Μιχ. Παπαδόπουλου, στρέφουσα δε παρά το φαρμακείον Χρυσοσπάθη θα ακολουθήση την παρά πλευρον της πλατείας Μαυρομικάλη οδόν (ένθα οικία Τζαν), μέχρις ου συναντήση την κάθετον προς ταύτην οδόν Παυλίκου και δια της παραλιακής οδού την κάτω πλατεία.

Στην ίδια ανακοίνωση κάνει γνωστά τα βραβεία που θα δοθούν, αλλά θέτει περιορισμούς ενώ προχωρεί σε προληπτική λογοκρισία: “Η επιτροπή προδηλοί ότι απαγορεύονται τα μακρά ποιήματα και αι σχοινοτενεϊς σκηνικαι παραστάσεις,, επί απειλή αποκλεισμού εκ τους προς βράβευσιν διαγωνισμού. Συνιστά δε αποφυγήν από αμφιέσεις εμπνεύσας φρίκην, προκαλούσας την απδείαν και τον οίκτον, θίγουσας την δημόσιαν ηθικήν ή οιασδήποτε άλλας δυναμένης να έχωσι λυπηρά επακόλουθα”. Το πρόγραμμα εκδηλώσεων της Κυριακής ορίζεται ως εξής: “Οι αγωνισθσόμενοι και μη παρακαλούνται ν' ακολουθήσωσι την εξής πορείαν ήτις δι τους αγωνισθσόμενους είναι όρος απαραίτητος της απονομής βραβείου. Την 3 μ. μ. θέλουσι εκκινήσει της πλατείας Φραγκολίμνης, ανέλθει προ τσου Ναού της Υπαπαντής και κατέλθει δια της οδού της Νομαρχίας και της επάνω πλατείας εις την κάτω πλατεία, εκείθεν δε δια της εθνικής οδού παραλίας κατερχόμενοι θελουσιν εισέλθει εις την οδόν προ της οικίας Παυλίκου, εν οδόν θέλουσι ακολουθήσει και φθάσει την νέαν δημοτικήν οδόν παραλίας προ του μεταξουργείου Στασινόπουλων, εν δημοτικήν οδόν θέλουσι ανέλθει και προ της οικίας Τζαϊλόπουλου θέλουσι στραφεί αριστερά προς τον Ναόν Αγίου Νικολάου (Φλαρίου), προ του οποίου θέλουσι κάμψει δεξιά προς την πλατεία Μαυρομικάλη διερχόμενοι την παρά ταύτην οδόν, παρά το φαρμακείον Χρυσοσπάθη θέλουσι στραφή δεξιά και λάβη την προς την πλατεία του Συντάγματος οδόν, εφ ής η οικία Εφείου, μέχρι της οικίας Κοταχέα, παρά τη οποία θέλουσι στραφή αριστερά βαδίζοντες δια της οδού εφ ης η οικία Γεωργαντάκη, προς την πλατεία Φραγκολίμνης”⁽³³⁾.

ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στις εκδηλώσεις συμμετέχει πλήθος κόσμου αλλά οι μασκαράτες είναι ανούσιες είτε από έλλειψη έμπνευσης εξ αιτίας της λογοκρισίας η οποία περιορίζει αντικειμενικά τη θεματολογία που δεν θυμίζει και τόσο... καρναβάλι. Η επιτροπή όπως ήταν αναγκασμένη απονέμει βραβεία αλλά με πολύ λιγότερα χρήματα καθώς ο μασκαράτες είναι κάτω των προσδοκιών του. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι την παράσταση κλέβει ο Μαντζώρος με τη λαϊκή σατιρική φλέβα, τον οποίο όμως εμποδίζει η αστυνομία να επαναλάβει μετά το πέραςμα από το σημείο που βρίσκεται η ελληνόδικος επιτροπή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αποχωρήσει από την παρέλαση και έτσι μένει εκτός βραβείων: “Το καταρτισθέν κομιτάτον ως ήτο φυσικόν ικανήν προεκάλεσε ζωηρότητα αν όχι εις επιτυχείς συλλήψεις και εκτελέσεις γελωτοποιών ιδεών δια τας αποκρέω, τουλάχιστον ποιάν τινά κίνησις τα κεντρικά μέρη της πόλεως.

Από του Σαββάτου μ. μ. ικανή παρετηρήθη ζωηρότης ίδια εν τη κάτω πλατεία όπου συνεκεντρώθησαν όλοι οι δια χαρτοπολέμου πολεμισταί. Από της 5ης ώρας φύλλον ωραίων ουκ ολίγον συνήλθεν εν τη πλατεία αποτελέσαν σπάνιον όλως και εξαιρετικόν φαινόμενον δια την πόλιν μας.

Ο καρτοπόλεμος δεν περιορίζεται μόνον μεταξύ των ανδρών αλλά κατευθύνεται αδρώς και κατά των κυριών αι οποίαι προσδέχονται την φιλοφρόνησιν χαιρετώσαι, ευχόμεναι.

Πλησιάζει η 6 και 1/2 και ο κόσμος αδημονεί διότι η αναμενόμενη πομπή δεν επιφαίνεται. Εν τούτοις η ώρα χωρίς κατά πολύ να αργοπορήσῃ ἔρχεται επίκουρος εις την περιέργειαν του συνηγμένου πλήθους.

Από της γεφύρας του Σταματελάκη επιφαίνεται η πομπή της Ευθυμίας ηγουμένης της μουσικής εν μέσω βεγγαλικών δαδών,συριγγιών,κωδώνων και ποικίλων άλλων θορυβοποιών μέσων.

Οι μουσικοί οι οποίοι προπορεύονται είναι όλοι μετημφιεσμένοι. Φορούν μακρά λεπτά ντόμινα με κώνους εις την κεφαλήν. Ακολουθεί τη Ευθυμίας το ἄρμα καταστόλιστον από δάφνας και σμύρτα και ακολουθούν υπέρ τους εκατόν πενήκοντα μαθητάς των σχολειων μετημφιεσμένοι κατά τάξεις συν τρεις.

Η πομπή βαίνουσα δια της παλαιάς λεωφόρου παραλίας διευθύνεται προς την κάτω πλατείαν. Όλα τα καταστήματα και αι εκατέρωθεν οικίαι φωτίζονται πλουσίως δια βεγγαλικών.

Η πομπή παρουσιάζουσα λαμπρότατον φαινόμενον προελαύνει προς την πλατείαν. Υπό πυρούς σελαγίζοντας προβάλει ήδη επί του θρόνου της καθημένη Ευθυμία με πρόσωπον βακκικόν. Το θέαμα εκτάκτως ωραίον το δε κομιτάτον το οποίον παρακολουθεί εφ' αμαξών χειροκροτείται και επευφημείται.

Η πομπή δια της κάτω και άνω πλατείας, της οδού Νομαρχίας και της Υπαπαντής κατέρχεται προς την Φραγκόλιμναν και δια της παραλιακής οδού κατέρχεται μέχρι της οικίας Συρμόπουλου, 'που κάμπτουσα δια της οδού της διερχομένης υπό την οικίαν Παυλίκου φθάνει εις την παλαιάν λεωφόρον παραλίας δι' ης επανέρχεται αύθις εις την πλατείαν.

Συμπληρουμένης ούτω της πρώτης στροφής επιλαμβάνεται της δευτέρας τοιαύτης και δια των οδών ων καθοριζομένων εν τω προγράμματι της επιτροπής των εορτών επανέρχεται εις την πλατείαν όπου διαλύεται.

Το ἄρμα λαμβάνει την άγουσαν προς την παραλιακήν οδόν, οι δε μικροί μαθηταί διασκορπίζονται διαλυόμενοι και τρέχουσι εις τας συνοικίας των εν ευθυμία και θορύβω με τα θορυβοποιά των όργανα.

Ο σκοπός της διαχύσεως ευθυμίας επιτυγχάνεται πληρέστατα και ο κόσμος μένει κατευχαριστημένος. Όλοι μίαν έχουσι ένστασιν, ότι η Ευθυμία έπρεπε να ήνε γυνή και όχι κύριος.

Η Κυριακή

Η Κυριακή ενθαρρυντική μαγευτική ανέτειλε. Ο κόσμος εκαιρέτησε μιαν εκτάκτως εαρινήν ημέραν. Και έβλεπεν τις τρεξίματα απ' εδώ, σπουδήν απ' εκεί, και αμέσως αντιλαμβάνετο περί τίνος επρόκειτο. Προσεδώκα ίσως πολύ περισσότερον των όσων είδεν. Ουχ ήττον η σπουδή υφ' ης συνέιρχοντο πάντες, κατεδείκνυεν ότι εκαστος επίστευεν ότι σπουδαίον τι παρεσκεύαζε.

Η μεσημβρία έφθασε με μικράς σποραδικάς εμφανίσεις μικρομασκαράδων και τινών κομφιτοπολέμων εν τη πλατεία.

Το απόγευμα βεβαίως δεν εβράδυνε από της μιάς δε ώρας ήρξατο η εν τη πλατεία συγκέντρωσις. Οι εξώσται προΐουσης της ώρας επληρούντο και το ωραίον φίλον έλαμπεν εν τη ολομελεία των Καλαματιανών καλλονών.

Εκ των εξωστών διακρίνεται ο του κομιτάτου κεκαλυμένος δι' ερυθρού υφάσματος και κατάστικτος από προσωπίδας.

Ολίγα λεπτά ήδη έχουν παρέλθει από της τρίτης μετά μεσημβριαν ώρας και ο κόσμος αγωνιώδης στρέφει το βλέμμα προς την επάνω πλατείαν εκ της οποίας εμφανίζονται οι μουσικοί επί κάρρου παίζοντες ωραίον εμβατήριον.

Φορούν τας αμφιέσεις της προτεραίας εσπέρας και δεν παρουσιάζουν τίποτε το σπουδαίον και εξαίρετικόν. Η μουσική ήτις αποτελεί των πρωτοποριαν της εκ της πλατείας Φραγκολίμνης αναχωρησάσης ακολουθίας των μασκαράδων.

Εκ των διαφόρων μετμηφιεσμένων είναι αληθές ότι καμίαν δεν ευρίσκει κανείς να χειροκροτήση και να θαυμάση. Εν τούτοις καταριθμούμεν ενταύθα τας αξιολογικώτερας κατά την σειράν της εμφανίσεως αυτών.

Και πρώτη προσπίπτει εις τα όμματά μας μια μεμονωμένη μασκαράτα. Εις κύριος με μίαν ομπρέλαν, μίαν καμπούραν, ένα φανάρι και εν χρειώδες αγγείον με την επί των νώτων επιγραφήν “τα αναγκαιούντα δια την εν Καλάμαις διαμονήν”.

Η δευτέρα είναι μελανείμων κυρία, εις δήλα δη νεανίας απαραμίλλως ομοιάζων κυρίαν φιλούσαν εναλλάξ μιαν φωτογραφίαν και μίαν επιστολήν και σπογγίζουσα τα δάκρυά της. Φέρει επιγραφήν “τα δάκρυα του έρωτος”. Αρκετά επιτυχής μασκαράτα.

Ακολουθεί εις κύριος με αμφίεσιν καλοκαιρινήν λόρδου εκ των συνήθως επισκεπτομένων την Ελλάδα έχων αναρτημένον αντί λορνίον χρειώδες αγγείον. Επί της ράχεως γράφει “πως πρέπει να έρχονται οι ξένοι εις τας Καλάμας.

Δύο πρόσωπα επί κάρρου ών εν φουστανελλοφορούν ακολουθούν. Εχουν επιγραφήν “ήλθαμεν να ιδούμε τους μασκαράδες”. Ο εις εξ αυτών είναι ο Μαντζώρος ο οποίος απαγγέλει στίχους οι οποίοι κατενθουσιάζουν τον κόσμον, ο οποίος ζητεί επανάληψιν. Γίνεται απόπειρα επαναλήψεως ολίγον πέραν του εξώστου του κομιτάτου, διακόπτεται όμως υπό της μουσικής ήτις ήρξατο παιανίζουσα παρά τας διαμαρτυρίας του πλήθους το οποίον επεθύμη και εκ δευτέρου να ακούση την σάτιραν του Μαντζώρου. Ματαιούται όμως αύτη τη επεμβάσει της Αστυνομίας. Εις την δευτέραν και τρίτην παρέλασιν ο Μαντζώρος δεν φαίνεται και ούτω έχασαν οι αναμένοντες του να ακούσωσι επαναλαμβανομένην την σάτυραν.

Η ιδέα του ελληνισμού

Επί της σκηνής φαίνεται Ελλην κοιμώμενος και παρά το πλευρόν του αξίην. Οπισθέν του, εις αντιπροσωπεύων την κυβέρνησιν καθήμενος επί τραπεζίου επί του οποίου φαίνονται βιβλία και διάφορα έγγραφα, αφοσιωμένος εις γραφικήν εργασίαν ουδεμίαν δίδει προσοχήν εις τον εγειρόμενον Ελληνα. Η σκηνή παρουσιάζει εξοχήν.

Η ύδρευσις της πόλεώς μας

Εν φρέαρ επί κάρρου, με παραπλεύρως βαρέλια και εγγύς υδροφόρους. Ετεριν κάρρον εμφανίζει αναριθμήτους ρυσφετιλίδες, ους αποδιώκει εις φουστανελλοφόρος, ο οποίος δήθεν ήτο Δηληγιάννης. Η μασκαράτα αύτη έχει δύο επιγραφάς: Οι απαιτηταί – Ο διώκτης των απαιτητών.

Οι ελληνικοί τηλεγράφοι μετά τας μεταρρυθμίσεις

Μασκαράτα πολύ επιτυχής παραγκωνισθείσα. Ο γνωστός Τσιριγώτης επί κάρρου αλγών τους πόδας και σχεδόν μη κινούμενος της θέσεώς του έχει ανητρημένους έμπροσθεν και όπισθεν φακέλλους τηλεγραφικούς.

Το δικαστικόν μέγαρον

Μασκαράτα βραβευθείσα αρκετά επιτυχής. Επί κάρρου το δικαστικόν μέγαρον και γύρω αι αμφισβητούσαι αυτό η πλατεία Φραγκολίμνης, η Φυτειά, οι Τούρλες, ο υπό το καπνοκοπήριον χώρος κλπ.

Το θηριοτροφείον

Εις άτεχνος κλωβός περιέχωνεντός κύνας, πρόβατα κλπ. άγνωστον τι ήθελε να παραστήση.

Χαιρετισμός της ανοίξεως

Ο χειμών εξαπλωμένος και η άνοιξις χαιρετιζομένη από τα ραντίσματα και τους ψαλμούς των πουλιών.

Η ματαιότης του κόσμου

Μασκαράτα ής αποφεύγομεν την περιγραφήν ως διεγείρουσα την φρίκην.

Αι υποσχέσεις και τα έργα του Δημοτικού Συμβουλίου καθ' όλην την τετραετίαν

Εις με μακράν γενεάδα και μύστακα λευκών κρατών εις χείρας φοσκωμένα έντερα.

Πολεμική ενδυμασία αρχαίου Έλληνοσ πολεμιστού

Νεανίας με ασπίδα και περικεφαλαίαν.

Η εκδίκησις του Αχιλλέωσ

Η γνωστή εικών της Οδύσσειασ

Ο Διογένης με τον φανόν

Εις μετά τριών άλλων επί κάρρου κρατών φανόν ανημμένον

Το μυαλό σας και μια λίρα και του βογιαντζή ο κόπανος

Υπερμεγέθης κόπανος με την επιγραφήν τοιαύτην φερόμενος υπό τριών εντός αμάξης.

Ο κύριος με τα καμελίας

Εις γάιδaros εφ' αμάξης με πύλον και ανθοστολισμένος, ο κύριος με τας καμελίας, παρ' αυτόν και εντός της αμάξης έτερος κύριος. Ο κόσμοςεγέλασε αρκετά.

Και τέλος κωμικότητ προβάλλει η **μασκαράτα των πυροσβεστών**. Προηγείται εις με μακρύ υποκάμισον σείρον δια σχοινίου έτερον έχοντα επ' ώμου ψεκαστήρα. Ολίγον όπισθεν έρχεται ο γερονικόλας με το βαρελι με την επιγραφήν "Μηχανικά φορεία του Δήμου".

Απασαι αι μασκαράται εν μια γραμμή συμφώνως προς το πρόγραμμα του κομιτάτου έκαμαν τρεις παρελάσεις, κατά την τρίτην εγένετο η απονομή των βραβείων καθ' ην τους μη βραβευομένους το κοινόν προέπεμπε δια παρατεταμένων γιουχαϊσμάτων.

Τα απονεμηθέντα βραβεία

Εκ των αρμάτων, αμαξών και πεζών ομίλων

Εις την αδράνειαν δρ. 75

Εις την "ιδέαν του Ελληνισμού" δρ. 75

Εις το "δικαστικόν μέγαρον" δρ. 50

Εις το άρμα των "μικρών Κουτσομπτόπουλων" δρ. 50 Το βραβείον τούτο εδωρήθη υπό των μικρών εις το κομιτάτον.

Εις το παριστάνον την "καλαισθησίαν" δρ. 40.

Εις τους μουσικούς δρ. 80.

Εις τα "αποτελέσματα του έρωτος" δρ. 50

Εις τον "πεζόνόμιλον των πυροσβεστών του δήμου" δρ. 40

Εις τους απαιτητάς και τον διώκτην των δρ. 25

Εκ των μεμονωμένων

Εις τον παριστάνοντα "πως πρέπει να έρχονται οι ξένοι" δρ. 20.

Εις το "ποδήλατον της καλαισθησίας" δρ. 25 και

Εις το έτερον το παριστάνον την "Μακεδονίαν" δρ. 25

Η επιτροπή κατά την απονομήν των βραβείων δεν ηκολούθησε καλώς πράττουσα το εκδοθέν πρόγραμμά της, διότι όντως οι μασκαράται δεν ανταποκρίθησαν κατά την παράστασιν ανταξίως προς το διατυπωθέν ποσό των βραβείων" ⁽³⁴⁾.

ΧΩΡΙΣ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ

Ακολουθεί μια περίοδος κατά την οποία δεν γίνονται καρναβαλικές εκδηλώσεις και κάθε φορά υπάρχει μια εξήγηση.

Το 1904 διαβάζουμε (“Θάρρος” 10/2/1904) ότι: “Αι Καλάμαι διήλθον τας αποκρέω άνευ του ελαχίστου θορύβου. Τούτο οφείλεται το μεν εις πρόσφατα πένθη, το δε εις τας προχθεσινάς αιματηράς σκηνάς και τελευταίον εις την οικονομικήν καχεξίαν του τόπου”⁽³⁵⁾. Στις 6 Φεβρουαρίου είχε γίνει σύγκρουση μετά από συλλαλητήριο διαμαρτυρίας για τη φορολογική πολιτική της κυβέρνησης όταν διαδηλωτές συνεπλάκησαν με φιλοκυβερνητικούς που πραγματοποιούσαν αντισυγκέντρωση. Επενέβη η αστυνομία και από πυροβολισμούς υπήρξαν σοβαροί τραυματισμοί⁽³⁶⁾.

Το ίδιο σκηνικό περιγράφεται και την επόμενη χρονιά με διαφορετικότερη αιτιολόγηση: “Σπανίως θα ενθυμηθούν οι καλαματιανοί Κυριακήν της Τυροφάγου να παρέλθη τόσον ψυχρά όσον και η προχθεσινή. Δεν υπάρχει ουδεμία αμφιβολία ότι πολύ συνετέλεσαν αι εκλογαί εις το να εξαντλήσουν τον ζήλον των ασεείων. Αλλά και η οικονομική καχεξία ήτο μια από τας σπουδαιότερας αφορμάς της παρατηρηθείσης κρυάδας. Ο κόσμος πένεται αληθώς”⁽³⁷⁾.

Το 1906 δεν υπάρχει καμία αναφορά στις αποκριές στα φύλλα των εφημερίδων που είναι διαθέσιμες για εκείνη την περίοδο (“Θάρρος” - ημερήσια και “Φως” δισεβδομαδιαία).

Το 1907 φαίνεται ότι στην πόλη έχουν εκδηλωθεί αντιθέσεις σχετικά με τη σκοπιμότητα διοργάνωσης καθώς σε άρθρο διαβάζουμε ότι: “Αι παρασκευαί δια την υποδοχήν του καρναβάλου, αίτινες άλλοτε απσχόλουν από χρόνου ικανού τας επιτροπάς και αι ετοιμασίαι δια την έκκυσιν αφθόνου εψιμυθιωμένου γέλωτος, δεν θα παρατηρηθώσι και εφέτος.

Και δια την αντίθεση αυτήν υπάρχουν πολλάί γνώμαι και διάφοροι καθώς πολλοί και διάφοροι συζητηταί.

Και άλλοι μεν θεωρούσι το φαινόμενον αυτό ως μίαν νάρκην, ως ένα επιμενίδιον ύπνον λίαν επιβλαβή και χαρακτηριστικόν της οπισθοδρομικότητος, της οποίας ο άνεμος, λέγουσι, ότι πληροί από τινός και περιβάλλει τον τόπο μας [...]

[...] Είνε όμως και οι άλλοι, οι πάντοτε σοβαροί, οίτινες δεν εννοούν ν' ακούσουν ουδέ λέξιν περί καρναβάλου. Αμέσως θυμώνουν και έχουν τα δικαιολογητικά των. Ακούς αδελφέ, λέγουσιν ωργισμένοι, ακούς εκεί οι αναισθητοι. Ο Βούλγαρος μας έχει καρφώση το μαχαίρι στο λαιμό, ο στρατός μας έχει

(35) “Θάρρος” 10/2/1904

(36) “Θάρρος” 7/2/1904

(37) “Θάρρος” 1/3/1905

καταντήση ξυλένιος, το κεντρικό δεν έχει πεντάρα, ο λαός πένεται, χίλιες πληγές χάσκουν δεξιά και αριστερά και αυτοί γυρεύουν καρναβάλια και θορύβους”⁽³⁸⁾.

Την ημέρα της Τυρινής αποκρίας κυκλοφορούν στην πόλη σκόρπιες μασκαράτες και φυσικά δεν λείπει ο Μαντζώρος ο οποίος στρέφεται κατά των πλουσίων, ενώ πληροφορούμαστε ότι αυτό έγινε παρά την αστυνομική απαγόρευση σχετικά με τις μασκαράτες: “Μία άμαξα με μίαν επιγραφήν “Ίδού ο άνθρωπος” αρκετά επιτυχής, του γνωστού Μαντζώρου, είχε την δύναμην να συσσωρεύσει αρκετόν κόσμον. Και... παραβάσα την αστυνομικὴν διάταξιν εστάθη εις την πλατείαν. Και απήγγειλε εις στίχους κατά των πλουσίων,διότι αυτός δεν ήτο βεβαίως τοιοῦτος, του πλουσίου ὄντως εντός της αμάξης προ της κάσας του και με το πούρο γελώντας διαρκώς δια την ευτυχίαν του. Εχασε και ατυτός τα λόγια του και τα... μουτζώματά του και απήλθε”⁽³⁹⁾.

Επανάληψη σκηνικού το 1908 με πάντα παρόντα τον Μαντζώρο και το λαϊκή ανατρεπτική του ματιά στα πράγματα : “Ο αθάνατος Μαντζώρος ακολουθούμενος από πτωχούς και υψών λευκήν σημαίαν κατεκεραύνωσε τους πλουσίους οι οποίοι δεν γλεντούν και ύψωσε την επαναστατικήν σημαίαν υπέρ των διασκεδαζόντων πτωχών. Ο λόγος του ρήτορος χειροκροτήθη και η σημαία διελθούσα ὅλην την πόλιν εκήρυσσε τας νέας ταύτας αρχάς του... σοσιαλιστοῦ αρχηγού και ἔκανε τον κόσμο να τρέχη ὀπισθεν, και να παράγεται οὕτω μια κίνησις ζωηρά”⁽⁴⁰⁾.

Για το 1909 δεν υπάρχουν διαθέσιμες πηγές, φαίνεται όμως ότι δεν έγινε κάτι που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σοβαρό καθώς την επόμενη χρονιά στο πλαίσιο της προετοιμασίας του καρναβαλιού πληροφορούμαστε ότι: “Δεν εσφάλομεν εις τας προβλέψεις μας ότι κάτι θα γίνη τας Απόκρεω. Ζωηρά ὄντως κίνησις παρατηρείται ἀπό τούδε, η οποία παρέχει την πεποίθησιν ότι δεν θα μείνον ανεόρτασται αι ημέραι της χαράς και της διασκεδάσεως. Και τοιουτοτρόπως πρέπει να γίνη. Θα εἶνε σπουδαία παράλειψις αν συμβεί το εναντίον ἡαν παρουσιασθούνην ἀπὸ φαινόμενα, ὅπως πέρυσι ως κομιτάτον”⁽⁴¹⁾.

1910

Ετσι το 1910 συγκροτείται Κομιτάτο από εκπροσώπους των συλλόγων και η υπόθεση της οργάνωσης περνάει σε άλλο επίπεδο με την κινητοποίηση περισσότερου κόσμου: “Χθες το εσπέρας συνήλθον εν τη αιθούση του Συλλόγου των Εμποροῦπαλλήλων οι Πρόεδροι του Συνδέσμου των ενταύθα Συλλόγων και Σωματείων.

(38) “Θάρος” 3/3/1907

(39) “Θάρος” 6/3/1907

(40) “Θάρος” 26/2/1908

(41) “Θάρος” 13/2/1910

**Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΚΑΡΝΑΒΑΛΟΥ**

—ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΚΑΙ Η ΠΙΤΡΩΠΗ

—'Η πρώτη Κυριακή

'Η προχθεσινή, πρώτη Κυριακή των 'Απόκρεω παρήλθεν αδόξως. 'Απόπειράι τινες έγινοντο διακωμωδισμού, αλλά ή βροχή κατέστρεψε την έπιτυχίαν...

'Ολην την ήμέραν έβρεχεν· αλλά και με την βροχήν αυτήν δέν ύστέρησαν τινες να έπιδειξουν τας άηδεϊ; έμπνεύσεις των.

Τό βράδυ, την νύκτα έγένητο όπωσδήποτε ζωηρά νίνησις. 'Ο χορός εις του Τζανή διεξήχθη ζωηρότερον ή άλλοτε με θαμώνας πολλούς· εις τό κέντρον δέ Λεούση τό γλέντι περατώθη μέχρι σχεδόν της πρωίας.

—'Η τελευταία

'Ως έγράφομεν, ή έπιτροπή επή του έορτασμού των 'Απόκρεω ουλ λέξασα περί τας 1000 δραχμάς ήσυχολήθη εις τας λεπτομερείας του

έορτασμού διά την έρχομένην τελευταίαν Κυριακήν των 'Απόκρεω.

Κατά την άπόφασιν της 'Επιτροπής· οι συναγωνισθησόμενοι διενήθισαν εις δύο κατηγορίας εις την των 'Ομίλων και των Μεμονωμένων. Καί ώρλοθησαν βραβεία της α' κατηγορίας 225, και 100.

Της δευτέρας κατηγορίας ώρλοθησαν από 80 μέχρι δραχ. 30 διάφορα.

'Επί των λεπτομερειών δέ αυτών συνήλθεν χθές τό άπόγευμα ή έπιτροπή, ή όποια καθώρισε λεπτομερώς και έπακριβώς αυτά έκδίδουσα και τό σχετικόν πρόγραμμα.

'Η έπιτροπή εξέλεξε Πρόεδρον αυτής τον Γυμνασιάρχην κ. Μπορμπαρρήγον. Ταμίαν τον δικηγόρον κ. Λογοθέτην και Γραμματέα τον Λιμενάρχη κ. Ζούκη.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΜ

'Από της χθές ήρχισεν ή έργα-

Θάρρος 23-2-1910

Η σύσκεψις αύτη αφεώρα ιδία το ζήτημα του εορτασμού των Απόκρεω, προς τούτο δε κατηρτίσθη έπιτροπή εκ του Προέδρου των Συντεχνιών κ. Σταματελάκη, Μπαρμπαρήγου γυμνασιάρχου, Νικολοπούλου πρώην Νομάρχου, Ζούκη λιμενάρχου, Λογοθέτη δικηγόρου, Τράκα ελεγκτού του Τελωνείου, Γιαμπανά προέδρου του Συλλόγου των Αβιατών και Μαγέτου προέδρου της Κτηματικής Αδελφότητος.

Η έπιτροπή αύτη απεφασίσθη να συνέλθη αύριον την 11ην πρωινην ώραν, ίνα διακανονίση τα του

εορτασμού και ιδιαίτερα το ζήτημα της συλλογής των εράνων”⁽⁴²⁾. Με την έναρξη της προσπάθειας προσφέρουν 200 δρχ., ο δήμος, 100 δρχ. ο Εμπορικός Σύλλογος και 100 δρχ. οι τράπεζες, ενώ σημειώνεται προθυμία ενίσχυσης από τους πολίτες.

Και κατά την περιγραφή οι εκδηλώσεις σημείωσαν επιτυχία. Βεβαίως οι μασκαράτες πολύ απέχουν από την κοινωνική και πολιτική σάτιρα, εμφανίζεται και πάλι ο ευρηματικός Μαντζώρος που βραβεύεται αυτή τη φορά. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι παρελαύνουν μασκαράτες που δεν σχετίζονται με την ημέρα αλλά παραπέμπουν σε άλλου είδους εκδηλώσεις. Αυτή με το... μαρμαρωμένο βασιλιά βραβεύεται αλλά εκείνη με τη μάχη της... Αλαμάνας την σκορπίζουν οι θεατές.

Και η περιγραφή:

“Η προχθεσινή τελευταία Κυριακή των Αποκρέω εωρτάσθη αρκετά ζωηρώς, τόσω δια τας παρελάσεις όσω και δια την κίνησιν του κόσμου.

Την πρωίαν ουδέν... αξιοπαράτητον παρετηρήθη. Ο κόσμος ο μη καθήμενος εις τα καφενεία ηρκείτο να κινείται εν τη πλατεία. Ισως ήτο επίδρασις θρησκευτική, διότι ο κόσμος ελλείπει άλλων πρωινών κέντρων είχε συρρεύσει εις τας εκκλησίας.

Μερικαί άμαξαι με μετρημφιεσμένους και μη και τινές ομάδες δεν ίσχυον να μεταβάλουν την.. σοβαρότητα των πραγμάτων.

Το απόγευμαόμως τα πράγματα μετεβλήθησαν εν τη μεταβολή τωνπροσώπων μασκαρεμένων και μη.

Η συγκέντρωσις

Μόλις έφαγεν ο κόσμος ήρχισε να κινείται δια να χωνεύση. Πανκαλαματιανή έξοδος από τας συνοικίας από τα άκρα προς το κέντρον εις την πλατείαν , αφηφών τη σκληρότητα του λακτίζειν προς κέντρον.

Αλλά ήτο η διαφορά ότι ελάκτιζε και ελακτίζετο. Εξαπίνης κατελήφθη η πλατεία. Μυρμηκία κόσμου παντός είδους και ποιότητος. Οι εξώσται γύρω έστενον υπό το βάρος του φορτίου, του εκλεκτού μεν, αλλά πάντοτε φορτίου όπως είνε η τάξις του ωραίου φύλλου.

Ο Εμπορικός Σύλλογος, ο εξώστης δηλαδή, απετέλει μίαν ωραίαν ανθοδέσμην με συνήθη μεν άνθη αλλα μυρεόντα και εκλεκτά με όλην την επέκτασιν αυτού εννοείται προς τα κεραμίδια.

Οι τη αντιθέτου πλευράς οι εξώσται δεν υστερούν. Του Δημαρχείου αν και ήτο χθαμπλός ο εξώστης υψώνετο πολύ υψηλά και έκαμνεν εντύπωσιν.

Ο εξώστης του Κομιτάτου, εις το Κέντρον των Εμποροϋπαλλήλων, ευρίσκοντο όντως εις το ύψος του.

Οι ολίγον απώτεροι εξώσται προς την Λέσχην και τα λοιπά σπίτια δεν υστερούν. Ησαν μάλιστα προκλητικότατοι και υπερήφανοι δια να επιδείξουν το ωραίον το οποίον είχαν περιλάβη.

Και όλα τούτα τα ιστορούμενα συνέβαινον εν 1 1/1 – 2. Ο κόσμος όμως εξηκολούθη να εκκύνεται πανταχόθεν. Το τράμ μετέφερε σωρείας κόσμου. Η Παραλία πανοικεί είχεν εκστρατεύση.

Η επάνω πλατεία καταλαμβάνεται. Κάμνουν την εμφάνισίν των στολισμένοι με διάφορα μπουκέτα και αγριολούλουδα, οι απώτεροι εξώσται προς την επάνω πλατείαν και την οδόν Αριστομένους.

Αφ' υψηλού – δια να βλέπν – βλέπων κανείς δεν νδύνατο παρά να ενθουσιασθή με την ωραϊαν εν τω συνόλω της εικόνα. Πολλοί εξηναγκάσθησαν να την αποτυπώσουν εις φωτογραφικήν πλάκα, αλλά η μηχανή τα εμουντζούρωσαν. Μερικαί επιτυχία εννοείται δεν λαμβάνονται υπόψιν.

Πλψιάζει η ώρα της παρελάσεως. Εις την πλατείαν Κουμουνδούρου ζωηρά κίνησις. Όλα τα προς παρέλασιν συγκεντρώνται εκεί. Κοσμάκης άπειρος συγκεντρούται και ιδία μικρόκοσμος γαβριάδικος.

Η Επιτροπή, το Κομιτάτον δηλαδή, αντιπροσωπεύεται τεμειακώς, από τον κ. Λογοθέτην, δηλαδή τον ταμίαν.

Τίθενται κατά σειράν τα πρόσωπα και τα πράγματα και τα ζώα, προς εκκίνησιν.

Εις την πλατείαν ανυπομονή να ιδή ο κόσμος. Από τον εξώστην της Επιτροπής διενεργείται έξωσις του ωραίου φίλου πραγματική δια προέδρου κ. Μωραΐτου και του δικηγόρου κ. Κουτσομπτόπουλου, με όλους τους νομικούς τύπους δια να έχη κύρος. Καταλαμβάνει την θέσιν της η Επιτροπή.

Η μυρμηκία του παιδόκοσμου αναγγέλει ότι κάτι έρχεται. Ο επί της πλατείας κόσμος ως κύματα φέρεται δώθε-κειθε συνεπιφέρων και τους χωροφύλακας, οι οποίοι φιλοτιμούνται να κρατήσουν τάξιν, αλλ' αποπειρώνται μόνον και δεν το κατορθώνουν.

Αρχή... παρελάσεων

Περί την 3ην ώραν δια την ακρίβειαν, χάριν της σοβαρότητος του πράγματος, κάμνει την εμφάνισίν του ο Μουσικός Όμιλος. Οι μουσικοί ντυμένοι αρκετά καλά. Παιανίζει και ανοίγει τον δρόμον, αφού αδυνατούν οι χωροφύλακες.

Ακολουθεί το κάρρο “Η Ελλάς” δυστυχώς παντού βρίσκει τον μπελά της. Ένα κεφάλι από κολοκύθι... τρύπιο. Ακολουθεί κατά πόδας κάρρο πάλιν. Γράφει ζήτω το Κομιτάτον αλλά δεν... πιάνει.

Εκτοξεύεται ένα ποίημα προς τον λαόν των Καλαμών να χείρη και να ζήσουν τα παιδιά του και να φάη τα μακαρόνια με υγεία. Εις ανταπόδοσιν του φωνάζουν πάρε πόδι.

Οπισθεν έρχεται ένα παιδί επί όνου. Παίρνει πόδι το γαϊδούρι, διότι ο αναβάτης από την ενθουσιώδη εκδήλωσιν ανατρέπεται.

Έρχεται **όμιλος εξ 8** με όργανα και μουσικά βιβλία να μην χάνουν τις νότες, αλλά χάνουν τον μπούσουλα εις την ψυχρότηταν του κόσμου. Ακολουθεί μεγάλη πεταλούδα με εις το κέντρον ποδήλατον. Φυσική παράστασις νόστιμος. Επευφημείται και κομφετείται.

Αι εξωθεισαι από τον εξώστην της Επιτροπής ανακτούν κατά πλείστον τα δικαιώματά των, αν όχι τούτο αλλά καλούνται δια το καλαίσθητον μέρος. Και δεν παίζουν το μέρος τους μόνον τούτο, αλλά είναι αφόρηται πολεμικαί εις κομφτί. Η πολεμικότης μεταδίδεται και εις τους άρρηνες και γίνεται εμφύλιος πόλεμος. Τούτον όμως διακόπτει η εμφάνισις άρματος τεθρίππου, με ωραϊαν διασκευήν, χρώματος μωβ. Ενθουσιώδης εκδήλωσις.

Ακολουθεί **γόνδολα** ωραία με ποδήλατον εις το μέσον. Αρέσει πολύ.

Έρχεται **αμάξι** με την Αθηνά και μίαν μαϊμού και ένα παιδάκι.

Ένα **κάρρο** με 4-5 γυναίκας με σταφιδα την άχρηστον, τίθεται εις τα άχρηστα και – προσέξατε –

φθάνουν αι Μεγάλοι Δυνάμεις διασυσρόμεναι από ένα αμάξι.

Βγάνει ένας σαπουνόφουσκες από ένα ποτήρι, αι οποία λάμπουν ως η ιδέα του και χάνονται και φεύγει η δόξα της επιτυχίας.

Ερχεται ένα **κάρρο** και εν αυτό εις γαίδαρος – με το συμπάθειο – και επί του γαϊδάρου εις νάνος, ο εκ Παραλίας.

Ακολουθεί το **“μετά το δάνειον”** σημειούται 90 εκατομ. 150 εκατομ. και κλίνεται το ρήμα κλεφτω, -εις, -ει.

Επεται **τριάς ποδηλάτων** ωραια εστολισμένων και συνεχομένων δια στεφάνου.

Ακολουθεί **ομάς καρναβαλιστών**. Τα ελληνικά καρναβάλια, 10 εν όλω με όργανα, τραγουδούν όλα τα καρναβάλια. Από ενθουσιασμό φαίνεται γίνεται απόπειρα συμπλοκής, αλλά μόνον απόπειρα.. Τα αστυνομικά όργανα εκηρύχθησαν εις διαθεσιμότητα και απρακτούν. Μετ' ολίγον έρχεται η έφιππος δύναμις και διαχωρίζει τον κόσμο και σώζει την υπόστασιν της Αστυνομίας.

Ακολουθεί αμάξι με **τρία παιδάκια**. Ωραία ντυμένα τα δύο ως Ανθρώπωνις και Φούξια. Αρέσουν πολύ και δέχονται εκδηλώσεις κομφοτικής πλουσίας.

Μια γυναίκα με **ποδήλατο** έρχεται κατόπιν επιτυχώς ντυμένη.

Ενα **παλυαμάξι** με μετρηφιεσμένους, με μαντολίνο, με μια... μύτη που δεν κατόρθωσε να ξεμυτίση και πήρε πόδι. Ερχονται 3 σ' ένα αμάξι και κατόπιν 4 βωβά πρόσωπα.

Και εμφανίζεται και ο προϊστάμενος με τους υπαλλήλους του και με επιγραφήν “όποιος βρει τι πατρισάνω ό, τι έχω να το χάνω”. Ο αθάνατος Μαντζώρος. Λέγει το σχετικόν και απαραίτητον ποίημά του και αφίνει εν απορία τον κόσμο τι παριστάνει.

Ερχεται ένα παιδάκι με δύο φανούς, ένας έσβηνε, άλλος ανάπτει. Το Ενεστώς και το Μέλλον τη πατρίδος μετά την Ανόρθωσιν απαγγέλει το κατωτέρω ποίημα δια τον φανόν της πατρίδος η οποία φωτίζεται αν και της τρώνε το φυτίλι. Αρέσει η έμπνευσις, η οποία οφείλεται εις τον δραματικόν κ. Κουρτάκην και χειροκροτείται.

Πατρίς εγώ και δόξα μου σεις είσθε τα παιδιά μου
και αν μου σβήσει ο φανός σβήνουν τα ονειρά μου
Μα ο φανός μου ήρχισε να σβήνει και σκοτάδι
θα μείνων ελεήστε τα παιδιά μου λίγο λάδι
Τον δρόμον ως επέτιδα με τον φανόν γυρίζω
αλλ' αν μου σβήσει ο φανός στο σκότος θα βαδίζω
Χρόνια πολλά μου ρίνουνε αμούργα στο κανδύλι
είνια παιδιά μου τ' αγαπω και ας κλέβουν το φυτίλι.
Και τον φανόνμου άφηκαν κ' ιδού τον κατεστραφη
πλην με φωτίζουν πάντοτε οι δοξασμένοι τάφοι
Λάδι μουφέρνουν πάντοτε μ' ανάβουν το καντύλι
και περιμένουν πάντοτε η ήλιος ν' ανατείλει
Νέος φανός, νέα ζωή και ο παλιός ας σβήσῃ

θαρρείτε αναγέννησιν το μέλλον θα φωτίσῃ
 Εγώ θα λάμπω και ιδού το φως πως με φωτίζει
 νέα ζωή φλόγα παντο ἔτο μέλλον μου στολίζει
 Ολο το βλέμμα προς το φως ας φωτισθώμεν ὅλοι
 εγώ μπρος και σεις μαζί θα φθάσωμ στην Πόλι
 Εἰς τον αρχαῖον θρόνον μου μαζί σας θα καθήσω
 μαρμαρωμενον βασιλιά με δόξα να αναστήσω.

Επεται **ὄμιλος φουστανελοφόρων** και ωραια παιδάκια χορεύουν. Περνά μια πεταλούδα καλή αλλά κρατούμενη μην πέσῃ.

Εἰσορμούν Ἕλληνες και Τούρκοι να... παίξουν την **μάχην της Αλαμάνας**. Το πλήθος ὅμως τους... πολεμά και τους διαλύει. Τους χαλά την γέφυραν και διαμαρτυρόμενοι αυτοὶ αποχωρούν πυροβολούντες με καψύλια εννοείται.

Ερχεται ο απαραίτητος **οδοντίατρος** με τεραστίας ντανάλιας “ως νέα μέθοδος” με λεκάνη κλπ. ἀλλ’ ο κόσμος ἀπιδιάζει και ο γιατρός παίρνει πόδι ἀπειλών δια των εφευρέσεών του.

Ερχεται η **Εργασία – Πλούτος**, ἕνας μουνζουρωμενος με κούτσουρα. Οι ἔφιπποι χωροφύλακες μη ὄντες ἰς τα θεάματα ἀκολουθούν δια την τάξιν. Ακολουθεῖ γαιδουροσυλλογή, ἄνδρες, γυναίκες, παιδιά. Παίζουν το σχοινάκι ἔφιπποι. Ἀρέσουν και δίδουν το φινάλε. Επί δίωρον σχεδόν ο κόσμος βλέπει τα θεατά και ἀθέατα αὐτά φαινόμενα και δεν φαλινεται ὅτι κουράζεται. Πολλοὶ ἀποσύρονται κατά κόρον ευχαριστημένοι.

Η βράβευσις

Και τώρα ἀρχεται το ἔργον της Επιτροπῆς. Αποσύρεται εἰς σύσκεψιν να βραβεύσῃ τα διελθόντα θέματα. Ο Γυμνασιάρχης κ. Μπαρμπαρρήγος, ο κ. Β. Κουτσομπτόπουλος, ο κ. Σταματελάκης, ο κ. Καραγιαννακς, ο κ. Μαγέτος, ο κ. Ζούκης, ο κ. Λογοθέτης και ο κ. Στρούμπος.

Η Επιτροπή συσκέπτεται ἐπ’ ἀρκετόν. Ακούσασα και ιδούσα και λαβούσα ὑπ’ ὄψιν τας μεταμφιέσεις, τας κατηγορίας του προγράμματος ἀποφαίνεται:

Βραβεύει: Το ὄχημα το εστολισμένον με το α' βραβείον 225 δρχ. ἀνήκον εἰς τον κ. Ἀμπελάν, 2 ὀμίλους, καρναβαλιστών και φουστανελλοφόρων με 40+40. Εννοείται ἡ Επιτροπή μειώνει ἢ αυξάνει το ἀντίτιμον κατά την ἀντίληψίν της.

Την “Ἀνόρθωσιν” με 50 δρχ. ἀνήκουσαν εἰς την ἔμπνευσιν του ποιητοῦ κ. Κουρτάκη με το παιδί του κ. Τασσώνη.

Τον ὄμιλον των παιδιών με την “Ἀνθοπώλιδα” με 50 δρχ. Τα παιδάκια αὐτά ἦταν του δικηγόρου κ. Β. Κουτσομπτόπουλου. Το βραβείον ἀφίεται ὑπέρ της Επιτροπῆς να το διαθέσῃ ὅπως θέλει.

Στο “δάνειον” με 25 δρχ. Την “Σφιγγα του Μαντζώρου” με 25 δρχ.

Στην πεταλούδα και την γόνδολα με 50+40 ἀνηκουσα εἰς την ἔμπνευσιν του κ. Ἀμπελά. Στο γαῖτανάκι με 30.

Στον Μουσικον Ὀμιλον με 100. Στο ποδήλατο με τη γυναῖκα 30. Στο ποδήλατο με την πεταλούδα

40. Στα 3 ποδήλατα με 40 και πλέον. Οι παρελάσαντες εννοείται περνούν 3-4 φορές αναμένοντες το αποτέλεσμα. Η επιτροπή βγάνει τα βραβεία και απαγγέλει το αποτέλεσμα, δίδεται το σύνθημα της διαλύσεως. Ο κομφετοπόλεμος λαμβάνει διαστάσεις. Τα σακκιά του Κομιτάτου εκκενούνται και βραβεύεται και η επιτροπή. Και όλοι και όλοι παίρνουν το γλυκό και απέρχονται με... γλυκυτάτην εντύπωσιν συγχαίροντες και ευχαριστούντες την επιτροπήν. Ο κόσμος κάτω αποχωρεί διότι έρχεται να βραδυώση. Οι εξώσται γυμνούνται, η πλατεία ελευθερούται και η κίνησις από το κέντρον ρίπεται εις τα άκρα και ούτω εωρτάσθησαν οι απόκρεω. Αι παρελάσεις εννοείται εξηκολούθουν, των κερδισμένων βέβαια, οι οποίοι διελάλουν την νίκην των. Την νύκτα η κίνησις ήτο ζωηροτάτη εις τα διάφορα κέντρα. Ο χορός ωργίασεν παντού εις αυτά μέχρι των πρωινών ωρών⁽⁴³⁾.

Στις βραβεύσεις αξιοσημείωτη είναι η παρουσία του Αμπελά, τραπεζικού υπαλλήλου ο οποίος γνώρισε στους καλαματιανούς το ποδόσφαιρο και διετέλεσε αργότερα στέλεχος του ΣΕΓΑΣ.

1911

Το 1911 η πρώτη Κυριακή της Αποκριάς περνάει χωρίς καμία εκδήλωση και μια ομάδα καλαματιανών πήρε πρωτοβουλία γιορτασμού για την επόμενη Κυριακή συγκεντρώνοντας ένα ποσό που το επέτρεπε και συνέρχεται για να αποφασίσει σχετικά με τις λεπτομέρειες⁽⁴⁴⁾.

Από το ρεπορτάζ μαθαίνουμε τον καθορισμό των βραβείων (200 δρχ. το πρώτο, 100 δρχ. το δεύτερο και από 50 δρχ. το τρίτο, τέταρτο και πέμπτο, 150 δρχ. θα μοιραστούν αναλογικά στις υπόλοιπες που θα κρίνονταν επιτυχείς) και ότι “τον πυρήνα της επιτροπής αποτελούσιν οι κ. κ. Σταματελάκης, Αρ. Κουτσομπτόπουλος, Δ. Λογοθέτης κλπ οίτινες θα εργασθώσι δια την όλην των εορτών διεξαγωγήν και τον ορισμόν της ελλανοδίκου επιτροπής”⁽⁴⁵⁾.

Ο Γιάννης Μαντζώρος... Ξαναχτυπά, αυτή τη φορά πριν της εκδηλώσεις. Σε επιστολή του ζητά τα μισά χρήματα από αυτά που συγκεντρώθηκαν να μοιραστούν στους φτωχούς: “Το πλατύ λαϊκό γέλιο, από το οποίον κυρώς έχει ανάγκην ο αριανός καρνάβαλος, μου φαίνεται ότι τότε μόνον

Θάρρος 15-2-1911

(43) “Θάρρος 3/3/1910

(44) “Θάρρος” 15/2/1911

(45) “Θάρρος” 16/1/1911

τα τον ιδούμε όταν διώζωμεν από τα κατώτερα λαϊκά στρώματα μερικήν δυστυχίαν, μερικήν πίκρα από εκείνην που με την ιδιότητα της πείνας σπαράζει τα λαϊκά στήθη και δεν αφήνει τα χείλη να χαμογελάσουν.

Ρίπτω απλώς την ιδέαν. Τα μισά από τα συλλεγέντα υπό της επιτροπής των Απόκρεω χρήματα να μοιρασθούν εις την φτωχολογιά και τα άλλα μισά να διατεθούν εις τον εορτασμόν. Μου φαίνεται άλλως τε ότι κάτι παρόμοιον θέλει να ειπή και η λαϊκή – και συνεπώς σοφή -εκείνη παροιμία: Νηστικό αρκούδι δεν χορεύει” (46).

Παρά το κρύο οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται, παρέλαση γίνεται και απονέμονται βραβεία: “Οι καλαματιανοί δεν θα ενθουμούνται εύκολα αγριώτερον βορειάν,από εκείνον που ήρχισε το βράδυ του Σαββάτου ετελείωσε την νύκτα της προχθεσινής Κυριακής. Ιδού ο κυριώτερος εχθρός του καρναβάλου μας. Ανθρωποι οχυρωμένοι εις παλτά και γούνες, βρεχόμενοι από ψιλό χιόνι και τουρτουρίζοντες υπό τον μαινόμενον βορράν δεν είναι βέβαια εύκολον να εορτάσουν με κέφι την αποκριά έξω από το σπίτι των.

Από την μια μ.μ. Της Κυριακής και με όλον τον τρισάθλιον καιρόν παρετηρήθη μεγάλη συγκέντρωσις κόσμου εις την πλατείαν. Μπαλκόνια, ταρατσες, εξώστα, είχαν καταληφθεί από πλουσίαν ανθοδέσμας ωραίου φύλλου.

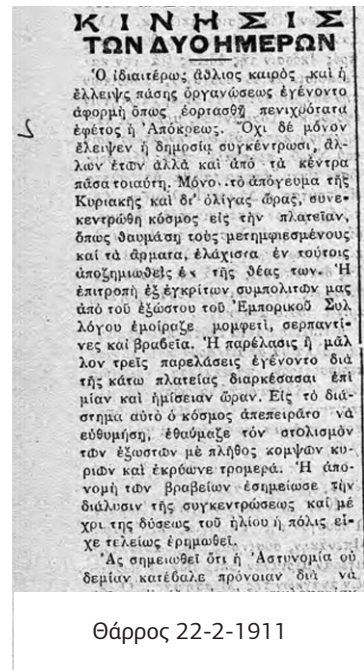
Το Κομιτάτον ενωρίς εγκαθιδρυθέν εις το μικρό μπαλκόνι του Εμπορικού Συλλόγου διεσκέδαζεν εξοδεύοντας άφθονον κομφετί μεταξύ του. Αν δεν εγένετο μάλιστα η σπατάλη αυτή του καρτοπολέμου είναι ζήτημα εάν θα αντιλαμβάνετο κανείς ότι ο εξώστης επιλοξένη το Κομιτάτον.

Κάτω εις την πλατείαν ο κόσμος παρελαύνει πρωτού παρελάσουν οι μασκαράδες. Τεντώματα λαιμών προς τα μπαλκόνια τα ανθοβριθή, λιγωμένα οφθαλμοβολαί και αναστεναγμοί, ουδέ απόπειρα δε καλαμπουριού συνοδεύει τας παρελάσεις αυτάς.

Τα άρματα, τα ποδήλατα, τα κάρρα, οι έφιπποι και πεζοί μετμηφισμένοι ελαχίστην ευθυμίαν μεταδίδουν εις το πλήθος. Ούτε κόκκος πνεύματος εις όλα αυτά τα κατασκευάσματα. Μόνον ακαθαρσία πολλή εις μερικά κάρρα. Κρίμα ότι η Επιτροπή ενόμισε περιοριζόμενας τας υποχρεώσεις της μέχρι της συλλογής των εράνων και της απονομής των βραβείων.

Εν τούτοις όλοι οι αποφασίσαντες να μασκαρευθούν και να παρελάσουν επήραν βραβείον, εκτός του Ντάβου,ο οποίος με πολλήν εν τούτοις εξυπνάδα εσατύριζε τον γάμον και ακόμη εξυπνότερον είχαν περάση σχοινί εις τον λαιμόν του.

Η ανεπίσημος επιτροπή έδωκε βραβείον εις το Κομιτάτον γι την ευθυμίαν που εσκορπίζε, έκρινε δε ότι από τους εξώστας ήτο ωραιότερα στολισμένος ο της λέσχης Εφεσίου”.

Σε άλλο σημείο στην ίδια εφημερίδα γίνεται αναφορά στα βραβεία στα οποία περιλαμβάνεται και η μασκαράτα του λαϊκού ποιητή Δημητράκη Ντάβου που απήγγειλε τους στίχους του πρωτοχρονιά και αποκρίες, ενώ είχε εκδώσει τη σατιρική εφημερίδα “Αγκάθι”: “Ο ιδιαίτερος άθλιος καιρός και η έλλειψις πάσης οργανώσεως εγένετο αφορμή όπως εορτασθή πενιχρότατα εφέτος η Απόκρεως. Οχι δε μόνον έλλειψεν η δημόσια συγκέντρωσι, άλλων ετών αλλά και από τα κέντρα πάσα τοιαύτη. Μόνο το απόγευμα της Κυριακής και δι’ ολίγας ώρας, συνεκεντρώθη κόσμος εις την πλατείαν, όπως θαυμάση τους μετημφισμένους και τα άρματα, ελάχιστα εν τούτοις αποζημιωθείς εκ της θέας των. Η επιτροπή εξ εγκρίτων συμπολιτών μας από του εξώστου του Εμπορικού Συλλόγου εμοίραζε κομφετί, σερπαντίνες και βραβεία. Η παρέλασις ή μάλλον τρεις παρελάσεις εγένοντο δια της κάτω πλατείας διαρκέσασαι επί μίαν και ημίσειαν ώραν. Εις το διάστημα αυτό ο κόσμος αποπειράτο να ευθυμήση, εθαύμαζε τον στολισμόν των εξωστών με πλήθος κομφών κυριών και εκκρύωνε τρομερά. Η απονομή των βραβείων εσημείωσε την διάλυσιν της συγκεντρώσεως και μέχρι της δύσεως του ηλίου η πόλις είχε τελείως ερημωθεί.

Ας σημειωθεί ότι η Αστυνομία ουδεμίαν κατέβαλε πρόνοιαν δια να τηρείται η τάξις εις την κυκλοφορίαν των αμαξων και επίππων δια της πλατείας.

Τα βραβεία

Το Κομιτάτον κατένειμε ως εξής τα βραβεία:

1. Εις το εκ φυσικών ανθέων άρμα των τέκνων Θ. Και Α. Κουτσομπτόπουλων δραχ. 120. Οι μικροί Κουτσομπτόπουλοι μεταβάντες αμέσως εις την Επισκοπήν παρέδωκαν εις τον Σεβασμιώτατον Μεσσηναίς, το εκ δραχ. 120 χρηματικό ποσόν όπως το διαθέσει υπέρ των πτωχών της πόλεως.

2. Εις το εκ φυσικών ανθέων άρμα του κ. Μαντζούνη δραχ. 100.

3. Εις την Φιλαρμονικήν της πόλεως δραχ. 100.

4. Εις τον Μουσικόν Ομιλος Νικητέα δραχ. 50

5. Εις την διακεκοσμημένην άμαξα εφ’ ής επέβαινε ψάλουσα η μικρά Αναστασία Ευταξιά δραχ. 50.

6. Εις το ποδήλατον – περιστεράν του κ. Μαντζούνη δραχ. 50.

7. Εις το ποδήλατον – αεροπλάνον του κ. Παπαναργύρου δραχ. 50.

8. Εις τον κ. Μακρυγιάννη μετημφισμένον εις αμαζόνα έφιππον δραχ. 25.

9. Εις τον όμιλον φουστανελλοφόρων δραχ. 25.

10. Εις τον ποιητήν κ. Ντάβον σατυρίσαντα τον γάμον δραχ. 25.

Μόνον εις τους σαΐταδόρους δεν εδόθη βραβείον”⁽⁴⁷⁾.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Το 1911 ήταν και η τελευταία χρόνια που οργανώθηκε καρναβάλι. Η αποτυχία να ριζώσει στην τοπική κοινωνία ήρθε σαν αποτέλεσμα της προσπάθειας να επιβληθεί από πάνω ως αναγκαίος θεσμός διασκέδασης, αλλά με πολλές απαγορεύσεις και περιορισμούς που στερούσαν το αρχέγονο στοιχείο της ανελέητης, αθυρόστομης και ανατρεπτικής σάτιρας. Απέτυχε και σαν θέαμα αν κρίνουμε από τα δημοσιεύματα των εφημερίδων όλα αυτά τα χρόνια. Στο τέλος κανένας δεν αναλάμβανε την ευθύνη της διοργάνωσης και ήδη στο πέρασμα του χρόνου η ελίτ της πόλης διασκεδάζει σε χορούς που γίνονται σε σπίτια και αργότερα σε καταστήματα, ενώ τα λαϊκά στρώματα επιλέγουν την Καθαροδευτέρα, τα Κούλουμα κατά πως τα είπαν, που εκφράζει καλύτερα την παράδοση, την έξοδο στη φύση και το λαϊκό γλέντι. Αυτή η τάση γίνεται πολύ έντονη τα χρόνια που ακολουθούν με τους Βαλκανικούς Πολέμους, τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Μικρασιατική εκστρατεία για 10 σχεδόν ολόκληρα χρόνια. Με τό τέλος τους οι γιορτές τη αποκριάς ταυτίζονται με το ιστορικό καρναβάλι της Μεσσήνης: Καιρού επιτρέποντος οι έχοντες την οικονομική δυνατότητα εξορμούν στη Μεσσήνη όπου το προαιώνιο αγροτικό καρναβάλι είχε ενσωματώσει αστικά στοιχεία διατηρώντας τα βασικά του χαρακτηριστικά: Χοροί, κρεμάλα, φωτιές...
